सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन, मदत व पुनर्वसन विभाग

जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन कृती आराखडा

जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण, जिल्हाधिकारी कार्यालय हिंगोली.

२०२३-२४

अनुक्रमणिका

अनु. क्र.	विषय सूची	पान क्र.
	हिंगोली जिल्हा थोडक्यात माहिती	8-12
१)	**प्रस्तावना**	13 - 15
१.१.	अनेकविध आपत्ती प्रतिसाद योजना	
१.२.	उद्देश	
१.३.	धोरणात्मक निर्णय	
१.४.	संवाद व माध्यम	
१.५.	पर्यवेक्षण निदान व सुचना देणारी पध्दती.	
२)	**विविध विभागातंर्गत करावयाची तयारी**	16 - 24
२.१.	पोलीस	
२.२.	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ	
२.३.	आरोग्य विभाग.	
२.४.	महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण	
२.५.	पाटबंधारे विभाग	
२.६.	दुरसंचार विभाग	
२.७.	सार्वजनिक बांधकाम विभाग.	
२.८.	कृषि विभाग	
२.९.	पशु संवर्धन विभाग	
३)	**जिल्हास्तरीय संस्थात्मक संरचना**	25 - 52
३.१.	जिल्हाधिकाऱ्यांनी जबाबदारी	
३.२.	आपत्ती व्यवस्थापन समिती	
३.३.	जिल्हा नियंत्रण कक्ष	
३.३.१	नेहमीचा कृती कार्यक्रम	
३.३.२	आपत्ती किंवा आपत्तीची पुर्व सुचना	
३.३.३	जिल्हा नियंत्रण कक्षाची रचना	
३.३.४	कृती कक्ष	
३.३.५	सेवा कक्ष	
३.३.६	पायाभुत कक्ष	
३.३.७	आरोग्य कक्ष	
३.३.८	तर्कशास्त्र कक्ष	
३.३.९	कृषि कक्ष	

३.३.१०	संवाद आणि माहिती कक्ष	
३.३.११	सुविधा कक्ष	
३.३.१२	विभागीय आयुक्तांची भुमिका (कार्य)	
३.४	स्थळ कृती केंद्र व मदत शिबीर	
३.५	जिल्हा नियंत्रण कक्षात असलेल्या सुविधा	
३.६	बहु जिल्हा आपत्ती	
४)	**जबाबदाराची रचना**	53 - 78
४.१	नियोजन गृहितके	
४.२	जिल्ह्यातील महत्वाच्या अधिकाऱ्यांचे दुरध्वनी क्रमांक	
४.३	विविध सामाजिक संस्थाकडुन मिळणारी मदत	
४.४	विविध विभागांना उपलब्ध असलेला खासगी क्षेत्राचा सहभाग	
४.५	भुकंप	
४.५.१	अग्रगण्य संस्था	
४.५.२	नुकसानीचे स्वरुप	
४.५.३	संभाव्य परिणाम	
४.६	पुर	
४.६.१	नियोजन गृहितके	
४.६.२	अग्रगण्य संस्था	
४.६.३	संभाव्य परिणाम	
४.७	साथीचे रोग	
४.७.१	नियोजनाची गृहितके	
४.८	रस्ते अपघात	
४.८.१	नियोजनाची गृहितके	
४.८.२	अग्रगण्य संस्था	
४.९	आग	
४.९.१	संभाव्य परिणाम	
४.१०	औद्योगीक आणि रासायनिक अपघात	
४.१०.१	नियोजनाची गृहितके	
४.१०.२	अग्रगण्य संस्था संभाव्य परिणाम	
४.११	मोठे वादळ (तुफान)	
४.११.१	नियोजनाची गृहितके	
४.११.२	अग्रगण्य संस्था	
४.११.३	संभाव्य परिणाम	
५)	**अशासकीय संघटना आणि स्वयंसेवी संस्था**	

५.१	अशासकीय संघटनांची यादी व त्यांच्याकडुन मिळणारी मदत	79 - 94
५.२	आपत्ती व्यवस्थापन कार्यामध्ये सहभागी अशासकीय संघटना	
५.३	उत्तेजनार्थ घटकांची पूर्वतयारी	
५.३.१	परस्पर सहकार्य व प्रतिसाद गट	
५.३.२	समाज घटक तात्काळ प्रतिसाद संघ	
५.४	समाज सहभागाची क्षेत्रे	
५.४.१	स्थलांतर समयीचा लोकसहभाग	
५.४.२	आपत्ती समयी लोकनेत्यांचे कार्य	
५.४.३	मदत व पुनर्वसन कार्य	
५.५	कुंटुंब स्तरावरील पुर्वतयारी	
५.६.१	आग	
५.६.२	भुकंप	
५.६.३	पुर	
६)	**उपलब्ध सोयी सुविधा, संस्था -संपर्क पत्ते, दुरध्वनी क्र. यादी**	95 - 106
६.१	खाजगी डॉक्टरांची यादी	
६.२	खते व किटक नाशके यांचे घाऊक विक्रेते	
६.३	खाजगी बस मालक	
६.४	पुश वैद्य, दवाखाने व संबंधीत औषध विक्रेते	
६.५	साखर कारखाने	
६.६	बेकरीज	
६.८	वास्तुशास्त्रज्ञ	
६.९	औषध विक्रेते	
६.१०	बांबु विक्रेते	
६.११	विंधन विहीर सेवा	
६.१२	सिमेंट पाईप निर्माते	
६.१३	लाईन आऊटलेट निर्माते	
६.१४	सिमेंट विक्रेते	
६.१५	बांधकाम व्यवसाईक व कंत्राटदार	
६.१६	महाविद्यालये	
६.१७	इलेक्ट्रीक मोटार विक्रेते	
६.१८	लोखंड विक्रेते	
६.१९	गॅस विक्रेते	
६.२०	रॉकेल विक्रेते	
६.२१	पशु खाद्य विक्रेते	

६.२२	आचारी	
६.२३	तंबु / मंडप वाले	
६.२४	मंगल कार्यालये	
६.२५	वाहतुक ठेकेदार	
६.२६	लॉजेस	
६.२७	वर्तमानपत्र वार्ताहर	
६.२८	दुध पुरवठा केंद्रे	
६.२९	दालमील	
६.३०	हिंगोली जिल्ह्यातील मुख्य व्यापारी.	
६.३१	हिंगोली जिल्ह्यातील (जे.सि.बी., क्रेन, पोकलेन मालक)	
६.३२	हिंगोली जिल्ह्यातील (पेट्रोल पंप)	
६.३०	संदेश नोंदवहीचा नमुना	
७	७.१-पुर आपत्तीत करावयाचा उपाययोजना	107 - 117
	७.३-शोध व बचाव पथक व शोध व बचाव साहित्य	

प्रस्तावना

नैसर्गिक आपत्तीच्या पूर्वकाळात विविध विभागांचे आपत्ती व्यवस्थापन आराखडे तयार करुणे व ते सातत्याने अद्ययावत ठेवणे यामूळे आपत्ती काळात उपाययोजना प्रभावीपणे राबविता येतात. नैसर्गिक आपत्तीला तोंड देण्यासाठी विविध विभागांचा एकमेकांशी संपर्क आणि समन्वय तसेच पूर्वतयारी असणे अत्यंत आवश्यक बाब आहे. आपत्तीच्या पूर्व तयारीमूळे कोणत्याही आपत्तीला आत्मविश्वासाने आणि सक्षमपणे सामोरे जाण्याची प्रशासकीय अधिकाऱ्यांची व कर्मचाऱ्यांची तसेच नागरीकांचीही मानसिक तयारी होते. त्यामूळे आपत्तीकाळात मानसिक ताण येणे, गोंधळ उडणे व सुरक्षेसाठी आवश्यक निर्णय तातडीने घेता न येणे अशी दुरावस्था टाळता येते. या बाबी लक्षात घेऊनच हिंगोली जिल्हा प्रशासनाने सर्व खात्यांचा समन्वय साधणारा आपत्ती व्यवस्थापन आराखडा तयार केला आहे.

या आराखड्यामुळे सर्व विभागांना आपत्तीपुर्व काळ, आपत्तीमध्ये व आपत्तीनंतर या तिन्ही स्तरावर प्रत्येकाच्या कामाची जबाबदारी समजून घेता येईल व ऐन आपत्तीच्या काळात कोणावर नेमकी काय जबाबदारी आहे हे प्रत्येकाला समजल्याने नैसर्गीक आपत्तीचा सक्षमपणे मुकाबला करता येईल. या पुस्तिकेत याबरोबरच नैसर्गिक आपत्ती काळात जबाबदार अधिकारी यांचे दूरध्वनी क्रमांक व भ्रमणध्वनी क्रमांक दिले आहेत, त्याचाही मोठया प्रमाणात उपयोग होईल.

नैसगिर्क आपत्तीपूर्वी, आपत्तीमध्ये व आपत्तीनंतर सर्वांना या पुस्तिकेचा उपयोग होईल अशी अपेक्षा आहे.

जितेंद्र पापळकर (भा.प्र.से.)
जिल्हाधिकारी, हिंगोली.
तथा **अध्यक्ष**
जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण

दोन शब्द

निसर्गाच्या उत्पत्ती पासूनच निसर्गात अनेक प्रकारचे बदल घडत आले आहेत आणि नेहमी घडत असतात. त्यात काही उपयुक्त तर काही विनाशक देखील घडत असतात. मानवी जीवनाने आजतागायत अगणित वेळा निसर्गाची विध्वंसकता महापुर, भुकंप, वादळ अशा माध्यमातून अनुभवलेली आहे. जीवनात असे अनेक संकटे येत असतात व प्रत्येक संकटातून नवीन काही तरी शिकायला मिळते व जुन्या अनुभवाच्या बळावर येणाऱ्या नवीन संकटाची चाहूल घेता येते. विचार पूर्वक नियोजन करून कृतीशील आराखडा आखता येतो व संकटावर मात करता येते. त्यासाठी आवश्यक असते ती नियोजनाची.

हिंगोली जिल्ह्यात कधीही नैसर्गिक व मानवनिर्मित आपत्ती निर्माण झाल्यास जिल्ह्यातील विवीध विभागातील अधिकारी व नागरीक त्याला जिल्ह्याच्या आपत्ती व्यवस्थापन विभागाने तयार केलेल्या आपत्ती व्यवस्थापन आराखड्याच्या मदतीने धैर्याने सामोरे जातील असा विश्वास वाटतो. सदर आराखडा आपत्कालीन परिस्थितीत विवीध विभागांना जोडणारी दुवा ठरणार आहे. आपत्ती व्यवस्थापन कामी या आराखड्याचा पुरेपूर उपयोग होईल अशी मला खात्री वाटते.

दिलीप कच्छवे
निवासी उपजिल्हाधिकारी
तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण

हिंगोली जिल्हा थोडक्यात माहिती

१) भौगोलिक माहिती

- उत्तर अक्षांश: १९-१४'' ते २०-१''
- पूर्व रेखांश: ७६-१६'' ते ७७-१५''
- समुद्र सपाटीपासून उंची: ४५० ते ५५० मी.
- सरासरी पर्जन्यमान: ८९० मी.मी.
- क्षेत्रफळ: ४,५२,६०० हेक्टर
- शेती लायक क्षेत्र- ३,७९,४६८ हेक्टर
- लोकसंख्या: ११,७७,३४५ (२०११ जनगणनेनुसार)

२) हिंगोली जिल्हा प्राकृतिक

- हिंगोली जिल्हा बालाघाटाच्या पठारावर असून बहुतांश भाग पठारी आहे. जिल्ह्यातून पूर्व पश्चीम बालाघाटाच्या रांगा असून नैऋत्य दिशेस अजिंठा घाटाची सीमा आहे.
- पर्जन्यमान: ८९० मिमी आहे. वसमत कळमनुरी तालुक्याचा भाग माफक पर्जन्यमान तर उर्वरित भाग खात्रीलायक पर्जन्यमान असलेला आहे.

३) रेल्वेमार्ग

हैद्राबादमनमाड- हा ब्रॉडगेज मार्ग तसेच पुर्णा - अकोलाअजमेर- हा पुर्वीचा मिटरगेज मार्ग जिल्ह्यातून जातो. पूर्णा - अजमेर या मिटरगेज मार्गाचे पुर्णा ते कनेरगाव (जिल्हा सीमा(या लांबीचे ब्रॉड गेजमध्ये रुपांतर नुकतेच पूर्ण झाले आहे. पुर्णा- हिंगोली हि रेल्वे लाईन १९१२ मध्ये निजाम सरकारने बांधून पुर्ण केली होती. तर हिंगोली - कनेरगाव हा लोहमार्ग स्वातंत्र्यानंतर म्हणजेच १९५७ मध्ये पुर्ण झाला.

४) रस्ते

अकोला - हैद्राबाद हा वर्दळीचा राज्य मार्ग हिंगोली येथून जातो. सन १८७० मध्ये अकोला हिंगोली हा मार्ग इंग्रजांनी बांधून पुर्ण केला होता.

- राष्ट्रीय महामार्ग - लांबी ३०.४० कि.मी.
- राज्य महामार्ग - लांबी ४५८.०५ कि.मी.
- प्रमुख जिल्हा मार्ग - लांबी ७८०.०० कि.मी.
- इतर जिल्हा मार्ग - लांबी ४८८.०० कि.मी.
- ग्रामिण मार्ग - लांबी २०१८.०० कि.मी.

५) तालुके

१) हिंगोली   २) कळमनुरी   ३) सेनगाव   ४) वसमत   ५) औंढा (नागनाथ)

६) <u>प्राकृतिक</u>

हिंगोली जिल्हा हा बालाघाट पठारावर आहे यालाच दख्खनचे पठार असेही संबोधीले जाते. जिल्ह्यातील बहुतांशी भाग सपाट पठारी असून नद्यांच्या खोऱ्यात असल्यामूळे सुपीक आहे. जिल्ह्यातून पुर्वपश्चिम- अशा बालाघाटाच्या रांगा आहेत तर नैऋत्य दिशेस अजिंठा घाटाची सिमा आहे.

७) <u>हवामान</u>

सर्वसाधारण उष्ण कोरडे असून तापमान ३० अंश सेटीग्रेड एवढे आहे.

८) <u>पर्जन्यमान</u>

जिल्ह्यात सरासरी पर्जन्यमान ८९० मी.मी. आहे. वसमत व कळमनुरी तालुक्याचा भाग माफक पर्जन्यमान तर उर्वरीत जिल्हयाचा भाग हा खात्रीलायक पर्जन्यमान असलेला आहे .

१. दिनांक ०१ जून २०१४ ते १० ऑक्टोबर २०१४ पर्यंतचा पाऊस -२२९८ मि.मी.
२. दिनांक ०१ जून २०१४ ते १० ऑक्टोबर २०१४ पर्यंतचा वार्षिक सरासरी पाउस - ४५९.६४ मि.मी.
३. दिनांक ०१ जून २०१४ ते १० ऑक्टोबर २०१४ पर्यंतची वार्षिक पावसाशी टक्केवारी ५२.२२ %

९) <u>प्रमुख पिके</u>

खरीप पिके - ज्वारी, मुग, उडीद, तुर, कापुस, सोयाबीन (कापसाच्या प्रचंड उत्पादनामूळे जिल्हयास कापसाचे माहेरघर म्हणून ओळखले जाते(.

रब्बी पिक - ज्वारी, गहू, हरभरा, करडई, भूईमुंग

जिल्ह्यातील कळमनुरी व वसमत तालुक्यात केळी व उसाचे पिक फार मोठया प्रमाणावर घेतले जाते. तसेच सेनगाव तालुक्यात विडयाच्या पानांचे मळे आहेत त्यामुळे तालुक्यातील एका गावाचे नाव हे "पानकनेरगाव" असे ठेवण्यात आले आहे.

१०) <u>प्रमुख फळे</u>

फलोत्पादन क्रांतीमूळे आंबा, पेरू, संत्री, मोसंबी फळांचे क्षेत्र प्रंचड वाढले आहे. जिल्ह्यातील आंबा परदेशात निर्यात होतो.

११) <u>प्रमुख नद्या व नद्यावरील गावे आणि धरणे</u>

जिल्ह्यातील नद्या	जिल्ह्यातील तालुकानिहाय पूराची शक्यता असणारी गावे					एकुण
	हिंगोली	कळमनुरी	औंढा ना .	सेनगाव	वसमत	
कयाधू नदी	१हिंगोली (२हींगनी (३समगा ((४दुर्गधामनी ५धानापुर (६सागद (७ (पातोंडा	१शेवाळा (२चिखली (३(कोंढुर ४येलकी (५बिबथर (६ नांदापुर (७ डोंगरगाव (पुल ८धारधावंडा (९ कसबे (धावंडा १०कान्हेगांव (११फुटाणा (१२(येगाव १३ टाकळग(व्हाण–		१सेनगाव (२ कोळसा (३ गुगुळ (पिंपरी ४कोंडवाडा (		२४ गावे
पैनगंगा नदी	१भातसावंगी ((२दुर्गसांगवी ३ सावरगाव (बंगला ४हिरडी (५मोप (६ कन्हेरगाव (नाका ७.वांझोळा (८खेड (९ महादेव (वाडी १०पारडा (			१ भगवती (२तपोवन (३सूरजखेडा ((४सवना ५ मानस (पिंपरी ६ पार्डी (पोहकर ७ वायचळ (पिंपरी ८तपोवन (९गारखेडा (		१९ गावे

जिल्ह्यातील नद्या	जिल्ह्यातील तालुकानिहाय पूराची शक्यता असणारी गावे					
	हिंगोली	कळमनुरी	औंढा ना .	सेनगाव	वसमत	
पूर्णा नदी			१ .पोटा बु (२.पोटा खु (३ अनखळी (४ माथा (५ टाकळग(व्हाण– ६ पेरजाबाद(७(नालेगांव ८ तपोवन (९(रुपूर.	१ धानोरा (बंजारा २.बझर खु (	१ सोन्ना तर्फे (हट्टा २) ब्राम्हणगाव बु . ३) ब्राम्हणगाव खु . ४) सांवगी बु . ५) ढऊळगांव ६) माटेगांव ७) पिंपळगाव कुटे ८) परळी	**१९ गावे**
नाला		१डीग्रस (		१.केंद्रा बू (	१) आरळ २) वसमत ३कुरुंदा (४) खांडेगाव ५(धामणगाव ६(आसेगांव ७) कानोसा ८.जवळा बु (	**१० गावे**
एकुण गावे	**१७ गावे**	**१४ गावे**	**०९ गावे**	**१६ गावे**	**१६ गावे**	**जिल्ह्यातील पूराची शक्यता असणारी ७२ गावांची एकुण लोकसंख्या २,८१,१३९**
एकुण लोकसंख्या	**१,०४,१८६**	**२२,५६९**	**१४,१८५**	**३७,३३३**	**१,०२,८६६**	

प्रमुख नद्या व धरणे:

- **पैनगंगा नदी:**
  सदर नदी हि सेनगाव, हिंगोली,कळमनुरी या तालुक्यातून वाहते. याच नदीवर **इसापूर** येथे ऊर्ध्व पैनगंगा प्रकल्प (इसापूर धरण) बांधले आहे.
- **पूर्णा नदी**:
  सदर नदी हि सेनगाव, औढा या तालुक्यातून वाहते. पूर्णा नदीवर **येलदरी** येथे धरण बांधले असून पुढे याच नदीवर **सिद्धेश्वर येथे धरण** बाधले आहे.
- **कयाधू नदी:**
  सदर नदी हि सेनगाव, हिंगोली, कळमनुरी या तालुक्याच्या मध्यवर्ती भागातून वाहते.

१२) पूर परिस्थती)Risk Scenario: Hingoli)

- आपत्ती इतिहास (पूर) : २००६ साली जिल्ह्यामध्ये पूर आलेला होता व बचाव कार्यासाठी लष्करास पाचारण करावे लागले होते.
- बुलढाणा जिल्ह्यात अतिवृष्टी झाल्यास पैनगंगा नदीला पूर येतोव पुराची प्रत्यक्ष झळ सेनगाव तालुक्यातील भगवती गावाला बसते तर नदीला आलेल्या फुगवटयामुळे नदीला मिळणारे नाले तुंबल्यामुळे काही गावांचा संपर्क तुटतो.
- जिल्ह्यात अतिवृष्टी झाल्यास कयाधू नदीला पूर येतो व नदीकाठच्या गावांना धोका पोहोचतो.
- सिद्धेश्वर धरणातून ७५००० क्युसेक्स पाण्याचा विसर्ग झाल्यास औढा तालुक्यातील रुपूर गावास पूर येण्याचा धोका आहे. तसेच १ ते २ लाख क्युसेक्स पाण्याचा विसर्ग झाल्यास औंढा तालुक्यातील ८ गावांना धोका उदभवतो.
- इसापूर धरणातून ७०,००० क्युसेक्स पाण्याचा विसर्ग झाल्यास कळमनुरी तालुक्यातील वाकोडी या एकमेव गावास पुराचा धोका उदभवतो.
- (पूर येणार या बाबतची माहिती सर्वसाधारणपणे ३६ ते ४८ तास अगोदर कळते. त्यामुळे संबंधितांना हलविण्यास पुरेसा वेळ मिळतो)
- दि.०५.०८.२००६ ते दि.०७.०८.२००६ आलेल्या पुरामुळे जिल्ह्यातील १२ गावांना पाण्याने वेडा घातला होता व इतर गावांमध्ये पाणी शिरले होते तेथील नागरीकांना प्रशासनाच्या मदतीने सुरक्षित स्थळी हलविण्यात आले होते. सन २००६ वेळी आलेल्या पुराची शक्यता नाकारता येऊ शकत नाही, त्यामुळे प्रकरण ७ मध्ये अशी परीस्थिती परत ओढवल्यास काय करावे याबाबत माहिती व उपाययोजना.

प्रकरण – १

प्रस्तावना

राज्याच्या सर्वकष तयारीचा एक भाग म्हणुन तसेच जिल्हा प्रशासनाची कार्यक्षमता वाढावी म्हणुन महाराष्ट्र शासनाने राज्य आपत्कालीन कृति योजना तयार केली आहे. यासंदर्भात प्रत्येक जिल्हा प्रशासनाने आपली स्वत:ची जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृती योजना तयार केली आहे. ही बहुउद्देशीय प्रतिसाद योजना जिल्हा प्रशासनाची कार्यक्षमता निश्चीतच वाढविल अशी अपेक्षा आहे.

१.१ अनेक विध आपत्ती प्रतिसाद योजना

भुकंप, पुर, वादळ, साथीचे रोग, औद्योगिक अपघात, रस्ते अपघात आणि आगीचा समावेश जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृति योजनेत केलेला आहे. पुर आणि भुकंप या सारख्या काही आपत्ती मोठ्या भु-भागावर होत असतात. त्यामध्ये मोठ्या प्रमाणावर जिवीत, वित्त आणि पर्यावरण हानी होते. साथीच्या रोगांसारख्या काही आपत्ती मोठ्या प्रमाणावर फक्त जिवित हानी करतात. यापैकी कोणत्याही आपत्तीवर नियंत्रण करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर सुविधांची व मनुष्यबळाची आवश्यकता असते.

१.२ उद्देश

१) जिल्ह्यातील संभाव्य धोक्याची माहिति घेऊन व मुल्यमापन करुन जिल्हा स्तरावरील पुर्वतयारीत सुधारणा करणए व या द्वारे आपत्ती कालावधीत मनुष्य व वित्त हानी टाळणे.

२) आपत्ती व्यवस्थापन कार्यक्रमात सहभागी संस्थाकडून उपलब्ध सोई- सुविधांची माहिति मिळविणे व त्याचा आपत्ती व्यवस्थापनात जिल्हा प्रशासनाची कार्यक्षमता वाढविण्यास उपयोग करुन घेणे. ही माहिती ज्लिहा प्रशासनास आपत्तीला कार्यक्षमतेने तोंड देण्यास तसेच समाजाच्या विविध स्तरामध्ये विश्वास निर्माण करण्यास सहाय्यभुत ठरेल.

३) आपत्कालीन कृति आराखड्याद्वारे तयार केलेल्या विविध माहितीची उपयोग जिल्हातील विविध विकासात्मक योजनांसाठी करुन घेणे.

४) भौगोलिक माहिति पध्दती (GIS) संवेदुर पध्दती (Remote Sensing) इत्यादीतील शास्त्रीय व तांत्रीक माहितीचा उपयोग ही योजना तयार करण्यासाठी व दिर्घकालीन विकासात्मक योजनांसाठी करुन घेणे.

५)जिल्हामध्ये आपत्ती निवारणाबाबतची माहिती व्यवस्थित साठवुन ठेवणे, माहितीचे अद्यावतीकरण करणे, प्रतिसादांचे व्यवस्थित मुल्यमापन करुन नविन सुधारणा सुचवणे व या विषयीचे जाळे तयार करणे.

६) जिल्हा आपत्कालीन कृती योजनेचा उपयोग महाराष्ट्र शासनाच्या विविध धोरणांसाठी करुन घेणे म्हणूनच आपत्ती निवारणासाठी औपचारिक कृति योजनेची आवश्यकता आहे.

अ) प्रतिसादांच्या कृतीची योग्य मालिका तयार करण्यासाठी आवश्यकता आहे.

ब) सहभागी संस्थांना त्यांची जबाबदारी वाटुन देणे.

क) सहभागी झालेल्या विविध संस्थांना व विभागांसाठी आदर्श कृती कार्यक्रम ठरविणे,

ड) उपलब्ध सोयी सवलतीची सुची,

इ) उपलब्ध सुविधांच्या कार्यक्षम व्यवस्थापनासाठी कार्यपध्दती,

फ) सुसंवादीत व कार्यक्षम प्रतिसादासाठी मदत कार्य करणाऱ्या विविध संस्था व अशासकीय संस्था यामध्ये सुसंवाद साधणे,

ग) मदत व पुनर्वसन कार्याचे पर्यवेक्षण व मुल्यमापन.

१.२ धोरणात्मक निर्णय

जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृती योजनेचे मुख्य धोरण म्हणजे जिवीत , वित्तीय व प्रर्यावणाचे रक्षण करणे तसेच जास्तीत जास्त आपत्तीचा ओझे हलके करणे, आपदग्रस्तांना तात्काळ मदत देणे व त्यांचे पुनर्वसन करणे हे होये.

हे धोरण हाच जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृती योजनेचा पाया आहे. अशासकीय संस्था, स्वयंसेवी संघटना, समाज तसेच महाराष्ट्र शासन यांच्या परस्पर सहकार्याने व उपलब्ध साधनसामग्रीचा योग्य वापर करुन आपत्तीचा तिव्रता कमी करणे.

१.४.१ संवाद व माध्यम

जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृती योजनेत तात्काळ मतदीसाठी संवाद व माध्यमाची आवश्यकता आहे. त्यासाठी निरीक्षण करणारी, ओळखणारी आणि सुचना देणारी पध्दती अंमलात आणली आहे.

१.४.२ पर्यवेक्षण निदान व सुचना देणारी पध्दती

निरीक्षण करणारी, ओळखणारी व सुचना देणारी पध्दती.

अ.क्र.	आपत्ती	निरिक्षण / पर्यवेक्षण केंद्रे	निरिक्षण / पर्यवेक्षण उपकरणे	सुचना पध्दती व तंत्रज्ञान	जबाबदार विभाग संस्था
१	२	३	४	५	६
१	भुकंप-	-	-	-	जिल्हाधिकारी कार्यालय.
२	पुर	होय	दुरध्वणी	रेडिओ किंवा मनुष्य	जिल्हाधिकारी कार्यालय.
३	वादळ	--	--	--	जिल्हाधिकारी कार्यालय.
४	साथीचे रोग	जिल्हा शल्य चिकित्सक व जिल्हा आरोग्य अधिकारी	दुरध्वणी	मनुष्य	जिल्हा शल्य चिकित्सक व जिल्हा आरोग्य अधिकारी
५	आद्योगीक व रासायनिक अपघात	--	दुरध्वणी	भोंगा /ध्वनी	महाव्यवस्थापनक जिल्हा उद्योग केंद्र हिंगोली.
६	आग	--	दुरध्वणी	भोंगा / ध्वनी	नगर पालिका
७	रस्ते अपघात	--	वायरलेस व दुरध्वणी, मनुष्य	--	पोलीस

प्रकरण – २

विविध विभागांतर्गत करावयाची पुर्वतयारी

प्रशासकीय पुर्वतयारी, उपाय योजना या व्यतिरीक्त खाली नमुद केल्याप्रमाणे जिल्हा नियंत्रण कक्षात जिल्हास्तरीय विभाग व इतर विभागाकडून पुर्वतर्यारीचे अहवाल मिळतील. विविध विभागांची क्षमता व पुर्वतयारी यांचे मुल्यमापन करण्यासाटी तसेच तात्काळ कृती केंद्र व मदत, शासन व विभागीय आयुक्त यांना अहवाल देण्यासाठी वरील अहवालाची जिल्हाधिकारी याना मदत होईल, सदर अहवाल विभाग प्रमुखांनी भरुन व दर सहा महिन्यांनी अद्यावत करुन जिल्हाधिकारी यांना सादर केला जोतो.

२.१ पोलीस

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहित असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले – पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी द्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
स्थलांतरासाठी पुरेशी पुर्वसुचना यंत्रणा	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.२ महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.३ आरोग्य विभाग

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्कालीन आरोग्य व्यवस्था मार्गदर्शक वर आधारीत रुग्णालयाचा आराखडा	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
रुग्णालयातील सर्व कर्मचाऱ्यांना जिल्हातील संभाव्य आपत्ती , परिणाम व इतर माहिती देण्यात आलेली आहे.	
मोठ्या प्रमाणात जखमी किंवा मृतांसाठी रुग्णालयात जागा	
पुरेशा नोंदीसह तात्काळ प्रवेश पध्दती	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.४ महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
जनतेला तात्काळ पिण्याच्या पाण्याबद्दल माहिती देणारी पुरेशी पुर्वसुचना यंत्रणा	
चालु पाण्याचा स्त्रोत नष्ट झाल्यास तात्काळ पाणी वाटपासाठी स्थापित कार्यपध्दती	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्ती केलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव	
प्रतिसाद कृतीसाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.५ पाटबंधारे विभाग

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
१ जुलै पासुन पुर पर्यवेक्षण यंत्रणा संभाव्य पुर क्षेत्रात कार्यरत असतील	
सर्व कर्मचाऱ्यांना आपआपल्या जिवीताची व वैयक्तीक मालमत्तेची काळजी घेण्याविषयी कल्पना असेल.	
प्रत्येक तांत्रिक सहाय्यकाला आपत्ती समयीच्या कामाकाजाबद्दल माहिती असेल	
टाक्यामध्ये पाणी साठून ठेवणे व पर्यवेक्षण करण्याच्या पध्दती अस्तीत्वात असलेल्या जिलहा नियंत्रण कक्षातील व दुसऱ्या धरणाच्या असलेल्या अधिकाऱ्यांना सावध करण्याच्या पध्दती	
विकसीत यंत्रणा :- पाण्याची पातळी खाली जाण्याबद्दल आगावू सुचना देण्यासाठी ठिकाणा स्थलांतर दसऱ्या धरणावरील अधिकाऱ्यांबरोबर संबंध	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.६ दुरसंचार विभाग

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.७ सार्वजनिक बांधकाम विभाग

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
आपत्ती पुर्व दक्षता आपत्तीनंतरची रस्ता दुरुस्तीची कार्यपध्दती आणि आवश्यक असेल तेथे सुरक्षित स्थलांतर सर्व अधिकाऱ्यांना परिचीत आहेत.	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.८ कृषि विभाग

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	शेरा
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
आपत्तीत पिकांचे सभाव्य नुकसान तसेच ते टाळण्यासाठीचे मार्ग याबाबत माहिती	
विभागाच्या स्त्रोत्रातल्या अशासकीय संघटना व मदत संस्थांना माहिती दिली आहे.	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

२.९ पशु संवर्धन विभाग

तपासणी सुची

घेतलेल्या पुर्वतयारी योजना	**शेरा**
आपत्ती प्रतिसाद योजना विभागास माहिती असुन आपत्ती प्रतिसाद कार्यपध्दती स्पष्टपणे ठरविण्यात आली आहे.	
आपत्ती प्रतिसाद योजनेची प्राथमिक माहिती व प्रशिक्षण आणि त्याची कार्यपध्दती. अधिकारी आणि कर्मचारी यांच्यावर सोपविलेल्या तात्काळ कृतीसाठी लागणारे विशेष कौशल्य.	
पुनर्विलोकन व अद्यावत केलेले :- पुर्व उपाय योजना व कार्यपध्दती उपकरणांच्या संरक्षणासाठी घ्यावयाची काळजी आपत्ती नंतरच्या कार्यपध्दती	
रुग्णालयाच्या कोणत्या खोल्या / इमारती हानी प्रतिरोधक आहेत, याबाबत कर्मचारी परिचीत आहेत.	
संभाव्य आपत्ती, नुकसान व परिणाम आणि जिवित व मालमत्तेच सरक्षण करण्याविषयीची माहिती पशुवैद्यकीय आत्याने केंद्राच्या क्रमचाऱ्यांना पुरविली आहे.	
मोठ्या प्रमाणात पशुधन आल्यास त्यासाठी रुग्णालायची जागा.	
पुरेशी नोंदीसह तात्काळ प्रवेश पध्दती.	
आपत्ती नियंत्रणाच्या व्यवस्थापनासाठी नियुक्त करण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांचे नांव (Nodal Officer)	
प्रतिसाद कृतासाठी आवश्यक असलेले सुचीत सुविधांचे स्त्रोत	

अहवाल सादरकर्ता :- हुद्दा / सहि / दिनांक

प्रकरण – ३

जिल्हा स्तरावरील संस्थात्मक संरचना

जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन समिती ही सर्वोच्च असेल व आपत्ती व्यवस्थापनात महत्वाची भुमिका पार पाडील. जिल्हा स्तरीवरील प्रतिसाद योजना ही जिल्हाधिकारी यांच्या मार्गदर्शनाखाली असुन ते जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक म्हणून काम करतील.

३.१ जिल्हाधिकारी कार्यालयाचे जबाबदारी

जिल्हाधिकारी कार्यालय हे कर्तव्य खालील प्रमाणे

१) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन समितीच्या सहाय्याने जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृति योजनेची निर्मिती करणे.
२) जिल्हा नियंत्रण कक्षाची उभारणी करणे.
३) परस्पर सहकार्य व जबाबदार गटाची स्थापना करण्यास उत्तेजन देणे.
४) जिल्हा आपत्कालीन कृती योजनेतंर्गत जिल्हा स्तरावरील विविध विभाग हे सुचिना मिळाल्या पासुन तर मदत आणि पुनर्वसन होई पर्यंतच्या कार्यासाठी आपल्या विभागाचे क्षेत्रीय जाळे तयार करतील.
५) आपत्तीस्थळी आपत्ती नियंत्रणाखाली विविध कार्य पार पाडतील.
६) जिल्हाधिकारी स्थळ कृतिकेंद्र मदत करेल स्थळ कृति केंद्राचा प्रमुख स्थळ व्यवस्थापक असेल ते विविध आपदग्रस्त भाग शिबीरक्षेत्र यांच्यातील समन्वयक म्हणून काम पाहतील तसेच जिल्हा नियंत्रण कक्षाला अहवाल देण्याचे कामही स्थळ कृति केंद्र करेल.
७) सर्व क्षेत्रीय प्रतिसादांचा समन्वय राखण्याचे काम जिल्हाधिकारी कार्यालय करेल. क्षेत्रीय प्रतिसादात तात्पुरती शिबीरे, मदत केंद्रे व गुराढोरांचे शिबीरांचे समावेश होईल.

जिल्हा नियंत्रण कक्षात कार्याची विभागणी केलेली असेल. प्रत्येक कक्षासाठी स्वतंत्र कक्ष अधिकारी असुन माहिती गोळा करण्याची अभिलेख ठेवण्याची व ती जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापकांना विशिष्ट कार्यासाठी देण्याची त्यांची जबाबदारी असेल.

- आकृती १ -

जिल्हा स्तरावरील समन्वय रचना

जिल्हाधिकारी
(जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन)

↓

जिल्हा नियंत्रण कक्ष
(कक्ष अधिकारी व प्रभारी अधिकारी)

↓

१) पोलीस विभाग
२) जिल्हा नागरी रुग्णालय
३) सार्वजनिक बांधकाम विभाग
४) महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण
५) महाराष्ट्र राज्य विद्युत महामंडळ
६) परिवहन महामंडळ
७) गट विकास अधिकारी

↓

स्थळ कृती केंद्र / केंद्र स्थळ व्यवस्थापक /नियंत्रक

↓

- तात्पुरती शिबीरे- शिबीर अधिकारी
- खाद्य शिबीरे- शिबीर अधिकारी
- मदत शिबीरे- शिबीर अधिकारी
- गुरांसाठी शिबीरे- शिबीर अधिकारी

जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन समिती:

समितीची आपत्ती व्यवस्थापन बाबत वर्षातून किमान एकदा मा. जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठक होईल.

समितीचे मुख्य कामे-

१) पूर्वतयारी
२) क्षमताबांधणी
३) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन कृती योजनेत वेळोवेळी सुधारणा

पदनांम	समिती मधील पद
मा. जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
मा.अध्यक्ष जि.प.हिंगोली.	सह अध्यक्ष
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
जिल्हा पोलीस अधिक्षक	सदस्य
अपर जिल्हाधिकारी	सदस्य
निवासी उपजिल्हाधिकारी	मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा शल्यचिकित्सक	सदस्य
कार्यकारी अभियंता, सा. बां. विभाग	सदस्य
कार्यकारी अभियंता, पाटबंधारे विभाग	सदस्य

३.३ जिल्हा नियंत्रण कक्ष

जिल्हा नियंत्रण कक्ष वर्षभर व दिवसभर चालु असेल
कर्मचारी - १ अव्वल कारकुन १, लिपीक - १, शिपाई - १

कर्तव्ये

१) पुर, अतिवृष्टी, जास्त झाडे उन्मळुन पडणे, रस्ते अपघात, औद्योगीक व रासायनिक अपघात, वादळ, भुकंप, आग, साथीचे रोग, याबाबतची माहिती जिल्हयाच्या विविध भागातुन मिळविणे व ती मा. जिल्हाधिकारी , निवासी उपजिल्हाधिकारी, उपविभागीय अधिकारी व सर्व तहसीलदार यांना देणे.
२) जुन ते ऑक्टोंबर या कालावधीत पाटबंधारे विभाग, जिल्हयातील सर्व धरणावर बारीक लक्ष ठेवून असेल.

मा. जिल्हाधिकारी यांचे नियंत्रणाखाली जिल्हा नियंत्रण कक्ष हे पर्यवेक्षण / निरीक्षण, समन्वय, आपत्ती व्यवस्थापनाची अंमलबजावणी यांचे मुख्या केंद्र असेल.

३.३.१ नेहमीचा कृती कार्यक्रम

जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापनाची नेहमीच्या काळातील जबाबदारी म्हणजे :-

१. सर्व सुचना देणारी साधने, संवाद साधणारी साधने सुस्थीतीत आहेत याची खात्री नियमीत करणे.
२. जिल्ह्यातील स्त्रव विभागांकडून संभाव्य धोक्याबाबतची माहिती गाववार व तालुकावार ठराविक काळानंतर मिळविणे.
३. जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापकांना सर्व विभागाकडून पुर्वतयारी विषयीचे अहवाल मिळतील व ते तात्काळ, मदत व कृति केंद्र व विभागीय आयुक्त यांच्याकडे पाठविण्यात येतील.
४. जिल्ह्यामध्ये होणाऱ्या बदलाची दखल घेऊन जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन योजनेचे अद्यावतीकरण करणे.
५. टेबल क्र. १ प्रमाणे सर्व सुविधांच्या यादीचे तसेच इतर माहितीचे अद्यावतीकरण करणे.
६. यशदा व तात्काळ मदत कृती केंद्र यांना माहितीचे अद्यावतीकरण व जिल्ह्यात होणारे बदल याविषयी कळविणे.

७. पुर्वतयारीच्या उपाययोजना, प्रशिक्षण कार्यक्रम या विषयी विविध विभागांनी घेतलेल्या कार्यक्रमावर पर्यवेक्षण कळविणे.

८. जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृती योजनेविषयी जिल्हा स्थानिक व संभाव्य आपत्ती स्थळी माहिती मिळेल अशी व्यवस्था करणे.

९. परस्पर सरकार्य व प्रतिसाद गटाची स्थापना होण्यास मदत करणे.

१०. आपत्तीनंतरचे मुल्यमापन करणे व त्यानुसार जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन कृती योजनेचे अद्यावतीकरण करणे.

११. जिल्हास्तरीय आपत्तीविषयी अहवाल तयार करुन तो तात्काळ कृती केंद्रास सादर करणे त्यामध्ये

अ) आपत्तीची स्त्रोत व कारण,

ब) प्रतिसाद प्रयत्नांनी माहिती.

क) प्रतिबंधात्मक उपाययोजनांसाठी शिफारसी.

३.३.२ आपत्ती किंवा आपत्तीची पुर्व सुचना

आपत्तीची पुर्व सुचना मिळाल्यानंतर किंवा आपत्ती संपल्या नंतर तात्काळ कृती केंद्राकडून आपत्ती विषयी पुर्वसुचना मिळाल्यानंतर मा. जिल्हाधिकारी जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापकाचे अधिकार वापरतील. जिल्हा प्रशासन हे पुर्वसुचना तसेच सावधतेची सुचना देणारे महत्वाचे संघटन आहे. याशिवाय खालील संस्थांना पुर्वसुचना किंवा सावधतेची सुचना देण्याचे अधिकार असतील.

आपत्ती	संबधीत यंत्रणा
अ) भुकंप	भारतीय हवामान शास्त्र विभाग महाराष्ट्र अभियांत्रिकी संशोधन संस्था
ब) पुर	भारतीय हवामान शास्त्र विभाग पाटबंधारे विभाग
क) वादळ	भारतीय हवामान शास्त्र विभाग
ड) रस्ते अपघात	पोलीस
इ) औद्योकीक व रासायनीक अपघात	जिल्हा उद्योग केंद्र व महाराष्ट्र राज्य औ. वसाहत व पोलीस विभाग
ग) आग	अग्नीशमन केंद्र , पोलीस

-भुकंप झाल्याबाबतची किंवा त्या संबंधीची पुर्वसुचना पुढील घटकांना दिली जाईल.

१) मुख्य सचिव, मदत आयुक्त, तात्काळ कृती केंद्र
२) विभागीय आयुक्तांचे कार्यालय.
३) जिल्हाधिकारी सर्व अधिकारी, नगरपालीका, परस्पर मदत व प्रतिसाद गट
४) केंद्र सरकारचे जिल्हास्तरावरील अधिकारी,
५) पालकमंत्री, महापौर, नगराध्यक्ष, जि.प.अध्यक्ष, खासदार व जिल्ह्याच्या आपत्ती प्रभाग क्षेत्रातील आमदार,
६) संरक्षण विभागाचे स्थानिक विभाग.

-आपत्ती संबंधी पुर्वसुचना मिळ्याल्यानंतर सर्व संदर्भातील आपत्ती नंतरच्या खालील उपाययोजना हाती घेतल्या जातील.

१) मा. जिल्हाधिकारी जिल्हा नियंत्रण कक्षाचे जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक म्हणून काम पहातील.

२) विशिष्ट कामाची जबाबदारी घेण्यासाठी जिल्हा नियंत्रण कक्षाचा विस्तार केला जाईल.

३) जिल्हास्तरावरील सर्व विभागाचे कर्मचारी जिल्हाधिकारी यांच्या मार्गदर्शनाखाली काम करतील.

यामध्ये जिल्हास्तरावरील खालील विभागाचाही समावेश होईल.

अ) जिल्हा परिषद, न.पा अधिकारी,

ब) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण

क) सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण.

ड) पाटबंधारे, जिल्हा उद्योग केंद्र ,

इ) दुरसंचार विभाग.

४) वरील सर्व विभागात कार्यरत असणाऱ्या सर्व अधिकारी व कर्मचारी यांच्या रजा आपोआप रद्द होतील व वरील विभाग आपल्या कर्मचाऱ्यांना कामावर हजर होण्याबाबत आदेश देतील आणि त्यंाची सेवा जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापकांनी (जिल्हाधिकारी) आरक्षीत केल्यासंबंधीची माहिती त्यांना देतील.

५) नैसर्गीक आपत्ती २२४५ या लेखाशिर्षाखाली मिळणाऱ्या आगाऊ रक्कम किंवा कर्ज यावर मदत आयुक्तांचे नियंत्रण आहे. त्यामुळे या लेखाशिर्षाखाली मिळणारे अनुदान मा. जिल्हाधिकारी यांचेकडे असेल व मदत आणि पुनर्वसन यात कोणतीही बाधा येणार नाही हे पहावयाचे काम मदत आयुक्त यांचे आहे.

६) मोठ्या प्रमाणावरील आपत्तीच्या वेळी जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापन स्थानिक संरक्षण दलाच्या संपर्कात राहून आपत्तीतुन सुटका करण्यासाठी स्थलांतर व तात्काळ मदतीसाठी त्यांची मदत घेऊ शकतील.

७) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापकांना खाजगी क्षेत्राचे स्त्रोत, हत्यारे उपयोगी साहित्य आरक्षित करण्याचे अधिकार असतील.

८) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक औद्योगीक क्षेत्रात त्यांची आपत्कालीन व्यवस्थापन योजना कार्यान्वीत करण्यासंबंधी तसेच परस्पर मदत व प्रतिसाद गटाकडून मदत घेण्याबाबत दिशा देण्याचे अधिकार असतील.

९) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक स्थळ कृती केंद्राची आपत्तीग्रस्त भागात कक्षनिहाय स्थापना करतील.

१०) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक मदत शिबीरे, खाद्य शिबीरे व पशुंसाठी शिबीरांची स्थापना करण्यास परवानगी देतील.

११) जिल्हा नियंत्रण कक्षापासुन स्थळ कृती केंद्र, तात्पुरती शिबीरे, मदत केंद्रे व पशुंसाठीच्या शिबीरांपर्यंत बिनतारी संदेश यंत्रणेद्वारा संवाद साधण्यासाठी व पोहोचण्यासाठी सुविधा पुरविण्यास उत्तेजन दिले जाईल.

१२) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक, आपत्ती व त्यावर केलेल्या उपाययोजना संबधी प्राथमिक अहवाल मुख्य सचिव, मदत आयुक, तात्काळ कृती केंद्र व विभागीय आयुक्त यांना पाठवतील.

१३) शेजारच्या जिल्ह्यात, शेजारील जिल्हा दुसऱ्या राज्यात असेल तरी व तिथे याच प्रकारची आपत्ती होण्याची शक्यता असेल तर जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक त्यांना सावधानतेची सुचना करतील.

१४) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक तात्काळ स्थलांतरासाठी गरज पडेल तेव्हा परवानगी देतील.

१५) अनेकविध जिल्हा आपत्ती साठी अतिरिक्त मदत आयुक्तांची नेमणुक केलेली असेल तर जिल्हाधिकारी (जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक) आपला अहवाल त्यांना सादर करतील.

-जिल्हाधिकाऱ्यांच्या अनुपस्थितीत अपर जिल्हाधिकारी/ निवासी उपजिल्हाधिकारी/ सहाय्यक जिल्हाधिकारी हे जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापकांचे सर्व अधिकार वापरतील व जबाबदाऱ्या पार पाडतील.

३.३.३ जिल्हा नियंत्रण कक्षाची रचना

जिल्हा नियंत्रण कक्षात जिल्हाआपत्ती व्यवस्थापकांचे खालीलप्रमाणे कार्य असतील.

१) सर्वाधिक महत्वाच्या बाबी ठरविणे.

२) खालील सेवाबाबत समन्वय व मार्गदर्शन करणे.

   a. संरक्षण सेवा, राज्य राखीव दल, केंद्रीय राखीव पोलीस दल, गृहरक्षक दल किनारा संरक्षक दल, केंद्रीय औद्योगिक सुरक्षा दल.
   b. अग्निशमन सेवा, सामाजिक सुरक्षा.
   c. दुरसंचार विभाग, रेल्वे, पोर्ट ट्रस्ट, भारतीय अन्न महामंडळ.
   d. दुरदर्शन, आकाशवाणी, म.रा.वि.वि. म., महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण, महाराष्ट्र राज्य परिवहन (ST) महामंडळ सार्वजनिक बांधकाम विभाग.
   e. हवामान शास्त्र विभाग, म.अ.सं.सं., महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ
   f. राज्य सरकारचे विमाने व हेलिकॅप्टर्स.

३) अशासकीय व मदत करणाऱ्या संस्ता यांच्यात बरोबर समन्वय राखणे., केंद्र सरकार व राज्य सरकार यांच्या अखत्यारीतील प्रयोगशाळा व संस्ता यांचा विशिष्ट सेवेसाठी उपयोग करुन घेणे.

३.३.४ कृती कक्ष

कृती कक्षाचे नियंत्रण निवासी उपजिल्हाधिकारी, उपविभागीय पोलीस अधिक्षक मुख्याल हिंगोली यांचे अधिपत्याखाली असेल.

अ) कार्ये :-

खालील कार्यासाठी कृती प्रतीसाद :-

१) सुटका व स्थलांतर.
२) गंभीररीत्या जखमी झालेल्यांना तात्काल हलवणे.
३) शिजलेले अन्न व पाणी यांचा तात्काळ पुरवठा
४) धोक्याच्या ठिकाणाहन मालमत्ता वाचवणे.
५) प्रेताची विल्हेवाट लावणे.
६) निर्जन धोक्याच्या ठिकाणी असलेल्या व्यक्तींना तात्पुरत्या शिबीरापर्यंत घेऊन येणे व अशा व्यक्तींसाठी प्रथमोचार, औषधे, पाणी यांची ताबडतोब सोय करणे.
७) तात्पुरत्या शिबीरांची तात्काळ उभारणी करणे.

ब) जिल्हास्तरीय उपलब्ध असलेले साहित्य विकत, भाड्याने किंवा आरक्षित करण्याची कार्यवाही करणे.

क) खालील ठिकाणी संबाद साधण्याची व्यवस्था करणे.

१) तात्काळ कृती केंद्र.
२) विभागीय आयुक्तांचे कार्यालय.
३) पोलीस, रेल्वे, अग्नीशमन सेवा, संरक्षण सेवा, भारतीय अन्न महामंडळ, केंद्रीय औद्योगिक सुरक्षा दल, केंद्रीय समाजिक कार्य विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, पाटंबधारे विभाग, महाराष्ट्र जिवन प्राधिकरण, उपप्रादेशिक परिवहन विभाग, महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळ, महाराष्ट्र हवामान शास्त्र विभाग व जिल्ह्यातील विविध विभागांतर्गत मदत कार्याचा समन्वय ठेवणे.
४) परस्पर मदत व प्रतिसाद गट.
५) अशासकीय संस्था व त्यांच्यात समन्वय साधणारी समिती.
६) दानशुर व्यक्ती.

ड) अहवाल देणे.

१) अपत्तीबाबत प्राथमिक माहितीची व त्यावरील उपयाोजननेचा अहवाल तात्काळ कृती केंद्र व विभागीय आयुक्तांना पाठवणे.

२) विभागीय आयुक्त व तात्काळ कृती केंद्र यांनी मागविलेली इतर कोमतीही माहिती देणे.

३) तात्काळ कृती केंद्र व विभागीय आयुक्त यांना कर्मचारी विभागणी व स्त्रोतांची विभागणी यांची माहिती देणे.

४) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन यांच्या मार्गदर्शनाखाली कोणत्या बाबींचा पाठपुरावा करावयाचा ते पहाणे.

इ) जिल्ह्यातील आपत्ती व्यवस्थापन व मदत कार्याचे निरिक्षण व प्रयवेक्षण करणे.

फ) बाजारात मध्यस्थी करणे.

१) स्थानिक बाजार पेठेस लवकच उत्तेजना   मिळण्यासाठी आर्थिक घडामोडीस प्राधांन्य देणे.

२) मदत कार्यासाठी वापरण्यात येणाऱ्या साधनांचा साठा, किंमत चढवणे, व भ्रष्टाचार आणि विना परवाना विक्री यावर बंदी घालणे व यामध्ये गुंतलेल्या कायदेशीर कारवाई करणे.

ग) सर्वसाधारण कर्तव्ये

१) जिवीतहानी, जखमी व गुरेढोरे मृत्यु पावणे, पिकांचे व घरांचे नुकसान याबाद्दल मिळणाऱ्या मदतीसाठी व भरपाईसाठी आवश्यक कार्यालयीन कायदेशीर बाबींबाबत प्रसार करणे.

२) मदत कार्यासाठी नेमलेल्या जिल्ह्यातील सर्व कर्मचाऱ्यांची माहिती ठेवणे. (उदा. नियुक्तीची वेळ, सेवेचा कालावधी, रजा कालावधी जास्त वेळ केलेले काम.)

३) विभागीय मुख्यालय, तसेच राज्य सरकार यांच्याकडून मिळणाऱ्या सुचना, आदेश याबाबत माहिती घेणे, व त्यांची अंमलबजावणी आपत्तीस्थळी होते की नाही हे पहाणे.

४) राहाण्यासाठी जागा, घरे, वाहने, हत्यारे यांचे मदत कार्यासाठी आरक्षण करणे.

५) मदत कार्य करणाऱ्या सर्व वाहनांना प्रवेशपत्र व ओळपत्र व ओळखीचे बिल्ले देणे.

६) मदत कार्य करणाऱ्या सर्व व्यक्तींना प्रवेशपत्र व ओळपत्र देणे.

७) परतफेड करण्यासाठी जिल्हाधिकाऱ्यांच्या परवानगीने खर्च मंजुर करणे.

३.३.५ सेवा कक्ष

(जिल्हाधिकारी हिंगोली, मुख्य कार्यकारी अधिकारी जि. प. हिंगोली)

अ) मदत कार्य

१) माहिती नुसार शोध व सुटका कार्य.
२) आवश्यकेतनुसार मदतकार्य

ब) संघटन व समन्वय

१) मदत शिबीरांची स्थापना
२) अन्नधान्य व कुटंुबाना अन्न शिजवण्यासाठी आवश्यक साहित्याचा पुरवठा
३) गुरांठोरांसाठी शिबीरे
४) स्थळ कृती केंद्र मदत शिबीरे, व तात्पुरती शिबीरे यांना मदत
५) गुराढोेरांना खाद्य पुरवठा
६) स्थल कृती केंद्रांना बि-बियाणे, कृषि साहित्य व सेवा यांचा पुरवठा
७) कल्याणकारी सेवा.
८) कायदा व सुव्यवस्था राखणे (चोरी, लुट रोखणे)

क) अशासकीय संघटनामध्ये समन्वय

१) जिल्हास्तरीय अशासकीय संघटना व राज्यस्तरीय अशासकीय संघटना म्हणजेच रेडक्रॉस, लॉयन्स क्लब , I.M.A., N.I.M.A., जायंटस क्लब यांच्यात समन्वय प्रस्थापीत करणारी यंत्रणा उभारणे.
२) कृती दल समिती यावर सेवा करण्यासाठी अशासकीय संघटनांची निवड करणे.
३) विशिष्ठ कार्यासाठी त्या त प्राविण्य असलेल्या अशासकीय संघटनेनांना ते नमुन देणे व तसा अहवाल तात्काळ कृती केंद्रास देणे.
४) शासकीय व अशासकीय यंत्रणाकडुन मिळालेल्या व वाटप केलेल्या मदतीचा अहवाल देणे.
५) लोकसहभाग व स्वयंसेवक यांच्या कार्यात समन्वय साधणे.

३.३.६ पायाभुत सुविधा कक्ष

कार्यकारी अभियंता, सा.बां. विभाग, हिंगोली, शिक्षणाधिकारी जि.प. , कार्यकारी अभियंता ग्रामीण पाणी पुरवठा जि.प. हिंगोली, बांधकाम जिल्हा परिषद हिंगोली.

अ) मातीचा, दगडांचा ढीग उचलण्यासाठी/ स्वच्छ करण्यासाठी संघटन व समन्वय करणे.

ब) नादरुस्त, नुकसान झालेल्या सुविधांची तात्परती दरुस्ती करणे.

१) विज, पाणी, वाहतुक
२) दुरसंचार
३) रस्ते, पुल, कालवे
४) सार्वजनिक इमारती

क) सोई सुविधांची रचना करणे

१) सांडपाण्याची व करमणूकीची व्यवस्था असणाऱ्या निवासांची निर्मीती.
२) हातपंप व विंधन विहीरींची निर्मीती.
३) तात्पुरते साठवणूक केंद्र
४) शैक्षणिक सुविधा,
५) आरोग्य विषयक सुविधा, पोष्टाची सुविधा
६) हेलीपॅडची सुविधा.

३.३.७ आरोग्य कक्ष

जिल्हा आरोग्य अधिकारी हिंगोली, कार्यकारी अभियंता ग्रामीण पाणी पुरवठा जि.प., उपसंचालक पशुसंवर्धन हिंगोली, मुख्याधिकारी न.प. हिंगोली जिल्हा शल्यचिकित्सक हिंगोली.

अ) संघटन करणे व खालील विषयावर माहिती ठेवणे.

१) आजारी व जखमी लोकांना दिलेले उपचार
२) साथीचे रोग विरोधी कृती व प्रतिबंधक औषधी.
३) प्रेतांची विल्हेवाट
४) मृत जनावरांची विल्हेवाट
५) अन्न पाणीपुरवठा, सांडपाणी यांच्या विल्हेवाटावर अहवाल.

ब) पुरवठा व पर्यवेक्षण

१) जखमी व्यक्तींसाठी आरोग्य सुविधा
२) जखमींना पाठवण्यासाठी ॲम्बुलन्स व दवाखाने
३) औषधे व वैद्यकीय हत्यारे
४) साथीचे रोग प्रतिबंध करण्यासाठी आवश्यक ती माहिती व उपचार.

क) गुणवत्ता टिकविण्यासाठी पर्यवेक्षण

१) टँकरद्वारे व इतर सुविधाद्वारे पाणीपुरवठा करण्यासाठी पिण्याच्या पाण्याचे स्रोत शोधणे.
२) स्वयंपाक व अन्न शिजविण्यासाठी पाणी पुरवठा, सांडपाण्याची विल्हेवाट, आरोग्य सुविधा व तात्पुरते मदत शिबीर यावर पर्यवेक्षण करणे.
३) गुरांच्या शिबीरात खाद्य, पाणी पुरवठा, मलनिस्सारण पशुवैद्यकीय सेवा यावर पर्यवेक्षण करणे.

३.३.८ तर्कशास्त्रीय कक्ष (Logistics Desk)

जिल्हा पुरवठा अधिकारी हिंगोली, उपविभागीय अधिकारी हिंगोली / वसमत, उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (सामान्य) हिंगोली.

अ) सर्वसाधारण

१) माहिती मिळाल्या नुसार जादा माणसांची कुमक किंवा स्त्रोत व इतर प्रकारची मदत पाठविणे (नमुणा दिलेला आहे.)
२) प्रेत दहनासाठी आवश्यक लाकुड, त्यांची उपलब्धता त्यांचा साठा व वाहतुक व त्या कामासाठी आवश्यक मनुष्यबळाची वाहतुक.
३) प्रेत दहनाची जागा निश्चित करणे, जास्तीच्या स्त्रोतांसाठी इतर जिल्ह्यांकडुन, विभागीय मुख्यालय व तात्काळ कृती केंद्राकडुन मदत मागविणे.
४) पेट्रोल पंपचालकाकडूुन इंधन मिळविण्यासाठी मदत वाहनांसाठी ओळखपत्र देण्याची व्यवस्था करणे.
५) आपदग्रस्त कुंटुंबाना खरे मदत तिकीट मिळणे कामी पर्यवेक्षण व समन्वय.
६) मदत साहित्याचा सुरक्षित साठा व वाहतुक करणेकामी खात्री करणे.
७) खाजगी दात्यांनी व अशासकीय सदस्यांनी दिलेल्या मदतीचा समन्वय राखणे.
८) वाहनाची योग्य देखभाल व दुरुस्ती याकडे लक्ष देणे.

ब) खालील बाबींशी वाहुतकीचा समन्वय राखणे

१) रेल्वे, महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ,
२) खाजगी वाहतुकदार, जहाज वाहतुकदार,
३) राज्य सरकारची विमाने, हेलिकॅप्टर्स.

क) खालील बाबींसाठी वाहतुक संघटन

१) सुटका पार्टी, मदत करणाऱ्या व्यक्ती,
२) निर्जन ठिकाणी अडकलेल्या व्यक्ती,
३) स्वयंसेवक,
४) पाणी, औषधे, प्रथमोपचार व शिजवलेले अन्न
५) मदत साहित्य,
६) गंभीररित्या जखमी व आजारी.

३.३.९ कृषि कक्ष

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी हिंगोली.

अ) संघटन व समन्वय करणे.

1) कृषिविषयक उत्पादनाचे पुनर्वसन करणे,
2) बि-बियाणे व इतर साधन सामग्रीचा पुरवठा करुन पिकांचे तात्पुरते उत्पादनात घट येणार नाही याची काळजी घेणे.
3) विस्तार विभागातील कर्मचाऱ्यांच्या सेवा.

३.३.१० संवाद व माहिती व्यवस्थापन कक्ष

जिल्हा माहिती अधिकारी, हिंगोली.

अ) जिल्हा नियंत्रण कक्षात माहिती केंद्राची उभारणी करुन त्याबाबतची माहिती प्रसार माध्यमाद्वारे जनतेपर्यंत पोहोचेल याची व्यवस्था करणे.

ब) आय.एम.डी., पाटबंधारे, मेरी, यांच्या सल्ल्याने व समन्वयाने आपत्तीची पुर्वसुचना व हवामान विषयक परिस्थिती यावर पर्यवेक्षण करणे.

क) सर्वसाधारण -

1) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक यांच्या तर्फे बाहेर संदेश पाठविणे.
2) आलेल्या व गेलेल्या संदेशांचे रजिस्टरमध्ये नोंद ठेवणे.
3) स्थळ कृति केंद्राकडून माहिती गोळा करुन ठेवणे.
4) विभागीय आयुक्त व तात्काळ कृती केंद्रासाठी माहिती तयार ठेवणे.
5) आपत्ती विषयी व त्यावरील उपाययोजनेविषयी सर्व माहिती संग्रहीत करुन ठेवणे.

ड) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन कृती योजनेत असलेली सर्व माहिती तयार ठेवणे व त्यामध्ये

1) विभागीय आयुक्त, मुख्य सचिव, व इतर सचिव यांचे कार्यालय, निवासाचे दुरध्वणी क्र. व मोबाईल क्र. फॅक्स क्र.
2) जिल्हयातील सर्व अधिकारी, कर्मचारी व तात्काळ दुरध्वनी केंद्राचे क्र. नाव व पद, पेजर क्र. इत्यादी विषयी माहिती.
3) आपत्ती स्थळावरील लोकांची यादी, जे मदत कार्यात मदत करु शकतील.

४) दुसऱ्या नियंत्रण कक्षाचे दुरध्वणी, फॅक्स क्र. वायरलेस इ.

५) क्षेत्रीय अधिकाऱ्याचे नाव, पत्ता, दुरध्वनी क्रमांक.

६) जिल्ह्यातील पदाधिकाऱ्यांचे नाव, पत्ता, दुरध्वनी क्रमांक.

७) जिल्हा आपत्कालीन व्यवस्थापक, कृती योजनेसाठी आवश्यक ती माहिती नकाशासह.

८) नकाशावर इतर ठिकाणीही संभाव्य आपत्तीची ठिकाणे, तसेच बदली रस्ते, पाण्याचे स्त्रोत आवश्यक सेवांचा आराखडा इत्यादी दाखवावे.

३.३.११ सुविधा कक्ष

निवासी उपजिल्हाधिकारी, हिंगोली.

अ) खालील बाबींचा तपशिल ठेवणे.

१) मिळालेल्या रोख रकमेचे चलने, दाव्यानुसार तसेच वाटप केलेल्या रकमेचा हिशोब ठेवणे.

२) मदत साहित्यासाठी साठा रजिस्टर व वाटप रजिस्टर ठेवणे.

३) सर्व व्यक्तींचे प्रवास भत्ते, रोजचे वेतन, प्रशासनावर झालेला खर्च, आपत्ती व्यस्थापनावर झालेला खर्च, इतर शासकीय विभागाकडे वर्ग केलेला गोपनिय निधी, सर्व रोख रकमेच्या व उधारीच्या पावत्या, दिलेली नुकसान भरपाई इ. बाबत हिशेब व माहिती ठेवणे.

४) तात्काळ कृती केंद्राकडे पाठवावयाची व नमुन्यात दिल्याप्रमाणे हिशेब व रोख पैसे यांची माहिती तयार करणे.

ब) पावत्या देणे

१) सर्व रोख रकमेसाठी

२) सर्व मिळालेल्या साहित्यासाठी.

क) सर्वसाधारण.

१) रोजचे वेतन, दावे, थकीत रक्कम व मंजुर खर्च यांचे वाटप करणे.

२) प्रशासनाने मंजुर केलेली परतफेड वाटप तसेच रोख पावत्या व वाहनाच्या इंधनाच्या उधारीच्या पावत्यांचे वाटप करणे.

३.३.१२ जिल्हाधिकारी कार्यालयाची जबाबदारी.

नैसर्गिक आपत्ती घडल्यानंतर जिल्हाधिकारी हे खालील प्रमाणे कार्य करतील.

१) विभागीय इतर जिल्ह्यातुन मदतीची जास्तीची कुमक पाठवतील.
२) मुख्य सचिव, मदत आयुक्त व तात्काळ कृती केंद्र यांच्या सतत संपर्कात राहातील.

३.४ स्थळ कृती केंद्र व मदत शिबीर

३.४.१ **नियोजन तत्वे**

-छोट्या स्वरुपाची आपत्ती नियंत्रण कक्षात विस्तृत स्वरुपाची रचना न करता तहसीलकार्यालयातुन हाताळता येईल.

-जास्त खेड्यांवर परिणाम करणारी व जास्त घरांचे नुकसान करणारी व विस्तृत भुभागावर जास्त ठिकाणी पसरलेली आपत्ती.

१) व्यवस्थापनात अडथळे निर्माण करते.
२) मदत कार्याचे विकेंद्रीकरण, जिल्हा नियंत्रण कक्षाची कार्यक्षमता वाढवील व त्यासाठी नियंत्रण कक्षाची संरचना अपघातस्थळी जरुरीची आहे.
३) स्थळ कृती केंद्र व मदत केंद्राची उभारणी मदत कार्याची कार्यक्षमता वाढवील.

३.४.२ स्थळ कृती केंद्र

आपत्तीचे स्वरुप व प्रकारावरुन कदाचीत जास्त मदत केंद्रे, पशु शिबीरे उभारणीची गरज पडु शकेल तेव्हा अशा परीस्थितीत जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक, जिल्हा नियंत्रण कक्षावर पडणार भर कमी करण्यासाठी स्थळ कृती केंद्राची उभारणी करु शकतील. जेव्हा मदत कार्य व पुनर्वसन कार्य संपेल किंवा जेव्हा मदत शिबीरे व पशु शिबीरांची गरज संपेल तेव्हा स्थळ कृती केंद्र बंद करता येतील.

स्थळ कृती केंद्राचे कार्यक्रम हे टेबल क्र. ३ मध्ये दिलेले आहेत.

उपविभागीय अधिकारी किंवा उपजिल्हाधिकारी दर्जाचे अधिकारी स्थळ कृती केंद्राचे व्यवस्थापक म्हणून काम पहातील.

यामध्ये असा संभव आहे की, या प्रकारच्या समन्वय रचनेत अनेक कृती कार्यक्रम हे जिल्हा नियंत्रण कक्षातील कृती कार्यक्रमाप्रमाणेच असतील म्हणून कोणत्याही कार्यक्रमाची पुनर्नियुक्ती होणार नाही याची काळजी घेणे आवश्यक आहे. स्थळ कृती केंद्राचा मुख्य उद्देश म्हणजे स्थळ शिबीरे व जिल्हा नियंत्रण कक्ष यांच्यात सुसंवाद (दळणवळण) निर्माण करणे होय, टेबल क्र. २ मध्ये दिलेली रचना ही कार्यक्रम करायला पुरेशा पडेल.

३.४.३ मदत शिबीरे

आपत्तीचे ठिकाण निश्चित असेल तर जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक जितक्या खेड्यात आपत्ती घडली आहे तितक्या खेड्यांसाठी मदत शिबीरे उभारू शकतील. शिबीरांचा आकार विशेषत: शहरी भागात आपदग्रस्तांच्या संख्येवर अवलंबुन असेल. आपदग्रस्तांना मदत देणेकामी असलेली प्रशासकीय संरचना टेबल क्र. ३ मध्ये दिलेला आहे. प्रत्येक मदत शिबीराची जबाबदारी तहसिलदार दर्जाच्या अधिकाऱ्यांची असेल काही आपत्तीवेळी फक्त आपदग्रस्तांसाठीच मदत शिबीरे उभारण्याची गरज पडु शकते. अशा प्रकारची काही मदत शिबीरे व खाद्य शिबीरे अशासकीय संस्थांनाही, जर त्यांच्याकडे मनुष्य बळव क्षमता असेल तर जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक देऊ शकतील. परंतु ही शिबीरे स्थळ कृती केंद्रातुन किंवा जिल्हा नियंत्रण कक्षातुन उभारणेचा समन्वय यंत्रणेत यायला हवा.

टेबल क्र. -१

- स्थळ कृती केंद्र -

(स्थळ कृती समन्वय राखण्यासाठी ते आपत्ती स्थळापासुन योग्य अंतरावर हवे)

कार्य

अ) खालील बाबींसाठी प्रतिसाद कृती

१) सुटका व स्थलांतर
२) संकटातुन वाचवण्यासाठी कृती
३) मृतांची विल्हेवाट
४) तात्पुरते शिबीर
५) जास्तीत जास्त दोन आठवड्यांसाठी खाद्यगृहे
६) पाणी व शिजलेल्या अन्नांचा तात्काळ पुरवठा

ब) खालील घटकाबरोबर दळणवळण

१) तात्काळ कृती केंद्र
२) जिल्हा नियंत्रण कक्ष
३) त्या क्षेत्रातील जिल्हा प्रशासकीय यंत्रणा
४) तात्पुरती शिबीरे, मदत शिबीरे व पशु शिबीरे यांच्याकरीता शिबीर अधिकारी
५) अशासकीय संस्था व अशासकीय संस्था समन्वय समिती.

क) जिल्हा नियंत्रण कक्ष

१) शोध व सुटकेच्या गरजा
२) सुविधांची आवश्यकता
३) रोख नुकसान भरपाई
४) सर्व प्रकारच्या मागण्या व माहिती.

ड) संघटन

१) साथीच्या रोगाविरुध्द कृती व प्रतिबंधक औषधे
२) अन्न, पाणी पुरवठा, स्वच्छता या कामांची तपासणी.

-- टेबल क्र. २ --

मदत शिबीरे (घटक)

(मदत कार्यासाठी आपत्ती स्थळापासुन योग्य जागेवर)

कृती कक्ष :-

कार्ये

अ) खालील बाबींसाठी प्रतिसाद कृती

१) संकटातुन वाचण्यासाठी कृती

२) जास्तीत जास्त दोन आठवट्यांसाठी खाद्यगृहे.

ब) खालील घटकाबरोबर समन्वय

१) स्थळ कृती केंद्र - जिल्हा नियंत्रण कक्ष

२) त्या क्षेत्रातील जिल्हा प्रशासकीय कर्मचारी

३) अशासकीय संघटना, खाजगी दाते

क) खालील बाबींची व्यवस्था करणे

१) स्थल कृती केंद्र व जिल्हा नियंत्रण कक्षास सर्व प्रकारच्या माहिती व मागणी देणे

२) सर्व कर्मचाऱ्यांच्या कामाच्या पाळ्या निश्चीत करुन त्यावर प्रयवेक्षण करणे.

ड) सर्वसाधारण

१) मदत कार्यासाठी असणाऱ्या सर्व कर्मचाऱ्यांबाबत सर्व माहिती ठेवणे.

२) स्थळ कृती केंद्रावर जास्तीच्या कुमकीसाठी जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक यांची मंजुरी घेणे.

सेवा कक्ष

अ) सुविधांची गरज ओळखणे

ब) खालील बाबींसाठी संघटन करणे

1. आपत्ती आल्यापासुन दोन आठवड्याच्या आत कोरडे धान्य व कुटुंबासाठी स्वयंपाकाचे सामान इत्यादींची व्यवस्था करणे.
2. पाणी, कपडे व अन्न यांचा आपत्तीग्रस्त कुटुंबाना पुरवठा करणे.

क) कल्याणकारी सेवा पुरवणे.

1. कुटंुबाची पुनर्स्थापना, (हरवलेली मुले, नातेवाईक, मित्र यांना एकत्र आणणे)
2. हरवलेलली जनावरे यांना शोधण्यात मदत.
3. विद्यार्थीना त्यांचे शिक्षण चालू ठेवण्यास मदत,
4. एकटेच राहीलेल्या व्यक्तींना मदत,
5. गर्भवती स्त्री, लहान मुल, अपंग यांना विशिष्ट प्रकारची मदत
6. सल्ला सुविधा देणे
7. मानसिक सक्षमतेसाठी सेवा

पायाभुत सविधा कक्ष

अ) दगडांचा व मातीचा ढीग उचलुन साफसफाई करणे.

ब) सहभागी लोकांच्या हालचालीस मदत करणे व खालील बाबतीत समन्वय प्रस्थापीत करणे

1. आपदग्रस्तांना निवास व स्वच्छतेच्या सोयी.
2. साठा करण्यासाठी तात्परती साधने (गोदामे) उभारणे
3. स्वयंपाकगृह,
4. वैद्यकीय सेवा
5. शैक्षणिक व करमणुक सुविधा
6. टपाल सुविधा
7. नादुरुस्त झालेल्या पायाभुत सुविधांची दुरुस्ती

आरोग्य कक्ष

अ) खालील बाबींचे संघटन करणे

१) प्रतांची विल्हेवाट

२) मृत जनावरांची विल्हेवाट

३) टाकाऊ पदार्थ व सांडपाण्याची विल्हेवाट

४) जखमी व आजारी व्यक्तींवर उपचार

५) प्रतिबंधक औषधे व साथरोग प्रतिबंधक कृती

६) अन्न व पाणी यांची तपासणी व पुरवठा

तर्कशास्त्रीय कक्ष

१) खरे मदत तिकीटे आपदग्रस्त कुंटंबाना देणे

२) मदत कार्य साहित्याचा पुरवठा व वितरण यांचे संघटन

३) मदत कार्यासाठीचे साहित्य मिळविणे, साठा करणे.

४) अशासकीय संघटना व खाजगी दाते यांनी परस्पर पाठविलेल्या समन्वय राखणे.

५) वाहने व साधने यांच्या व्यवस्थित देखभालीविषयी खात्री करणे.

६) इंधन व इतर मदत साहित्याचा व्यवस्थित उपयोग होत आहे. याची खात्री करुन घेणे.

७) स्वयंसेवकांच्या हालचाली व त्यांचे कार्य तसेच लोकांचा मदत कार्यातील सहभाग याबाबत समन्वय साधणे.

८) स्वयंसेवक व कर्मचारी यांच्यासाठी सुविधांचे संघटन करणे.

दळणवळण व माहिती व्यवस्थापन कक्ष

स्थळ कृती केंद्रावर खालील माहिती गोळा करुन पाठविणे

१) माहितीची जमवाजमव व अभिलेख ठेवणे.

२) हरवलेल्या व्यक्तींचा ठिकाणा शोधण्यात मदत.

३) माहिती केंद्र

४) विशिष्ट वेळी मागणी केल्यावर तसेच इतर वेळी स्थळ कृती केंद्रास माहिती देण्याची व्यवस्था करणे.

५) आलेल्या व दिलेल्या संदेशांची नोंदवही ठेवणे.

६) मदत शिबीराच्या शिबीर अधिकाऱ्यातर्फे बाहेर निरोप पाठविणे.

अ) खालील बाबी सुव्यवस्थित ठेवणे.

१) रोख मिळालेल्या सर्व रकमां बाबत नोंदवही ठेवणे.

२) रोख वाटप केलेल्या सर्व रकमांचे बाबत नोंदवही ठेवणे.

३) मदत कार्यासाठी दिलेल्या साहित्याची नोंदवही ठेवणे

४) सर्व मदत कार्यात गुंतलेल्या व्यक्तींना पगार देणे

५) प्रशासकीय बाबीवर व आपत्ती व्यवस्थापनावर झालेला खर्च इ. चे अभिलेख ठेवणे.

६) सर्व दानशुर व्यक्तींनी केलेली मदत, दिलेली नुकसान भरपाई इ. चे अभिलेख ठेवणे.

ब) सर्वसाधारण

१) सर्व रोख रकमांचा भरणा जिल्हा नियंत्रण कक्षात करुन त्याबाबत पावती घ्यायला हवी.

२) सर्व दान केलेल्या साहित्याची नोदं साठा रजिस्टरमध्ये घेऊन जिल्हा नियंत्रण कक्षातील अधिकाऱ्यास तपासणीसाठी उपलब्ध करुन द्यावे.

३) इंधनासाठी दिलेल्या रोख रकमांच्या व उधारीच्या पावत्यांचे अभिलेख ठेवणे.

३.५ जिल्हा नियंत्रण कक्षात असलेल्या सुविधा

३.५.१ नियोजनाची तत्वे

-जिल्हाधिकाऱ्यांच्या कार्यालयाशेजारी ३० ते ४० व्यक्ती बसु शकतील एवढी बैठकीसाठी खोली असावी.

३.५.२ आरखडा

-जिल्हा नियंत्रण कक्षात

१) जास्तीतजास्त काम करायला पुरेशी जागा असेल.
२) आपत्ती वेळी विविध कक्ष रचनेसाटी पुरेशी जागा असेल.
३) स्तानिक रचनेचा समावेश असलेली कृती योजना.
४) संभाव्य धोक्याची ठिकाणे दर्शविणारा नकाशा.
५) आपत्ती कालावधीत महत्वाची भुमिका बजाऊ शकणाऱ्या लोकांची त्यांचा दुरध्वनी क्रमांकासह यादी
६) कर्मचाऱ्यांसाठी प्रथमोपचार व प्राथमिक वैद्यकीय सुविधा तसेच पुरेशा सुविधा असलेले विश्रामगृह
(आपत्ती कालावधीत कर्मचारी बराच काळ कामावर असल्यानंतर याची गरज पडेल)

३.५.२.१ दळणवळण कक्ष (मुख्य बातमी कक्ष)

(सध्याची पोलीस वायरलेस यंत्रणा जिल्हा नियंत्रण कक्षाच्या सतत संपर्कात राहील)

याशिवाय दळणवळण कक्षात खालील सुविदा उपलब्ध असतील.

१) दुरध्वणी व फॅक्स
२) जिल्हाधिकारी कार्यालयांतर्गत दुरध्वणी यंत्रणा
३) तात्काळ कृती केंद्र - मंत्रालय व विभागीय आयुक्त कार्यालय हे Video Conforance ने जोडलेले आहेत.
४) जिल्हांतर्गत बिनतारी संदेश यंत्रणा
५) यांत्रिक टंकलेखन यंत्र
६) मोडेम व प्रिंटर असलेले संगणक
७) मोबाईल व पेजर (आवश्यक व उपलब्ध ठिकाणी)
८) फोटो काढणारी मशीन.

-आपत्ती काळात दळवणळणातील तातडीची दुरध्वणी यंत्रणा खालील घटकांशी जोडावी.

१) तात्काळ कृती केंद्र २) विभागीय आयुक्त
२) जिल्हा पोलीस अधिक्षक ४) जिल्हा शल्य चिकीत्सक
५) स्थळ कृती केंद्र

-प्रत्येक दळणवळण साधनासाठी वेगवेगळ्या टेबलाची व्यवस्था घेतलेली आहे. ती या प्रमाणे

१) व्हि सॅट २) दुरध्वनी ३) फॅक्स
४) संगणक ५) मुद्रण यंत्र ६) वायरलेस

अतंर्गत दुरध्वणी, एस.टी.डी दुरध्वणी व इ.पी.बी.एक्स. दुरध्वनी व हॉट लाईन दुरध्वणी या सर्वांचे क्रमांक वेगवेगळे असतात व शक्य झाल्यास त्यांच्या रींगाचा आवाजगी वेगवगळा असेल, त्यामुळे त्यांना ओळखण्यास मदत होईल. संगणक व फॅक्स मशीन यासाठी तात्काळ प्रकाश व्यवस्था व आग विझविण्याचे यंत्र व विद्युत निर्मीती यंत्र यांची व्यवस्था दळणवळण कक्षात केली जाईल.

३.५.२.१ कक्षासाठीच्या गरजा

१) एस.टी.डी. सुविधा असलेल्या स्वतंत्र दुरध्वनी.
२) जिल्हाधिकारी कार्यालयांतर्गत दुरध्वनी सुविधा, कक्षार्गत दुरध्वनी सुविधा तसेच जिल्हास्तरावरील इतर विभागासाठी संपर्क करावयाची व्यवस्था.
३) सर्व प्रभारी अधिकारी व त्यंाचे विभाग यांच्या दरम्यान तातडीची दुरध्वनी व्यवस्था.
४) कार्यालयातील टंकलेखन वगैरेसाठीची जागा वेगळी ठेवण्यात येईल.
(एस.टी.डी. सुविधा असलेले हे दुरध्वनी जिल्हा नियंत्रण कक्षात ठेवण्यात येतील व नेहमीच्या काळात त्यास कुलुप लावण्यात जाईल.)

३.५.३ वाहतुक

नेहमीच्या काळात वायरलेस संच असलेली एक जीप जिल्हा नियंत्रण कक्षासाठी उपलब्ध असेल तात्काळ सेवेसाठी जशी गरज पडेल तशी वाहने अधिग्रहीत केली जातील.

३.५.४ जिल्हा नियंत्रण कक्षासाठी आवश्यक कर्मचारी

जिल्हा नियंत्रण कक्षासाठी तीन प्रकारचे कर्मचारी सुचविले आहेत.

अ) दळणवळण कक्षासाठी नियमीत कर्मचारी सुचविले आहेत.

ब) बोलावलेले कर्मचारी

क) आपत्कालीन कामासाठीचे कर्मचारी.

३.५.४.१ नियमीत कर्मचारी

-जिल्हा नियंत्रण कक्षासाठी नियमीत कर्मचाऱ्यांची नेमणुक केली जाईल व दळणवळण कक्षाचे व्यवस्थापन करण्याची २४ तास जबाबदारी त्यांच्यावर राहील.

नियमीत कर्मचाऱ्यांमध्ये खालील व्यक्तींचा समावेश होईल.

१) प्रभारी अधिकारी - निवासी उपजिल्हाधिक ारी

२) एक अव्वल कारकुन

३) एक लिपीक

४) एक शिपाई.

३.५.४.२ बोलावलेले कर्मचारी.

हे कर्मचारी आपत्ती वेळी तात्काळ कामासाठी हजर राहतील. उपजिल्हाधिकारी दर्जाचे अधिकारी त्यांना बोलावतील व हे अधिकारी बोलावतील तेव्हा ते कर्मचारी हजर राहतील. काही ठरावीक विभागातुन हे कर्मचारी पाळी प्रमाणे प्रतीनियुक्त केले जातील. पाळीचा कालावधी कमीत कमी एक महिन्याचा असेल, जेणेकरुन कार्यक्रमात खंड पडणार नाही.

३.५.४.३ आपत्कालीन कामासाठी कर्मचारी

आपत्ती काळात जास्तीची जबाबदारी उचलणाऱ्या कर्मचारी वर्गाची गरज पडेल. हा जास्तीचा कर्मचारी वर्ग राखीव असुन विविध विभागाकडुन घेतलेला असेल.

विविध विभागांचे व संस्थाचे नामनिर्देशीत केलेले प्रभारी अधिकारी हे आपत्तीवेळी जिल्हा नियंत्रण कक्षात हजर असतील. जिल्हाधिकारी, अपर जिल्हाधिकारी, निवासी उपजिल्हाधिकारी, सर्व उपजिल्हाधिकारी,सर्व उपविभागीय अधिकारी, सर्व तहसीलदार यांना जिल्हा नियंत्रण कक्षाच्या कार्यपध्दती बाबत माहिती असेल.

सर्व विभागातील व संस्थातील प्रभारी अधिकाऱ्यांना यशदा पुणे येथे विषयी प्रशिक्षणातुन माहिती देण्यात येईल.

३.६ बहु जिल्हा आपत्ती

विभागातील एकापेक्षा जास्त जिल्हयात आपत्ती झाल्यास विभागीय आयुक्तांची भुमिका महत्वाची ठरते. विभागीय आयुक्तंना विभागातील जिल्हाधिकारी तयार करत असलेल्या आकस्मिक संकट विषयक योजनेचे प्रयवेक्षण तसेच मदत व पुनर्वसन कार्याचे पर्यवेक्षण करण्याची जबाबदारी राहिल. विभागीय आयुक्त कार्यालय ठिकाणी सर्व विभागांचे व संस्थांचे मुख्यालय असतात. अशावेळी विभागीय आयुक्तांना त्यांची मदत घेणे खुपच सोयीचे जाईल व त्या योगे मदतीचा ओघ आपत्तीस्थळी वाढण्यास उपयोग होईल. जेव्हा आपत्ती एकापेक्षा जास्त जिल्ह्यात (विभागांतर्गत किंवा विभागाबाहेर) आल्यास विभागीय आयुक्तांची जबाबदारी खालीलप्रमाणे असेल.

१) जिल्हांतर्गत नियंत्रण कक्षातुन एकाच प्रकारचे आदेश देणे.
२) गरजेनुसार सुविधांचे वाटप जिल्ह्यामध्ये होईल याची खात्री करणे.
३) विभाग प्रमुखांना मदत कार्यासाठी उपयोग करुन घेणे.
४) जिल्हा नियंत्रण कक्षातुन खालील घटकांबाबत दिशादर्शक व समन्वयाचे काम करणे.
   - महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ.
   - राज्य राखीव पोलीस दल
   - किनारा रक्षक दल.
   - अग्नीशमन, दुरसंचार विभाग.
५) तात्काळ कृती केंद्राशी सतत संपर्क ठेवणे.
६) धोरणात्मक बाबींचे केंद्राशी सतत संपर्क ठेवणे.
७) केंद्र व राज्य सरकारच्या प्रयोगशाळा व नामांकित संशोधन संस्थाच्या सेवांचा विशिष्ट बाबीसाठी उपयोग करुन घेणे.

अशा परिस्थितीत आयुक्त हे –

१) आपदग्रस्त भागात अतिरिक्त मदत आयुक्तांचे काम पहातील
२) त्यांचे अधिकार तात्काळ कृती केंद्रातील आपत्ती व्यवस्थापकांप्रमाणेच असतील.
३) ते राज्य सरकारकडून या कामासाठी निधी मिळवतील.
४) त्यांना उपायुक्त महसुल मदत करतील.
५) तसेच त्यांना इतर सर्व उपायुक्त, सहाय्यक आयुक्त व विभाग पातळीवरील मुख्य हे सर्व मदत करतील.
   (जिल्हा नियंत्रण कक्ष आपापल्या जिल्ह्यात आपले काम चालु ठेवतील व जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापक कृती योजनेप्रमाणे काम करतील.)

प्रकरण – ४

जबाबदारीची रचना

४.१ नियोजनाची गृहितके

दळणवळण संबंध, पर्यवेक्षण आणि संस्थेची रचना याबरोबर आपत्ती परिस्थितीशी आवश्यक माहिती याला अनेकविध आपत्ती जबाबदार योजनेत व्यापक दृष्टीकोन प्राप्त झाला आहे.

आपत्ती प्रकार लक्षात न घेता बाकी सर्व जबाबदारीची रचना तीच (स्थिर) असते.

४.२ जिल्ह्यातील महत्वाच्या अधिकाऱ्यांचे दूरध्वनी क्रमांक

जिल्हयातील शासकीय कार्यालय व दुरध्वनी कमांक

आपत्ती व्यवस्थापन महत्वाचे दूरध्वनी क्रमांक-
जिल्हाधिकारी कार्यालय हिंगोली-

१) **सेनादल-**
JURISDICTION: HINGOLI
NAME OF SECTOR :AURANGABAD
SECT CDR :STN CDR AURANGABAD

Districts	Person	Contact Number	Appointment
Hingoli	Colonel S. G. Menon	+९१९४८४०७३२४०	Commanding Officer, ५ Medium Regiment
Control Room	Officer १)Maj.Shri.Manoj kumar २)Nb.Sub. Madanlal	१) ०२४०-२३७०४०५ २) ७०५११६५२३८ ३) ९४६९४९६२४१ ४) ७९७२७२३१६०	५ Medium Regiment

२) **राष्ट्रीय आपत्ती प्रतिसाद बल (NDRF)**

नियंत्रण कक्ष	(०२११४) २४७०००
फॅक्स	(०२११४) २४७००८
कमान्डट	श्री.अनुपम श्रीवास्तव-९४२३५०६७६५
dy. कमान्डट	श्री.स.गावडे-९४२२०१०४४८
कमान्डट (ऑफिस)	(०२११४) २४७०१०
कमान्डट (निवास)	(०२११४) २३१३४३
नियंत्रण कक्ष (मोबाईल)	०९४२२३१५६२८

३) **विभागीय आयुक्त कार्यालय नियंत्रण कक्ष**
दूरध्वनी क्र२३४३१६४-०२४० .

४) **मंत्रालय नियंत्रण कक्ष**
दूरध्वनी क्र २२०२७९९०-०२२ .

जिल्हाधिकारी कार्यालय, हिंगोली.

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.जितेंद्र पापळकर (भा.प्र.से.)	जिल्हाधिकारी,हिंगोली	२२१७०१ २२१४६० फॅक्स २२१४६४	
श्री.खुशालसिंह परदेशी	अप्पर जिल्हाधिकारी	२२१४६६	
श्री. दिलीप कच्छवे	निवासी उपजिल्हाधिकारी	२२१४५०	९७६३७८३००१
श्री.	जिल्हा पुरवठा अधिकारी	२२१४५८	
श्री. दिलीप कच्छवे	उपजिल्हा निवडणूक अधिकारी	२२१४५६	
श्री.	उपजिल्हाधिकारी (भूसंपादन)	२२१४६७	
श्री.	उपजिल्हाधिकारी (सामान्य)	२२१६९३	
श्री.	उपजिल्हाधिकारी (पुनर्वसन)		
श्री.	जिल्हा नियोजन अधिकारी	२२१४६१	
श्री नागेश बोलके	मा.जिल्हाधिकारी यांचे स्विय सहाय्यक	२२१७०१	९८२२४०१३१९
श्री.वानखेडे	मा.जिल्हाधिकारी यांचे स्विय सहाय्यक	२२१४६०	९४२२२५६९१५
श्री.अरुण सूर्यवंशी	जिल्हा माहिती अधिकारी	२२२६३५	९६२३४६३८४४
श्री रोहित कंजे	जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन अ.	२२१४५० २२२५६०	९४०५४०८९३९

उपविभागीय अधिकारी (महसूल)

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.खल्लाळ	उपविभागीय अधिकारी,वसमत.	२२१०१६	९६१९८२२८६६
श्री.उमाकांत पारधी	उपविभागीय अधिकारी,हिंगोली.	२२१४५२	९४०३७५६१५९
श्रीमती.क्रांती	उपविभागीय अधिकारी,कळमनूरी.	२२००२१	९९२२४३६४६७

तहसील कार्यालय

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.वगवाड	तहसीलदार,हिंगोली	२२१९०२	९८६०९१२७९०
श्रीमती.सुरेखा नांदे	तहसीलदार,कळमनूरी	२२००२१	८३२९४२५२१८
श्री.	तहसीलदार,सेनगांव	२५०२१६	९०११९२५५८४
श्री.बोलंगे	तहसीलदार,वसमत	२२००२८	७७७६८८९९९९
श्री.कानगुले	तहसीलदार,औढा	२६००४७	७७६७९०९३४२

जिल्हा परिषद,हिंगोली.

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
	अध्यक्ष,जि.प.हिंगोली	२२४४०४	
	उपाध्यक्ष,जि.प.हिंगोली	२२४४०५	
श्री.संजय दैने	मुख्य कार्यकारी अधिकारी	२२१८२६	९४२२८१०१९९
श्री बोथीकर	मा.मु.का.अ. यांचे स्विय सहाय्यक	२२१९३८	९४२३५९६९२१
श्री देशमुख	मा.मु.का.अ. यांचे स्विय सहाय्यक	२२१८२६	९६६५५००२३७
श्री	वाहन चालक		
श्री.राठोड	अति.मुख्य कार्य.अधिकारी	२२२७७४	**९४२३१७६३१५**
	उप मु.का.अ.(सामान्य)	२२२४७३	
श्री.	उप मु.का.अ.(महिला व बालकल्याण)	२२२७६५	
श्री. राठोड	उप मु.का.अ.(पंचायत)	२२३०६७	**९४२३१७६३१५**
श्री	मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी	२२२४७५	
श्री	शिक्षणाधिकारी (प्रा.)		
श्री	शिक्षणाधिकारी (मा.)		
	उप शिक्षणाधिकारी (प्रा.)		
	उप शिक्षणाधिकारी (प्रा.)		
श्री कुंभारगावे	जि.प.समाजकल्याण अधिकारी		८६०५५८५८५१
श्री ए.बी.लोणे	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी	२२३५८२	
श्री भगत	कार्यकारी अभियंता (बां.)	२२३०६६	९८८११२८९४९
म.फैयाज	कार्यकारी अभियंता (ग्रा.पा.पु.)	२२३०६५	९४२२८५९५३१
म.फैयाज	कार्यकारी अभियंता (लघू सिंचन)	२२४४३२	९४२२८५९५३१
श्री डुबल	जिल्हा कृषी विकास अधिकारी	२२२६५८	९८६०२०५४२३

जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालय,हिंगोली.

पीबीएक्स -२२१४४५, नियंत्रण कक्ष ०२४५६-२२०२३२,फॅक्स २२३२३३

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
	पोलीस महासंचालक	२२०२६६७२	
	महाराष्ट्र राज्य मुंबई	२२०२६६३६	
	पोलीस महानिरीक्षक मुंबई	०२२-२२०२६६०१	
श्री	विशेष पोलीस महानिरीक्षक परिक्षेत्र नांदेड	२५१२५३	
श्री.	कमांडंट	२२०३२४	
	कंट्रोल रूम	२२३८३३	
श्री	असिस्टंट कमांडंट	२२००८०	
श्री.	जिल्हा पोलीस अधिक्षक	२२१७४४	
श्री	अप्पर पोलीस अधिक्षक	२२४४४३	
श्री	पो.उप.अधिक्षक (गृह)	२२१७८७	
श्री	उप वि.पो.अधिक्षक (श.)	२२१७१९	
श्री	उप वि.पो.अधिक्षक ग्रामीण	२२१३७३	
श्री शशीकीरण काशिद	उप वि.पो.अ.वसमत	२२०९६४	९०७५८५५१४६
श्री जगदीश भंडारवार	पो.निरीक्षक,हिंगोली (श.)	२२१९०३	९९२३६९६८६०
श्री श्रीराम गेडाम	स.पो.नि.हिंगोली (श.)		८८०६९९४०११
श्री बालाजी तिप्पलवार	पो.उप.नि.हिंगोली (श.)		७७४५८९९१११
श्री तानाजी चेरले	पो.उप.नि.हिंगोली (श.)		९९२३५८८११५
श्री ज्ञानोबा मुलगीर	पो.उप.नि.हिंगोली (श.)		९८२३३७२८३७
श्री कारेगावकर	पो.नि.हिंगोली (श.)	२२०५६१	९९२३२३०२०२
मनिषा तायडे	पो.उप.नी.हिंगोली		७५८८७६०६८०
श्री.प्रकाश वांद्रे	पो.उप.नी.हिंगोली		९४०३२८६६८८
सविता सपकाळे	महिला दक्षता समीती		९५२७५९४१००
श्री.कुंदनकुमार वाघमारे	पो.निरिक्षक कळमनुरी	२२००२३	७५८८०८७९२४
श्री.सुधाकर आडे	स.पो.नी.कळमनुरी		९५५२०८२५४४
प्रेमलता गोमासे	स.उप.नी.कळमनुरी		९०९६९०८५९६
युनुस खॉ पठान	स.उप.नी.कळमनुरी		७८४३०१०९९२
श्री.व्ही.एम.केंद्रे	स.पो.नी.बासंबा	२६४००३०	९९२३६९७७४५७
श्री.प्रशांत भुते	पो.उप.नी.बासंबा		७३५०६८६२२८
श्री.सुनिल रसाळ	पोलीस नि.सेनगाव	२५०३१६	९५९४९११२९२
श्री.राजु मोरे	पो.उप.नि.सेनगाव		९९२२७७५१७८
वंदना विरणक	पो.उप.नि.सेनगाव		९७०२२८८४१८
श्री.विश्वनाथ फटींग	पो.उप.नि.सेनगाव		९८२३९८१३०९
श्री.रविद्र सोनवणे	स.पो.नि.गोरेगाव	२६३०४१	९४२१५३५०५०

श्री.ऐ.एन.चिलांगे	पो.उप.नि.गोरेगाव		९६२३६३२०१०
श्री.एल.डी.केंद्रे	पो.नि.ऑढा (ना)	२६००५५	९९७५४३९८७१
श्री.गणपत सिरसाट	स.पो.नि.पो.स्टे.औढा		८८८८८९५१२५
श्री .गिरधारी कांबळे	पो.उप.नि.औढा (ना)		७३८५०१८०५०
अनिता दिनकर	पो.उप.नि.औढा (ना)		९८९०८०२०३८
श्री.संदेश चकोर	स.पो.नि.नरसी(ना)	२६८००३	८८०५०२३५३४
श्री.अशोक मोराळ	पो.नि.वसमत शहर	२२००३३	७५८८१५७००१
श्री संतोष पाटील	स.पो.नि.वसमत शहर		९८५०३७३९४९
श्री.गणपत ढवळे	पो.उप.नि.(नियत्रण कक्ष)		८९८३५४६२३५
श्री फुलझळके	पो.निरीक्षक(जिविशा)		९४०५८३२४५५
श्री रामेश्वर कायंदे	पो.उप.नि.वसमत शहर		९८२३४३८९७०
श्री.अशोक जोधळे	पो.उप.नि.वसमत शहर		९९२३५८५८३७
शेख निसार अहेमद	पो.उप.नि.वसमत ग्रामीण		९८८१३५९८६२
श्री गुलाब बाचेवाड	पो.उप.नि.वसमत ग्रामीण		७७२२०४३२१४
श्री रविकांत सोनवने	पो.नि.आ.बाळापूर		७७२२०४३२१४
श्री.गणपत अहिरे	स.पो.नि आ बाळापूर	२४२३३३	८८८८५२५९९९
सविता बोधनकर	पो.उप.नि.आ बाळापूर		८२७५३५१७७३
सुप्रीया केंद्रे	पो.उप.नि.आ बाळापूर		७७७४०१८३२२
सदानंद मेडके	पो.उप.नि.आ बाळापूर		९५५२५२७५४१
श्री जगन पवार	स.पो.नि.कुरुंदा	२४६०४३	८८०६९९४१५४
श्री अरुण इंगळे	पो.उप.नि.कुरुंदा		९४२१४२७७४३
श्री अशोक जाधव	स.पो.नि.हट्टा	२४४०१०	९५२७००५१४६
सिध्दोधन जोधळे	पो.उप.नि.हट्टा		९९२३५८५८३७

पोलीस अधिक्षक कार्यालय हिंगोली,हिंगोली

श्री थोरात	पो.नि.स्था.गुन्हे शाखा		९९२१४४२७००
श्री गणपत दराडे	पो.नि.शहर वाहतुक		९८२३६८५७७७
श्री फुलझळके	पो.निरिक्षक(जिविशा)		९४०५८३२४५५
श्री शिवरामवार	स.पो.नि.(जिविशा)		९८२३२७०३८०
श्री देवकर	पो.नि.बिनतारी संदेश)		९८२३७१५५२१
श्री राठोड	स.पो.नि.(पो.मु)		९८२३१९६७८६
श्री चव्हाण	स.पो.नि.(फिगंर प्रिंट)		९८५०९८२५०५
श्री सुनिल नाईक	स.पो.नि.(ATS/BDDS)		९४०५३७९९२७
श्री खरात	पो.उप.नि.(मो.प.वि)		९८२३९८४८९३
श्री रघुनाथ पवार	पो.नि.(नियंत्रण कक्ष)		९८२३०३६३३३
श्री मोहन डेरे	स.पो.नी(नियंत्रण कक्ष)		९०४९६२५५५२

नगर परिषद जिल्हा हिंगोली

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री	मुख्याधिकारी न.प.हिंगोली	२२१७२७	९७६३६२००६६
श्री	मुख्याधिकारी न.प.वसमत	२२२६३०	९९६०३०५२५२
श्री	मुख्याधिकारी न.प.कळमनुरी	२२००२७	९९२१९३८०००
श्री	मुख्याधिकारी न.प.सेनगाव		९८५०९०६१२१
श्री	मुख्याधिकारी न.प.औढा		९४२१७०४७८७

गटविकास अधिकारी

श्री बोद्रे	गटविकास अधिकारी हिंगोली	२२३७२३	७०३८४४८७९५
श्री खिल्लारी	गटविकास अधिकारी कळमनुरी	२२०५६८	९५५२१६०७६५
श्री माने	गटविकास अधिकारी वसमत	२२१४८६	७३५०५९७५९५
श्री ठोंबरे	गटविकास अधिकारी औढा	२६०१०७	९४२०६१४७४३
श्री जे एम साहु	गटविकास अधिकारी सेनगाव	२५०७०३	७७९८२८५१५१

सार्वजनिक बांधकाम विभाग

नाम	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री	का.अ.सा.बा.वि.हिंगोली	२२०६१२	९४२३१४८४५०
श्री एस आर बिराजदार	उप अभियंता (स्वीय सहायक)	२२०६१२	९७६३४८६३६३
श्री पि जि नाईकवाडे	उप अभियंता विभाग हिंगोली	२२०४२४	९४२१९७३६७६
श्री एस एम वसमतकर	उप अभीयंता वसमत		९४२३६९२३२४
श्री खलसे	उप अभियंता औढा ना		९४२२७०३०१३

कृषी अधिकारी

नाम	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री भास्कर लोंढे	जिल्हा अधिक्षक कृषी अधिकारी हिंगोली	२२०४१७	९८२२७५९५५४
श्री शिवनगांवकर	उपविभागीय कृषी अधिकारी	२२२८८६	९४२२१७२३८८
श्री काबंळे सर	प्रकल्प संचालक (आत्मा)		९८८१९६०१६०
श्री .एम.डी तिर्थकर	उप संचालक (आत्मा)		९७३०६६१२९९
श्री आर.एन.शर्मा	तालुका कृषी अधिकारी हिंगोली	२२१८५७	९४२२८५८७७१
श्री.जि.डी पवार	तालुका कृषी अधिकरी वसमत	२२१२०१	७५८८५२८१९७
श्री जि.बी.कल्यानपाड	ता.कृषी अधिकरी कळमनुरी	२२००५९	९४२३७९१११३
श्री.आर.बी हरणे	ता.कृषी अधिकारी सेनगाव	२५०२५४	९४२२६६३२३७
श्री.ॅव्ही.आर.वाघ	ता.कृषी अधिकरी औढा	२६००१८	८९७५४५९७२७

सामान्य रुग्णालय हिंगोली

नाम	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.सूर्यवंशी	जिल्हा शल्य चिकीत्सक हिंगोली	२२३०८६	
श्री.डॉ.पुंडगे	निवासी वैद्यकीय अधिकारी	२२०६९३	९८५०९५९८४६
श्री.डॉ.दिपक मोरे	वैद्कीय अधिकारी	२२४११७	९८५०४४८८७४
श्री.डॉ.गोपाल कदम	बालरोग तज्ञ		८००७००१५२५
श्री.डॉ.विठ्ठल करपे	वैद्यकीय अधिकारी		
श्री.डॉ.मुपकलवार	बालरोग तज्ञ		९३२३२९९४७५
श्री.डॉ.तोष्णीवाल	खाजगी बालरोग तज्ञ		९४२२१७५४५१
श्री.डॉ.के.एच गिरी	अध्यक्ष डॉक्टर संघटना		९९२१४६७७०१

आरोग्य विभाग जि.प.हिंगोली अंतर्गत प्रा.आ.केद्र वैद्यकीय अधिकारी

नाम	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.पवार	जिल्हा आरोग्य अधिकारी हिंगोली		**९८२२६६७६२७**
डॉ.	अतिरिक्त जि.आ.अ.हिंगोली		
डॉ.गायकवाड	ता.आ.अ.औढा नागनाथ		९६७३७७०४४१
डॉ.गजानन चव्हाण	वै.अ.प्रा.आ.केद्र लोहरा		९७६४८८७९०९
डॉ.व्ही.व्ही.अतकुरकर	वै.अ.प्रा.आ.केद्र शिरड		९४२२१८५२३४
डॉ.डी एम डुडुळे	वै.अ.प्रा.आ.केद्र पिपंळदरी		९०२८८२५१७५
डॉ.पी एच वरवंटकर	वै.अ.प्रा.आ.केद्र जवळाबाजार		८८०६६३४८५१
डॉ.एस एस देशमुख	तालुका आरोग्य अधिकारी वसमत		७५८८०६६९४४
डॉ.एस आर नवघरे	प्रा.आ.केद्र हयातनगर		९५२७६१७२१५
डॉ एस के मन्हाळे	प्रा.आ.केद्र गीरगांव		९८५०२१४८९५
डॉ.एस.टी.वाघमारे	प्रा.आ.केद्र पागंरा शिंदे		७२१५७९२५३५
डॉ.एस.एम डिग्रसे	प्रा.आ.केद्र टेभुर्णी		९५५०३१८६७१
डॉ आर.एस बोथीकर	प्रा.आ.केद्र कुरुंदा		७७९८५२५०४५
ड्.ॉएस.एम सिध्दीकी	प्रा.आ.केद्र हट्टा		९८८१४३२८८९
डॉ.ए.पी.कत्रुवार	तालुका आरोग्य अधिकारी		९९६०७१०५३८
डॉ.एस.एम पठान	प्रा.आ.केद्र वाकोडी		९७६६४१२४१६
डॉ.एस.डी.लखमावार	प्रा.आ.केद्र आ.बाळापुर		९४२२१८८५७०
डॉ.दिलीप मस्के	प्रा.आ.केद्र मसोड		८८७९४७७८८७
डॉ.बी.एच.आदमपुरकर	प्रा.आ.कें.डोंगरकडा		७५८८५८२३५९

डॉ.एम.पी.गारोळे	प्रा.आ.कें.पोतरा		९७६३१०३१७७
डॉ.एम.ए.मोहसीन	प्रा.आ.कें रामेश्वर तांडा		९४०४६४३८९६
डॉ.एस.आर.रुणवाल	तालुका आरोग्य अधिकारी हिंगोली.		९४२३१४१८०६
डॉ.पी.आर.विभुतवार	प्रा.आ.कें.फाळेगांव		९८८१२९२६९८
डॉ.विकास वानखेडे	प्रा.आ.कें.सिरसम		९०९६८८०३९२
डॉ.आर.एस.कुटे	प्रा.आ.कें.भांडेगाव		९७६३१८५६७९
डॉ.सुभाष सोनुने	प्रा.आ.कें.नर्सी		९४२३४९५२०४
डॉ.एन.व्ही कोरडे	तालुका आरोग्य अधिकारी सेनगाव		९८५०५९४१८१
डॉ.यु.टी.हेळकर	प्रा.आ.कें.साखरा		७५०७४१०१७३
डॉ.आर .एस कदम	प्रा.आ.कें..कापडसिनगी		९५४५०३९०९६
डॉ.पी.एच.पांडे	प्रा.आ.कें.कवठा		८२७५०१०२७६

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ हिंगोली

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.हुमने	अधिक्षक अभियंता म.रा.वी.वी.कं.हिंगोली	२२२६१४	७८७५७६४७७७
श्री.एस.एस.चौधरी	कार्यकारी अभियंता	२२२६१५	७८७५७६४४१२
श्री.चिमूरकर	कनिष्ठ अभियंता हिंगोली		७८७५७६४५४४
श्री.टापरे	कनिष्ठ अभियंता शहर	२२१८१४	७८७५७६०५८६
	पॉवर हाउस हिंगोली	२२४०१०	
श्री.नळे	सहा.अभियंता ग्रामीण		७८७५७६४५४१
श्री.तारे	सहा.अभियंता ग्रामीण		७८७५७६४५४३

हिंगोली मुख्यालयी असलेले इतर कार्यालय

नाव	पदनाम	कार्यालय	भ्रमणध्वनी
श्री.पवार	उप प्रादेशीक परिवहन अधिकारी	२४८०४८	८८७९२२९७७७
श्री.जाधव	सहा.उप प्रादेशीक परिवहन अ.	२४८०४८	८८७९२२९७७७
श्री.जीवन बोथीकर	जिल्हा खादी ग्रामद्योग अधिकारी	२२०४८६	९९२२२०४८०४
श्री.काकडे	जि.वि. लेखा परिक्षक हिंगोली	२२२४३०	९४२३१४८४८०
श्री.एन.आर.निकम	जि. उपनिबंधक स.संस्था,हिंगोली	२२४३५४	९८२३६८२६३२
श्री.ए.डी.मोरे	सहाय्यक निबंधक,हिंगोली	२२२४२६	९६२३६८२६३२
श्री.एम.डी.शिंदे	सहाय्यक निबंधक,वसमत	२२०१३५	८२७५९४८०४५
श्री.के.एम.चौधरी	सहा.निबंधक कळमनुरी	२२००१८	९५६१८२०६८०
श्री.के.एम.चौधरी	सहा.निबंधक सेनगाव		९५६१८२०६८०
श्री.एम.ए.भोसले	सहा.निंबंधक औढा (ना)	२२००१८	९४२३४४४६१७

४.४ विविध विभागांना उपलब्ध असलेला खाजगी क्षेत्राचा सहभाग व मदत.

आपदकालीन परिस्थितीत विविध विभागांना उपलब्ध असलेला खाजगी क्षेत्राचा सहभाग व मदत यांची माहिती.

अ.क्र.	विभागाचे नांव
१	पोलीस
२	सार्वजनिक बांधकाम विभाग कृषि विभाग परिवहन विभाग
३	कृषी विभाग
४	परिवहन विभाग
५	आरोग्य विभाग
६	पशसंवर्धन विभाग
७	जिल्हा माहिती अधिकारी

(प्रकरण ६ मध्ये वरील माहिती देण्यात आली आहे.)

४.५ भुकंप

४.५.१ अग्रगण्य संख्या

महसुल, पोलीस अग्नीशमन दल व आरोग्य विभाग आपत्ती काळात मोठ्या प्रमाणात झालेल्या नुकसानीमुळे दुरसंचार, विज पुरवठा, पाणी पुरवठा व मलनिस्सारण मंडळ आणि सार्वजनिक बांधकाम विभाग महत्वाची कामगिरी बजावतील.

भुकंपामुळे पुर व साथीचे रोग येतात म्हणून उपाययोजनासांठी आरोग्य व पाटबंधारे विभागावर जास्त भर दिला जातो.

४.५.२ नुकसानीचे स्वरुप

ग्रामिण भाग - राहण्याच्या व भौतिक रचना (पाटबंधाऱ्यासह)

शहरी भाग - राहण्याच्या व भौतिक रचना, पाणी पुरवठा आणि मलनिस्सारण दुरसंचार सेवा. इ.

४.५.३ सभाव्य परिणाम

वैयक्तिक परिणाम - जखमी व्यक्ती, जखमी व्यक्तींच्या औषधोपचारासाठी लागणाऱ्यासाहित्याची मागणी, कौटुंबीक फाटाफुट.

खास मागण्या व गरजा –

१. आवश्यक हाडांची मोडतोड, अस्थिशस्त्रक्रिया व उपचार
२. मातीच्या ढिगाऱ्याखाली असलेल्या व्यक्ती श्वानपथकाच्या सहाय्याने शोधणे.
३. अग्नीशामक दल व सैन्य दलाची आवश्यकता
४. माहिती कक्षाकरीता घरातील व्यक्ती वेगळी करताना महत्वाची कामगिरी
५. मुख्य मिळकतदाराच्या मृत्युमुळे झालेल्या कौटुंबीक मोडतोडीमुळे कुटंुबाचे दिर्घ मुदत तत्वावर आर्थीक पुनर्वसन करता येते.
६. मदत कार्यात दिरंगाई टाळण्यासाटी जिवीत हानी, मालमत्ता, पशुहानी, याकरिता नुकसान भरपाई कार्यपध्दतीची आवश्यकता.
७. घरांचे शंशीक नुकसान असल्यास तांत्रिक परिक्षणआची आवश्यकता.
८. काही अंशीक नुकसान झालेल्या घरांना मोडुन टाकण्याची आवश्यकता.
९. शक्यतो नवीन घरे त्याच जागेवर बांधुन दिली जातील जेणेकरुन दिरंगाई होणार नाही व महाग पडणार नाही तसेच शक्य नसल्यास दुसऱ्या ठिकाणी पुनर्वसन करण्यात येईल.
१०) संकटातुन वाचलेल्या मालाला तांत्रीक व्यक्तीच्या सहमतीची आवश्यकता
११) संकटातुन वाचलेला माल शक्यतो त्याच कुटुंबातील व्क्तींना देणे.

सेवेत खंड पडल्यामुले होणारे नुकसान –

१) इमारती, धरणे, पुल,
२) विद्युत केंद्र,
३) नाले, जमीनीखालील केबल
४) रस्ते व रेल्वे मार्ग
५) पाण्याची पाईपलाईन व पाण्याच्या टाक्या

खास मागण्या व गरजा

१) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाने विज पुरवठा तात्काळ बंद करणे
२) जमीनीखालील केबलच्या निरिक्षणाची आवश्यकता.
३) धरणाला गेलेले तडे दुरुस्तीसाठी पाटबंधारे विभागाची आवश्यकता.
४) सैन्यदलाची मदत घेऊन तातपुरते पुल निर्माण करण्याची आवश्यकता.
५) सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून तात्काळ रस्ते दुरुस्त करण्याची गरज
६) पाणी पुरवठ्यासाठी महाराष्ट्र पाणीपुरवठा व मलनिस्सारण मंडळाकडुन दुरुस्ती, नवीन पाईप लाईन करणे, पुनर्स्थापना करणे शक्य नसल्यास पाण्याच्या टँकरच्या सोय करणे.
७) जवळच्या पाण्याच्या स्त्रोतांचा शोध, पिण्यासाठी पाण्याची शुध्दता तपासणे.
८) मलनि:सारण पाईप लाईनच्या मोडतोडीमुळे तात्पुरत्या शौचालयाची उभारणी
९) घरांच्या मोडतोडीमुळे दुरसंचार साठी सार्वजनिक दुरध्वणी केंद्रांची उभारणी.
१०) रुग्णालये, शाळेच्या इमारती व इतर सार्वजनिक सुविधा विस्कळीत झाल्यामुळे तात्पुरती पुनर्स्थापना करण्यास प्राधान्य देणे.
११) प्राधान्य क्रमानुसार सार्वजनिक बांधकाम विभागांतर्गत सार्वजनिक सुविधांची दुरुस्ती.
१२) नदीच्या प्रवाहात बदल झाल्यामुळे तात्काळ स्थलांतराची आवश्यकता.

-तात्काळ मदतीसाठी व परिस्थिती लवकर पुर्ववत होण्यासाठी

१) उत्पादन कक्ष व रोजगार संकुलाची पुन:स्थापना
२) व्यक्तीश: व गटांना मार्गदर्शनाची सोय.
३) जिल्हा प्रशासनाकडुन अशासकीय संघटना व स्वयंसेवी संस्थाना सामाजिक रचनेच्या पुन:स्थापनेसाठी नियुक्त करण्याची गरज.
४) विसर पडण्यासाठी लोकांना कामात गुंतवण्यासाठी आवश्यकता.

दुय्यम परिणाम

१) आग
२) पाऊस
३) जमीन खचणे
४) दुष्काळ

खास मागण्या व गरजा

१) भुकंपामुळे, लागणाऱ्याआगीमुळे विद्युत पुरवठ्याला धोका.

२) अशा परिस्थितीत जास्त नुकसान थांबविण्यासाठी अग्नीशमन दलाची तात्काळ सेवेची गरज.

३) भुकंपानंतरचा पाऊस मदत कार्यात अडथळा आणता समाजाकडून अशा परिस्थितीत सहकार्याची गरज.

४) अशा पाऊसापासुन अन्न, इंधन (लाकुड किंवा कोळसा) व गुरांचा चारा यांचे संरक्षणासाठी प्लॅस्टीक साहित्य व पाण्यापासुन सुरक्षित भांड्यांची (Water proof) आवश्यकता आहे.

५) घसरणीमुळे झालेले रस्त्यांचे नुकसान दुरुस्त करण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभाग सदैव तत्पर असणे आवश्यक आहे.

६) टेकड्यांच्या उतारावर घसरण झाल्यास तेथील रहिवाशांना सुरक्षित स्थळी हालविण्याची गरज.

४.६ पुर

४.६.१ नियोजनाची गृहीतके

पुर येण्या पुर्वी सुचना मिळते पण अचानक येणाऱ्यापुरापुर्वी सुचना मिळत नाही. भारतातील पुरग्रस्त क्षेत्रे निळ्या किंवा लाल रेषेने दर्शवितात. जेथे अंदाजे पाच वर्षातुन एकदा पुर येतो असे क्षेत्र निळ्या रंगाने दर्शवितात व जेथे शंभर वर्षातुन एकदा पुर येतो असे क्षेत्र लाल रंगाने दर्शवितात. पुर नियंत्रणासाठी लागणाऱ्यासाधन सामग्रीची अत्यंत जोरदारपणे जमवाजमव करावी लागते.

४.६.२ अग्रगण्य संस्था

१) महसुल, पोलीस, पाटबंधारे व आरोग्य सेवा.
२) सर्व मालनत्तेला हानी पोहोचल्यामुळे महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, दुरसंचार व सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे कार्य महत्वाचे ठरते.
३) कृषि व जिल्हा परिषदेचे पिक नुकसानी संदर्भात महत्वाचे कार्य.
४) पशुहानी विषयी पशुसंवर्धन विभाग व जि.प.
५) आपत्ती व्यवस्थापनात जिल्हा प्रशासनास तात्काळ कृती केंद्राची मदत व सहकार्य.
६) पुरामुळे पसरणारे साथीचे रोग आटोक्यात ठेवण्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे पर्यवेक्षण आवश्यक आहे.

४.६.३ संभाव्य परिणाम

वैयक्तीक परिणाम

१) जिवित हानी.
२) पाण्याद्वारे होणारी रोगांची लागण.
३) दवाखान्याची गरज असणाऱ्या जखमा.

खास मागण्या व गरजा

१) अस्थी शस्त्रक्रीया, हाड मोडणे, भोजणे, ई.साठी वैद्यकीय मदतीची गरज.

२) पाण्याद्वारे होणाऱ्यारोगांच्या प्रादुर्भावाकरीता वैद्यकीय लस असण्याची गरज.

३) अशा रोगासाठी लसीकरणाची आवश्यकता.

४) पुरात झाडावर अथाव इमारतीवर असणाऱ्या माणसाना वाचविण्यासाठी होडी, नाव, हॅलिकॉप्टरचा उपगोग.

५) एखाद्या ठिकाणी स्थलांतराअभावी जास्त लोक पुरात अडकले असतील तर दळणवळणाची साधने पुरविणे आवश्यक.

१) अशा कामात अग्नीशमन दलातील व सैन्य दलातील जवानांची मदतीसाठी आवश्यकता.

२) हरवलेल्या व्यक्तींसाठी माहिती कक्षाची उभरणी.

३) हानी पोहोचलेल्या गोष्टिंचा अंदाज करण्यासाठी हानी मापनाच्या पध्दतीची गरज.

४) थोडीशी मोडतोड झालेल्या घरांची तांत्रीक चौकशी आवश्यक.

५) अशी काही घरे नष्ट करण्याची आवश्यकता.

६) घरांची पुर्नबांधणी.

७) संकाटातुन वाचलेल्या मालात तांत्रीक व्यक्तीच्या सहमतीची आवश्यकता.

पायाभुत सुविधांचे नुकसान व खंडीत सेवा

१) इमारती

२) गोदामे

३) धरणे व पुल

४) रस्ते व रेल्वे मार्ग

५) विद्युत गृह

६) पाण्याच्या मार्गीका

७) गटारी

८) जमिनीखालील केबल

९) बंदर व लहान धक्के

खास गरजा

१) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाने विद्युत परुवठा त्वरीत बंद करणे

२) जमिनीखालील केबलच्या निरिक्षणाची आवश्यकता.

३) विद्युत खांबाच्या पुर्नस्थापनेची आवश्यकता.

४) धरणाला गेलेले तडे दरुस्तीसाठी पाटबंधारे विभागाची आवश्यकता

५) मदत कार्यात पुलांच्या मोडतोडीमुळे सैन्य विभागाकडून तात्परत्या पुलाची उभारणी

६) सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडुन तात्काळ रस्ते दुरुस्तीची गरज

७) प्राधान्य क्रमानुसार रस्त्यावर पडलेली झाडे व विजेचे खांब दुर करणे आवश्यक

८) पाणी पुरवठ्यासाठी महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व जल नि:स्सारण महामंडळाकडून दुरुस्तीसाठी नवीन पाईप लाईन, पीव्हीसी पाण्याच्या टाक्यांची पुनर्स्थापना.

९) पुनर्स्थापना शक्य नसल्यास पाण्याच्या टँकरची सोय.

१०) जवळच्या पाण्याच्या स्त्रोतांचा शोध घेऊन पाण्याच्या घेणे आवश्यक.

११) मलनिस्सारणाच्या पाईपलाईन निकामी झाल्यामुळे पर्यायी तात्पुरत्या शौचालयांची आवश्यकता.

१२) रुग्णालये, शाळेच्या इमारती व इतर सार्वजनिक सुविधा विस्कळीत झाल्यामुळे तात्पुरती पुर्नस्थापना करण्यास प्राधान्य देणे.

१३) प्राधान्य क्रमानुसार सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडुन सार्वजनिक सुविधांची दुरुस्ती.

१४) खराब धान्य नष्ट करण्यास साहित्याची आवश्यकता.

१५) शिजवलेले आन्य व कोरडा शिदा पुरविण्याची सोय करणे आवश्यक.

खास गरजा –

१) राहत्या ठिकाणी व इमारतीमध्ये वाळु पसरणे हा यक्ष प्रश्न असोत, त्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर स्थानिक सहभाग आवश्यक.

२) वरील कामात जनतेचा सहभाग वाढविण्यांत अशासकीय संघटना मोठ्या प्रमाणात कार्य क रु शकतात.

३) कृषी विभागामार्फत माती परीक्षण व कृषी जमीन दुरुस्तीसाठी योग्य उपाययोनांची गरज.

-तात्काळ मदतीसह परिस्थिती लवकर पुर्ववत होण्यासाठी.

१) उत्पादन कक्ष व रोजगार संकुलाची पुर्नस्थापना.

२) व्यक्तीश: व गटांना मार्गदर्शनाची सोय

३) जिल्हा प्रशासनाकडून अशासकीय संघटना व स्वंयंसेवी संस्थाना सामाजिक रचनेच्या पुर्नस्थापनेसाठी नियुक्तीची गरज.

४) विसर पडण्यासाठी लोकांना कामात गुंतवण्याची गरज.

दुय्यम परिणाम

१) साथीचे रोग
२) घसरण.

खास गरजा :-

१) संभाव्य साथीच्या रोगाबद्दल मदत तुकड्यांना माहिती असणे गरजेचे व त्यानुसार काम करण्याची आवश्यकता .
२) साथीचे रोग टाळण्यासाठी पाण्याची शुध्दता पडताळुन पहाणे आवश्यक.
३) पावसापासुन संरक्षण होण्यासाठी व चारा, अन्न, इंधन झाकण्यासाठी प्लास्टीक वस्तुची गरज.
४) घसरणामुळे खराब झालेले रस्ते दुरुस्त करण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभाग सदैव तत्पर असणे आवश्यक.
५) टेकड्यांच्या उतारावर घसरण झाल्यास तेथील रहिवाशांना सुरक्षित स्थळी हलविण्याची गरज.

४.७ साथीचे रोग

४.७.१ नियोजनाची गृहीतके

पाण्याची तपासणी व रोग वाहक आटोक्यात आणल्यास साथीचे रोग पसरण्यास मोठा आळा बसेल. विकृतीशास्त्रीच्या चाचणी प्रयोग शाळेच्या तत्पर प्रतिसादामुळे साथीचा रोग लवकर ओळखण्यास मदत होते.

४.७.२ अग्रगण्य संख्या

१) महसुल व आरोग्य विभाग
२) पुरामुळे होणाऱ्यासाथीच्या रोगांवर नियंत्रणासाठी महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व जन निस्सारण महामंडळ तसेच पाटबंधारे विभागाचा सहभाग.
३) सहकार्य करणाऱ्यासंस्था :- पोलीस, होमगार्ड, सार्वजनिक बांधकाम विभाग.

४.७.३ संभाव्य परिणाम

व्यक्तीश: परिणाम

१) जिवित हानी
२) जखमी व्यक्तींसाठी आवश्यक असलेली वैद्यकीय सेवा.

खास गरजा :-

१) लसीकरणाची आवश्यकता.
२) दुषित पाणी पुरवठा टाळणे गरजेचे आहे.
३) जवळमचे पाण्याचे स्रोत शोधुन चाचण्या घेणे आवश्यक.
४) मदतकार्य करणाऱ्यासंघटनांना साथीच्या रोगाबाबत पुर्व माहिती देणे, त्याप्रमाणे त्या काळजी घेतील.
५) साथीला आळा घालण्यासाठी पाण्याच्या चाचण्या घेणे आवश्यक.
६) रोग वाहकाला ओळखुन त्याचे नियंत्रण करणे आवश्यक.
७) जिवनावश्यक औषधांचा मोठ्या प्रमाणात साठा, अदा. सलाईन.
८) स्वसंक्षणार्थ साधनांचा डॉक्टर व स्वयंसेवकांनी उपयोग करणे आवश्यक.
९) टाकाऊ पदार्थाच्या विल्हेवाटीची सोय.
१०) प्रयोगशाळा व रुग्णालयांच्या मदतीने पर्यवेक्षण व चाचणी सुविधा.

-तात्काळ मदतीस परिस्थिती लवकर पुर्ववत होण्यासाठी व स्थलांतर थांबविण्यासाठी :

१) पिण्याचा पाणीपुरवठा खालील सुविधा
२) घरी व रुग्णालयात रुग्णांची तपासणी.
३) लसीकरणाचा कार्यक्रम
४) पाणी प्रत पर्यवेक्षण.
५) विकृतीशास्त्रीय चाचणी प्रयोगशाळा.
६) व्यक्तीशः मार्गदर्शन
७) घरगुती मार्गदर्शन.

साथीचे रोग आटोक्यात आणण्यासाठी अशासकीय संघटनांच्या सहभागाची आवश्यकता.

४.८ रस्ते अपघात

४.८.१ नियोजनाचे गृहीतक

विषारी व अति ज्वलनशिल पदार्थामुळे होणाऱ्या अपघातात तात्पुरत्या स्थलांतराची गरज असते.

४.८.२ अग्रगण्य संस्था

१) महसुल, पोलीस व परिवहन विभाग.
२) जिवित हानी झाली असल्यास अग्नीशमन व आरोग्य खात्याची गरज.
३) वाहन पाण्यात पडले असल्यास चालकाला वाचवण्यासाठी आवश्यक कार्यवाहीची गरज.

४.८.३ संभाव्य परिणाम

जिवित हानी, जाळपोळ, विषबाधा, वैद्यकीय सेवायोग्य जखमा

खास गरजा

१) बऱ्याचशा घटनांमध्ये अस्थिशस्त्रक्रिया तात्काळ आवश्यक.
२) अडकलेल्या माणसांचे प्राण वाचवणे (धातुचे पत्रे कापुन)
३) विषारी पदार्थामुळे अपघात झाल्यास तज्ञ अग्नीशामक दलातील व सैन्यातील जवानांची गरज
४) पुलावरुन पाण्यात वाहन पडल्यास गोताखोर आवश्यक.

५) पोलीसांची मदतद जागेला वेढा घालणेसाठी आवश्यक.
६) रासायनिक अपघातात विशेष सेवेची आवश्यकता पण महामार्गावर उपलब्ध होणे शक्य नसते.
७) आवश्यकता वाटल्यास तात्काळ हलवणे आवश्यक.

खास गरजा

संकटातुन वाचलेल्या मालाला तांत्रीक व्यक्तीच्या सहमतीची आवश्यकता.

खंडीत सेवा –

1. **रस्त्यांचे जाळे**
2. **वाहतुक**

खास गरजा –

1. घातक पदार्थ रस्त्यावर पडलेला असल्यास रस्त्यावरील वाहतुक तात्काळ बंद करुन रस्ता स्वच्छ करणे आवश्यक. अशावेळी दुय्यम वाहतुक व्यवस्था केली जाते त्यावर नियंत्रक असणे आवश्यक.
2. अपघातस्थळ मोकळे करण्यासाठी विशिष्ट क्रेनची गरज.
3. अपघातस्थळी असलेल्या मालाला संरक्षण आवश्यक.

दुय्यम परिणाम

1. आग
2. वायु गळती

खास गरजा–

1. आजुबाजुच्या रहिवाशांना वायु गळतीबद्दल माहिती देऊन सावध करणे.
2. अशा परिस्थितीत अशा ठिकाणी चाचणी संघाकडुन तपासणी होणे आवश्यक.

४.९ आग

४.९.१ अग्रगण्य संस्था

१) महसुल, आरोग्य, स्थानिक अग्नीशमन सेवा, पोलीस.

२) मोठ्या आगीसाठी महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ व पाणी पुरवठा विभागाची मदत आवश्यक.

३) स्थलांतर मोठ्या प्रमाणात असल्यास जिल्हा नियंत्रण कक्षाची मदत.

४.९.२ संभाव्य परिणाम

१) वैयक्तिक परीणाम :- जाळपोळ, जिवीत हानी, वैद्यकीय सेवेलायक भाजल्याच्या जखमा.

खास गरजा

१) जास्त प्रमाणात जाळपोळ असलेल्या रुग्णालयात हलविण्याची गरज.
२) अस्थिशस्त्रक्रीया
३) लोकसंख्येची जास्त घनता असलेल्या ठिकाणी अग्निशमन दलातील जवानांकडुन आग आटोक्यात आणण्याचा प्रयत्न.

घरांचे नुकसान

खास गरजा

१) आंशीक नुकसान झालेल्या घरांचे तांत्रीक परिक्षण आवश्यक.
२) काही आंशीक नुकसान झालेल्या घरांना मोडुन टाकण्याची आवश्यकता.
३) पुर्नबांधणीसाठी पर्यायी व्यवस्थेची आवश्यकता.
४) संकटातुन वाचलेल्या मालाला तांत्रीक व्यक्तीच्या सहमतीची आवश्यकता.
५) शक्यतो संकटातुन वाचलेल्या माल त्याच कुटंुबातील व्यक्तींना देण्यात येतो.
६) सेवेत खंड पडल्यामुळे होणारे नुकसान.

पायाभुत सेवांचे नुकसान व खंडीत सेवा-

१) इमारती.
२) दळणवळण

खास गरजा-

१) महाराष्ट्र राज्य विज मंडळाने विज पुरवठा त्वरीत बंद करणे.
२) जमीनखालील केबलला निरिक्षणाची आवश्यकता.
३) घरांच्या मोडतोडीमुळे दुरसंचारासाठी सार्वजनिक दुरध्वनी केंद्राची उभारणी.
४) रुग्णालये शाळेच्या इमारती इ. सार्वजनिक सुविधा विस्कळीत झाल्यामुळे तात्पुरती पुन्स्थापना करण्यास प्रथम प्राधान्य.
५) प्राधान्य क्रमानुसार सार्वजनिक बांधकाम विभागांतर्गत सार्वजनिक सुविधांची दुरुस्ती.
६) काही ठिकाणी वाहतुक नियंत्रणाची आवश्यकता, पर्यायी व्यवस्था शोधणे.
७) अडचणीच्या जागी मद करणए अवघड झाल्यास सुलभ कार्यासाठी पोलीसांची मदत आवश्क.

खास गरजा

१) बाजारपेठ, उत्पादन कक्ष व रोजगार संकुलाची पुर्नस्थापना.
२) नुकसान भरपाई मिळण्याची सोय.

४.१० औद्योगिक आणि रासायनिक अपघात.

४.१०.१ नियोजनाची गृहीतके

१) आग, वायु गळती यांचा समावेश.
२) कारखान्याच्या व्यवस्थानाने कारखान्यापासुन दुर झालेला अपघात घोषित करावा.
३) असा अपघात ओळखण्यासाठी सार्वजनिक अधिकाऱ्याकडे अधिकार सोपविले जातात.

४.१०.२ अग्रगण्य संस्था

१) महसुल, पोलीस, अग्नीशमन व आरोग्य सेवा, नागरी संरक्षण संस्था, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, कारखाने.
२) परस्पर मदत व प्रतिसाद गट.
३) सार्वजनिक आरोग्य व हवामान शास्त्रीय संस्था.
४) तात्काळ सेवेसाठी तज्ञांची आवश्यकता.
५) तत्पर माहिती पुरविणे, आवश्यक बचावात्मक उपकरणे.

४.१०.३ संभाव्य परिणाम

१) व्यक्तीगत परिणाम :- जाळपोळ, जिवीत हानी, वैद्यकीय सेवेयोग्य अशा जखमा.

खास गरजा

१) बऱ्याचदा अस्थीशस्त्रक्रीयेची तात्काळ गरज.
२) सक्षम अग्नीशमन दल, परस्पर मदत व प्रतिसाद गट आवश्यक,
३) पोलासंाची आवश्यकता.
४) रासायनिक अपघातात जाळपोळीवर उपचारांची गरज.
५) जखमेचे स्वरुप लक्षात घेऊन त्याला उपचार केंद्रात हालविणे.
६) दिरंगाई टाळण्यासाठी जिवीत हानी, पशु व संपती हानीची नुकसान भरपाई वसुलीच्या कार्यपध्दती गरज.
७) ज्या ठिकाणी विषारी वायु पसरला असेल येथे पोलीसांनी लक्ष ठेवणे आवश्यक.
८) हवा, पाणी व मातीच्या चाचण्या दिर्घकाळ घेणे आवश्यक.

खंडीत सेवा -

रस्त्यांचे जाळे - विद्युत पुरवठा - पाणी पुरवठा

-तात्काळ मदतीसह परिस्थिती पुर्ववत होण्यासाठी :-

१) उत्पादन कक्ष व रोजगारसंकुलाची पुर्नस्थापना.
२) व्यक्तीश: व गटांना मार्गदर्शनाची सोय.
३) विसर पडण्यासाठी लोकांना कामात गुंतवण्याची आवश्यकता.

४.११ मोठे वादळ (तुफान)

४.११.१ नियोजनाची गृहितके

१) वादळ होण्याअगोदर माहिती मिळते पण त्यामुळे कोठे नुकसान होईल हे निश्चित नसते.
२) वादळ व्यवस्थापनासाठी लागणाऱ्यासाधन सामग्रीची तात्काळ जमावजमव करणे आवश्यक .

४.११.२ अग्रगण्य संस्था

१) अग्निशामक दल, पोलीस वआरोग्य सेवा.
२) महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, दुरसंचार, सार्वजनिक बांधकाम विभाग.
३) कृषिविभाग,पशुसंवर्धन विभाग,
४) तात्काळ कृती केंद्र,
५) साथीच्या रोगांसारख्या दुय्यम आपत्तीवर लक्ष ठेवण्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभाग

४.११.३ संभाव्य परिणाम

-जिवित हानी - कुटुंबाची फाटाफुट,
-वैद्यकीय मदतीची गरज असलेल्या जखमा.

खास गरजा

१) बऱ्याच वेला अस्थिशस्त्रक्रीयेची गरज
२) पाण्याद्वारे होणाऱ्यारोगाच्या प्रतिबंधासाठी लसीकरण.
३) झाडावर अथवा इमारतीवर अडकलेल्या व्यक्तींना वाचवण्यासाठी होड्या, हेलिकॉप्टरचा उपगोय,.
४) एखाद्या ठिकाणी पुरात जास्त लोक अडकले असतील तर दळणवळणाची साधने पुरविणे आवश्यक.
५) अशा कामात अग्निशमनदल व सैन्य दलातील जवानांची आवश्यकता.

झालेले नुकसान

घरे - पशुधन - पिके - फळझाडे -जंगल

खास गरजा :-

१) आंशीक नुकसान झालेल्या घरांची तांत्रीक चाचणी आवश्यक
२) अशी घरे तोडुन टाकण्याची आवश्यकता.
३) ढिगारे काढल्यानंतर त्याच जागेवर घरे बांधणे आवश्यक.परंतु शक्य नसल्यास नवीन जागा शोधणे.
४) संकटातुन वाचलेल्या मालाला तांत्रीक व्यक्तीच्या सहमतीची आवश्यकता
५) शक्यतो संकटातुन वाचलेल्या माल त्याच व्यक्तींना देण्यात येतो.

सेवेत खंड पडल्यास होणारे नुकसान –

इमारती, गोदामे, धरणे, पुल, रस्ते, रेल्वेमार्ग, विद्युत गृह व तारा, पाण्याच्या टाक्या, बदरे व लहान धक्के, दळणवळण व रेल्वे चिन्ह.

खास गरजा –

१) महाराष्ट्र राज्य विज मंडळाने विज पुरवठा त्वरीत बंद करणे.
२) वरच्या विद्युत वाहनक तारांना निरिक्षणाची आवश्यकता.
३) धरणाला गेलेले तडे दुरुस्त करण्यासाठी पाटबंधारे विभागाची आवश्यकता.
४) सैन्यदलाची मदत घेऊन तात्पुरते पुल दुरुस्त करण्याची मदत कार्यात गरज.
५) सार्वजनिक बांधकाम विभागांकडून तात्काळ रस्ते दुरुस्त करण्याची गरज.
६) पाणी पुरवठ्यासाठी महाराष्ट्र पाणी पुरवठा व जलनिस्सारण मंडलाकडुन दुरुस्ती, नवीन पाईपलाईन, पी. व्हि.सी. पाण्याच्या टाक्यांची पुनर्स्थापना करणे.
७) पुर्नस्थापना शक्य नसल्यास पाण्याचे टँकर
८) जवळच्या पाण्याच्या स्त्रोतांचा शोध घेऊन चाचणी आवश्यक.
९) मलनिस्सारण पाईप लाईनच्या मोडतोडीमुळे तात्पुरत्या शौचालयाची व्यवस्था.
१०) वायु नलीका तपासल्याशिवाय गॅस सोडु नये तोपर्यंत टाक्या पुरविण्यात याव्यात.
११) दुरसंचारासाठी सार्वजनिक दुरध्वनी केंद्राची उभारणी.
१२) शाळा रुग्णालये यांच्या सुरळीत सेवेसाठी तात्पुरती व्यवस्था.
१३) समाजाच्या मदतीने वापरण्यास योग्य नसलेल्या धान्यांची विल्हेवाट लावणे.
१४) पावसापासुन धान्य, इंधन, जनावरांचा चारा सुरक्षित ठेवण्यासाठी प्लास्टीक वस्तुंचा वापर आवश्यक.

वातावरणावरील परिणाम –

१) जमीनीची धुप
२) वाळु पसरते.
३) दुषइत पाणी.
४) पाण्यातील क्षाराचे प्रमाण वाढते.

खास गरजा –

१) समाजाच्या मतीने राहत्या ठिकाणी व इमारतीमधील वाळुचा प्रश्न सोडविणे.

२) अशासकीय संघटना व समाज एकत्रीकरण करुन त्यांच्या सहाय्याने वाळु काढणए व इतर कामात मदत.

३) कृषि विभागामार्फत कृषि जमिनी दुरुस्तीसाठी माती परिक्षणाची सोय.

आर्थिक व सामाजिक अडथळे –

१) जिवीत हानी, व्यापाऱ्याची ताटातुट व उत्पादनाचा ऱ्हास.

२) समाज सुव्यवस्थेत विस्कळीतपणा.

३) स्थलांतर, कायदा व सुव्यवस्था धोक्यात, मानसशास्त्रीय परिणाम.

खास गरजा –

१) तात्काळ मदतीसह परिस्थिती पुर्ववत होण्यासाठी उत्पादन कक्ष व रोजगार संकुलाची पुर्नस्थापना.

२) व्यक्तीश: व गटांना मार्गदर्शनाची सुविधा.

३) जिल्हा प्रशासनाकडुन अशासकीय संघटना व स्वयंसेवी संस्थाना सामाजिक रचनेच्या पुन:स्थापनेसाठी नियुक्ती करण्याची गरज.

४) विसर पडण्यासाठी व्यक्तींना कामात गुंतवण्याची आवश्यकता.

दुय्यम परिणाम :–

१) साथीचे रोग,

खास गरजा :–

१) संभाव्य साथीच्या रोगाबद्दल मदत तुकड्यांना माहित असणे गरजेचे, त्या नुसार काम करण्याची आवश्यकता.

२) साथीच्या रोगांना प्रतिबंध म्हणून पाण्याच्या चाचण्या आवश्यक.

३) घसरणीमुळे झालेले रस्ताचे नुकसान दुरुस्त करण्यासाठी सार्वजनिक बांधकाम विभाग सदैव तत्पर असणे आवश्यक.

४) टेकड्यांच्या उतारावर घसरण झाल्यास तेथील रहिवाशांना सुरक्षित स्थली हालवणे आवश्यक.

प्रकरण – ५

अशासकीय संघटना आणि स्वयंसेवी संस्था

५.१ अशासकीय संघटनांची यादी व त्यांच्या कडुन मिळणारी मदत.

अशासकीय संघटना आणि स्वयंसेवी संस्था आपत्ती व्यवस्थापनात महत्वाची कामगीरी बजावतात. तसेच या संघटना आपत्ती व्यवस्थापनाचा अनुभव असलेले स्वयंसेवकही पुरवितात. त्यांची शक्ती, त्यांच्या मनुष्यबळात असलेली कामाची अनौपचारीकता व कार्यपध्दतीतील एकसुत्रीपणा यात सामावलेली असते.

५.२ आपत्ती व्यवस्थापन कार्यात सहभागी अशासकीय संघटना.

अ.क्र.	महिला / युवक मंडळाचे नांव	ठिकाण	संस्था चालकाचे नांव / फोन नंबर
१	युवा प्रतिष्ठान	हिंगोली	श्री.संभाजी पाटील-९९२२७५१२४१
२	श्री साई सेवा भावी संस्था	हिंगोली	श्री.आनंद पारीख-८८८८९३२९९
३	कैशंकरराव बाजीराव देशमुख . ,बहुउद्देशिय सेवाभावी संस्था .सेंनगांव	सेनगाव/ हिंगोली	श्री.दिनकर-९६८९००७८७८
४	सदभाव सेवाभावी संघटना	हिंगोली	श्री.भरतिया-९१७५९१७५४९
५	कै.नारायणराव इंगोले(पा.)सेवाभावी संस्था, हिंगोली	हिंगोली	श्री.कार्तिक इंगोले-८३८०८०४०१६
६	यशोदिप बहुउदैशिय सेवाभावी संस्था	हिंगोली	श्री.अंभोरे-९८२३६९४३७१

५.३ उत्तेजनार्थ घटकांची पुर्वतयारी

आपत्तीमध्ये सर्व आवश्यक सेवा कोलमडुन पडु शकतात. व सर्व प्रकारची प्रशासकीय पुर्वतयारी असुन सुध्दा आपत्तीस्थानी पोहोचणे शक्य होत नाही.

पुरवतयारी ही सुध्दा खुप मोठया प्रमाणावर नुकसान व त्याचा परिणाम कमी करु शकते. घटकांची पुर्वतयारी व प्रतिसाद क्षमती तपासण्यासाठी केलेले प्रशिक्षण व उत्तेजनात्मक अभ्यास ही आपोआप प्रशासनास बळकटी आणील व कार्यक्षमता वाढविल व त्यायोगे आवश्यक तयारी व स्थलांतर करणे सोपे जाईल. जिल्हा प्रशासन हे घटक तात्काळ प्रतिसाद संघासहीत सर्वच घटक पुर्वतयारी उपाययोजनांसाठी उत्तेजना व आधार देत आहे.

वर उल्लेख केलेल्या अशासकीय संघटनाव्यतिरिक्त चर्चेमध्ये खालील खाजगी दोन विभाग महिला मंडळे धार्मिक संघटना, यांनाही आपत्कालीन सहकार्य तसेच पुर्वतयारी योजनेत सहभागी होण्याची तयारी दर्शविली आहे. त्यासाठी त्यांना प्रशिक्षण दिले जाईल. हे खाजगी क्षेत्र विभाग, महिला मंडळे , धार्मिक संघटना, अशासकीय संस्था ही सातत्यापुर्ण प्रयत्न करुन घटक स्तरावर पुर्वतयारीसाठी मदत करतील. तसेच ते घटक तात्काळ प्रतिसाद संघाची स्थापना करण्यासही चालना देतील.

घटकास्तरावर सर्वसाधारण पुर्वतयारी म्हणून घटकातील कुटंुबाना अंतर्गत (घरगुती) तसेच बाह्य धोक्याबाबत सावध केले जाईल. धोकादायक स्थितीबाबत प्रयोग करण्यासाठी घटकांना उत्तेजन दिले जाईल व त्याबाबत संभाव्य आपत्ती प्रतिसाद योजना तयार करता येईल. याप्रमाणे स्थानिक पातळीवरील संभाव्य धोक्याची क्षेत्रे लक्षात घेऊन त्याप्रमाणे स्थानिक आपत्ती व्यवस्थापन कृती योजना तयार करता येईल. ज्या भागात औद्योगीक क्षेत्रे जास्त आहेत अशा ठइकाणी परस्पर मदत व प्रतिसाद गट स्थापन करण्यात आली आहेत. सहकारी साखऱ उद्योगांना घटक पुर्व तयारी उपाययोजनेत सामील करुन घेण्यासाठीही विशेष प्रयत्न केलेले आहेत.

५.३.१ परस्पर मदत व प्रतिसाद गट

जिल्हयामध्ये धोकादायक ठरु शकतील असे काही कारखाने आहेत या कारखान्यशेजारी किंवा त्यांच्या आवारात राहात असलेल्या लोकांच्या संरक्षणासाठी परस्पर मदत व प्रतिसाद गट स्थापन करण्याची गरज आहे.

या भागामध्ये परस्पर मदत व प्रतिसाद गट स्थापन करण्याचे उद्देश

१) औद्योगिक क्षेत्रे स्वावलंबी बनविणे.
२) औद्योगीक अपघाताविरुध्द यशस्वी लक्ष देण्यासाठी सुविधा वाढविण्यासाठी उत्तेजन देणे,
३) कारखान्यांतर्गत तसेच त्याबाहेरील होणाऱ्या अपघाताचे व्यवस्थापन करणे.
४) आपत्ती व्यवस्थापन कार्यात प्रविण असलेल्या व्यक्तींचा सहभाग वाढवणे.
५) आपत्ती व्यवस्थापन कार्यात लागलेला प्रतिसाद कालावधी कमी करणे.
६) जिल्हा प्रशासनास आपत्ती व्यवस्थापन कार्यात मदत करणे.

५.३.२ समाज घटक तात्काळ प्रतिसाद संघ

बहुतेक आपत्तीमध्ये बाहेरुन कोणतीही मदत येण्याच्या अगोदर समाजातील लोक तिथे हजर असतात. म्हणूनच समाज तात्काळ प्रतिसाद संघ व तरुण स्वयंसेवक संघ यांच्या गटाला प्रशिक्षण देऊन महत्वाची कामे हाती घेण्यासाठी काही गट भुकंप प्रवण क्षेत्रात तयार केलेले आहेत. हे गट जिवीत व वित्त हानी तर टाळतीलच परंतु स्वव्यवस्थापनात आत्मविश्वास निर्माण करतील. समाज तात्काळ प्रतिसाद संघ खालील बाबतीत मदत करेल.

१) समाजस्तरावर प्रशिक्षणाचे व पुर्वतयारीचे आयोजन.
२) पुर्वसुचना मिळाल्यानंतर कुटुंबामध्ये पुर्वतयारी झाल्याची खात्री करणे.
३) समाज व प्रशासन यांच्यात दळणवळण जोडण्याचे काम करणे.
४) अफवा व व्याकुळ वागण्यावर नियंत्रण ठेवुन आत्मविश्वास निर्माण करणाऱ्याकार्यक्रमावर भर देणे.
५) समाजातील तरुण व धडधाकट लोकांचा उपयोग स्वयंसेवकांना आधार म्हणून जेव्हा आवश्यक पडेल तेव्हा करुन देणे.
६) शिजलवलेले अन्न, प्रथमोपचार, कायदा व सुव्यवस्थेत सहभाग इ. सारखी मदत व सुटकेसाठी मदत करण्यासाठी स्थानिक कृती संघ उभारणे.

७) विशेष मदत आवश्यक असणाऱ्याअपंग व्यक्तींना मदत करणे.
८) मदत कार्य व स्थलांतर यात आवश्यक असलेल्या मदतसंघाची जलद हालचाल घडण्यासाठी मदत करणे.
९) ठरावीक मोठ्या कामांचे व स्थलांतरीत मालमत्तेचे संरक्षण जोपर्यंत ती मालमत्ता ताब्यात घेत नाही तोपर्यंत तीचे रक्षण करणे. तसे तहसिलदार व ग्रामपंचायत करत असलेल्या प्रयत्नात मदत करण्याचे कार्यही ते करतील.

५.४ समाज सहभागाची क्षेत्रे

लवकरात लवकर आपत्तीतुन सुटका होण्यासाठी लोकांचे मानसिक धैर्य व आत्मविश्वास वाढण्यासाठी स्थानिक सुविधांचा जास्तीतजास्त वापर करुन घेण्यासाठी तसेच खर्चात बचत करण्यासाठीही प्रशासन व अशासकीय संस्थानी जास्तीतजास्त लोकसहभागास महत्व दिले पाहिजे. या ठिकाणी हे लक्षात ठेवणे जरुरीचे आहे की, आपदग्रस्तापैकी सर्वच आधारहीन नसतात व त्यांच्यामधुन मोठ्या प्रमाणात मुनष्यबळ निर्माण होऊ शकते. आपत्ती व्यवस्थापन परिस्थिती अनेक पर्याय उपलब्ध असतात व तात्काळ निर्णय घेण्यास जास्त महत्व असते. समाज किंवा समाज प्रतिनिधींचा आपत्ती व्यवस्थापनातील सहभाग प्रशासनाचे ओझे बऱ्याच प्रमाणात हलके करु शकतो.

लातुर भुकंपाचा अनुभव लक्षात घेऊन तसेच स्थानिक लोकांमधील प्रेरक शक्ती त्यांचे स्वभाव लक्षात घेऊन लोक सहभाग वाढवण्यासाठी योग्य धोरण विकसीत करण्यात आले आहे. त्यामुळे लोकांचा आपत्ती व्यवस्थापनाबाबत प्रशासनावरील सहभाग वाढलेला आहे.

लोकसहभाग वाढविण्यासाठी प्रयत्न

१) स्थानिक क्षेत्रातील वजनदार व्यक्ती / नेते यांना ओळखुन त्यांच्या क्षमतेवर विश्वास दाखवणे.
२) मततीसाठी सल्लामसलत व सुसंवाद साधल्यास लोक नेतृत्वास पुढे येण्यास तसेच लोकांचाही सहभाग वाढविण्यास मदत होईल.
३) सतत आढावा बैठका घेणे व प्रशासनात पारदर्शकता ठेवणे.
४) स्थानिक स्तरावर निर्णय प्रक्रीयेत लोकसहभाग वाढविणे.

५.४.१ स्थलांतर समयीचा लोकसहभाग

स्थलांतर :- कायदा व सुव्यवस्था राखणेसाठी व सुरक्षेच्या दृष्टीने स्थलांतर हे समाजनेते व सामाजिक संघटना यांच्या सहकार्यानेच हाती घेतले पाहीजे. संपुर्ण कुटुंबाचे स्थलांतर एकत्रच केले पाहिजे. परंतु पळापळ, गोंधळ व अपुरी वाहतुक व्यवस्था उपलब्ध असल्यास तात्काळ स्थलांतर खालील प्रमाणे हाती घ्यावे.

१) गंभीररित्या जखमी व आजारी.
२) मुले, स्त्रीया व अपंग.
३) वृध्द.
४) धडधाकट स्त्री - पुरुष

-तात्काळ स्थलांतरासाठी पाणी, अन्न, कपडे व तात्काळ आवश्यक बाबी कमीतकमी तीन दिवस पुरतील एवढे घेण्यासाठी कुटुंबाना प्रोत्साहीत करावे. याशिवाय कुटुंबाना खालील बाबी घेण्यासाठीही प्रोत्साहीत केले जाईल.

१) झाकलेल्या व मजबुत भांड्यामध्ये पुरेसा पाण्याचासाठा,
२) कोरडे धान्य व लवकर खराब न होणारे अन्न यांचा साठा.
३) कपड्यांचे जोड व पावसाची कपडे.
४) ब्लँकेट, बेडशिट व टॉवेल.
५) बॅटरीवर चालणारे रेडीओ,
६) प्लॅस्टीक पासुन बनसवलेले बादल्या मग इ.
७) रोख रक्कम व दागदागीने
८) स्वत:ची औषधे.
९) रेशन कार्ड, पासपोर्ट, बँक पासबुक, पत्ते (नातेवाईकांचे) दुरध्वणी क्र. प्रमाणपत्र, वाहन चालविण्याचा परवाना मालमत्तेविषयक कागदपत्रे इ. कौटुंबीक कागदपत्रे.
१०) घरातील वृध्द व्यक्ती, लहान मुले यांना आवश्यक असणारे वेगणे व इतर बाबी.

घर / गाव सोडण्यापुर्वी लोकांना विज तसेच पाण्याचा पुरवठा मुख्य ठिकाणावरुन बंद करण्यास सांगावे लोकांना बॅटरीवर चालणारा रेडीओ ऐकण्यास सांगुन त्यावरील स्थानिक सुचना पाळण्यास सांगावे.

५.४.२ आपत्तीसमयी लोकनेत्याचे कार्य

१) लोक शात कसे राहतील,तसेच धसका घणे, व्याकुळ वागणे करणार नाहीत तसेच सैरावैरा धावणार नाहीत व एकाज ठिकाणी गर्दी करणार नाहीत.

२) जखमी होण्यापासुन संरक्षण मिळविण्यासाठी लोकंना सुरक्षित स्थळी थांबण्यास सांगावे.

३) लोकांनी , नादुरुस्त घरे, निवासस्थाने तसेच स्वत:च्या घरातही प्रेवश करु नये.

४) विजेचे खांब, विद्युत वाहक तारा यांनाही लोकांनी स्पर्श करुन नये तसेच जिवावर बेतण्याइतकी परिस्थिती आल्यानंतरच दुरध्वनीचा वापर करावा.

५) जखमींची तपासणी करावा, गंभीररित्या जखमी झालेल्या लोकांना मरणाचा धोका असल्या शिवाय लगेच हलविण्याचा प्रतत्न करु नये.

६) जिल्हा आपत्ती कृती व्यवस्थापन योजनेत दिल्याप्रमाणे प्रथमोपचाराची व्यवस्था करावी.

७) पाण्याचे पाईप जर फुटले असतील तर मुख्य झडपेपासुनच पुरवठा बंद करावा.

८) पोलीसांनी आग किंवा मदत कार्यासाठी मदत मागेपर्यंत लोकांनी आपदग्रस्त क्षेत्राच्या बाहेरच थांबावे.

९) लहान आगीच्या बाबतीत आग विझवण्याकामी तसेच सुटका करण्यासाठी लोकांचा उपयोग करुन घ्यावा.

१०) कोणतेही नुकसानग्रस्त साहित्य कार्यालयीन चौकशी झाल्याशिवाय फेकुन देऊ नये.

.

५.४.३ मदत व पुनर्वसन कार्य

आपत्ती झाल्यानंतर लगेच आपत्तीग्रस्त लोकांना नैराश्य आल्यासारखे होईल परंतु सगळे काही संपलेले नाही असे लक्षात आल्यानंतर ते परत उल्हासीत होतील. यावेळी लोकांच्या सहभाग आपदग्रस्त लोकांना मागसिक धैर्य देण्यासाठी तसेच लवकरात लवकर त्याना पुर्वस्थितीत आणण्यासाठी होतो.

-आपदग्रस्त क्षेत्रात करणाऱ्या अधिकाऱ्यांनी खालील बाबींवर लक्ष ठेवणे आवश्यक आहे.

१) त्यांच्या प्रत्येक कार्यात स्वावलंबन कसे येईल याला उत्तेजन देणे.
२) खराब झालेला अन्न साठा, मृत जमावरांची विल्हेवाट, मृत व्कींच्या प्रेतांची विल्हेवाट, तसे मृत व्यक्तींची ओळक पटविणे ठावठिकाण शोधणेकामी आपदग्रस्त व्यक्तींचे सहकार्य घेणे.
३) ओझे चढवणे, उतरवणे, वाटप कार्य, तात्पुरते बांधकाम पाणीपुरवठा अन्न वाटप मदत शिबीरे पशुशिबीरे इ.कामाच्या बाबतीत त्यांची मदत घेणे.
४) नुकसान झालेल्या व हरवलेल्या मालमत्तेची नोंद ठेवण्यात मदत करणे.
५) कायदा व सुव्यवस्था राखण्यात मदत करणे.
६) स्वच्छतेची गुणवत्ता राखण्यास व टाकाऊ पदार्थाची विल्हेवाट राखण्यास मदत करणे.
७) लोकांचे मानसिक आरोग्य वाढविण्यासाठी त्याच प्रमाणे त्यांना नैतीकदृष्ट्या सक्षम बनविण्यासाठी करमणुकीच्या कार्यक्रमांना उत्तेजना देणे.

५.५ कुटुंब स्तरावरील पुर्वतयारी

लोकांना कुटुंबस्तरावरील पुर्वतयारीसाठी उत्तेजन देण्यासाठी प्रत्येक आपत्तीचे स्वरुप व त्यामुळे होऊ शकणारे नसुकान व त्यासाठी कुटुंब स्तरावर व समाज स्तरावर कराव्या लागणाऱ्याउपाययोजना याविषयी ओळख करुन देण्यात यावी.कितीही योग्य नियोजन केले तरीही आपत्तीमुळे होणारा परिणाम तसेच प्रतिसादासाठी लागणारा वेळ तंतोतंत काढता येणार नाही. अशा परिस्थितीत कुटुंबाना खुप दुरवरचे नियोजन करणे भाग पडेल. जरी समाजाचे एकत्रीत प्रयत्न आपत्तीची तिव्रता कमी करण्यास उपयोगी पडले तरीही मुख्य ओझे त्या कुटंुबावरच पडेल म्हणून कुटुंबाना घरातर्गत घडु शकणारे अपघातवर नियंत्रण तसेच तात्काळ उपाययोजना करण्याविषयीची यादी प्रमाणे तयारी केली पाहिजे.

५.५.१ घरांतर्गत अडचणीवर नियंत्रण.

घरांची वर्षातुन एकदा संपुर्ण तपासमी करुन घरांतर्गत येवू शकणारा अडचणी शोधुन त्यांचे निराकरण करणे की एखादी वस्तु पडणे, फुटणे किंवा आग लागणे.

५.५.१.१ विद्युत विषयक अडचणी तपासणे

केबल, प्लग जोडण्या यांच्यापैकी खराब झालेल्या वस्तुंच्या दरुस्त्या किंवा बदलणे, उपगोग न केलेल्या तसेच केबल्स नको असलेले प्लग पाईंट काढुन टाकणे.

५.५.१.२ घरातील ज्वालाग्राही वस्तुंची तपासणी

साठा करण्यासाठी योग्य जागा (प्रकाश व्यवस्था, हवेची ये-जा होण्यासाठी व्यवस्था उष्णता तसेच मुले पोहोचु शकणार नाहीत अशी जागा, केरोसिन डिझेल इ. ज्वालाग्राही द्रव्य साठविण्यासाठी योग्य भांड्यांची व्यवस्था संडणे, लवंडणे सावधगिरी बाळगणे.

५.५.१.३ आगी विषयक सावधगिरी

घरगुती सामान ज्वालाग्राही पदार्थापासुन दुर ठेवणे, जळावू पदार्थापासुन इंधन दुर ठेवणे, विद्युत पुरवठ्याची जागा, झडपी तसेच हेवच्या दाबावरील स्टोव्हची स्वच्छता राखणे.

५.५.२ तात्काळ उपाय योजना व तपासणी यादी

कुटुंबानी कोणत्याही आपत्तीस तोंड देण्यासाठी तात्काळ तयार राहिले पाहिजे. त्यासाठी तात्काळ पाण्याची व अन्नाची व्यवस्था कोठुन होऊ शकेल याबाबत त्यांना माहिती हवी तसेच तात्काळ परिस्थीती आवश्यक वस्तुंची तपासणी यादी माहिती कुटुंबाना बाहेरुन मदत मिळेपर्यंत त्याचा उपगोय होईल.

५.५.२.१ तात्काळ तपासणी यादी :-

१) आपल्या क्षेत्रात कोणत्या प्रकारची आपत्ती येऊ शकते हे शोधुन काढणे.
२) प्रत्येक आपत्तीसाठी काय तयारी करायची याजी विचारणा करा.
३) समाज तात्काळ प्रतिसाद संघाच्या सभासदाबंद्दल माहिती ठेवा
४) तात्काळ परिस्थितीत पुर्वसुचना कशा द्याव्यात याबाबत विचारणा करा.
५) समाजाच्या स्थलांतर मार्ग विषयी माहिती करुन घ्या.
६) निर्देशित केलेल्या आश्रयस्थाना विषयी माहिती करुन घेणे.
७) अपंग आणि वृध्द व्यक्तींना मदतीसाठी विचारणा करा.
८) कार्याच्या ठिकाणावरील तात्काळ योजने विषयी माहिती करुन घ्या.
९) मुलांच्या शाळा, पाळणा घराविषयी माहिती ठेवणे.

५.५.२.२ तात्काळ योजना तयार करणे.

घरातील सदस्यांशी चर्चा करा, आग, हवामान, भुकंप व इतर तात्काळ परिस्थिती बाबत मुलांशी चर्चा करा.

- प्रत्येक घडू शकणाऱ्याआपत्तीच्या प्रतिसाद कसा द्यायाचा यावर चर्चा करा.
- आपत्तीविषयी अगोदरच मुलांना माहिती दिल्यास आपत्ती आल्यानंतरची परिस्थिती त्यांना लवकर समजायला मदत होईल. काही आपत्ती नैसर्गिक असतात व जरी ह्या खुपच धोकादायक असल्या तरी योग्य ती पुर्व काळजी घेतल्यास त्यापासुन जिवीत हानी वाचू शकते ही बाब त्यांना पडवून द्या.
- प्रत्येक आपत्तीवेळी घ्यावयाची सुरक्षीततेची काळजीबाबत.
- पाण्याचे व विजेचा पुरवठा मुख्य स्त्रोतापासुन कसा कट करायचा हे शिववा.
- अपंग किंवा शारिरीक दृष्टया अक्षम व्यक्तीस मदत करणेसाठी नातेनाईक, मित्र, सहकारी यांचे जाले निर्माण करा.
- अपंग व्यक्तींना ओळखण्यासाठी वैद्यकीय तत्पर खुणेची व्यवस्था करणे.

५.५.२.३ आपत्कालीन पुरवठा सामान

तात्काळ स्थलांतरावेळी कुटुंबाला या अगोदर सविस्तर माहिती देणे तसेच अन्न पाणी व वस्त्र अशा परिस्थितीत बरोबर घेण्यास सांगावे.

५.५.३ स्थलांतराची तयारी

जेव्हा लोकांचे स्थलांतर आवश्यक होईल तेव्हा स्थानिक अधिकारी विविध माध्यमाद्वारे लोकांना याबाबत माहिती देतील. शासकीय संस्था व इतर आपत्ती विषयक मदत देणारे संस्था तात्काळ निवाऱ्याची व आवश्यक गरजांना पुरवठा करतील.

स्थलांतर करण्यासाठी लागणारा वेळ आपत्तीच्या स्वरुपावर अवलबुन असेल वादळा सारख्या आपत्तीची व्यवस्थित निरीक्षण केले तर एक किंवा दोन दिवस तयारीसाठी मिळु शकतात. परंतु बऱ्याच आपत्ती लोकांना त्यांच्या आवश्यक गरजेचे सामान गोळा करे पर्यंतही वेळ देत नाहीत. त्यासाठीच स्थलांतर योजना महत्वाची असते.

वर दिलेली तात्काळ उपाय योजनेसाठीची तपासणी आधीच स्थलांतर उपाय योजनेसाठी उपयोगी पडेल.

५.५.४ निवारा

आपत्ती काळात निवारा घेणे सुध्दा अवघड असते. याचाच अर्थ असा होतो की, विजेच्या अभावी व बाहेर वादळ चालू असतांना बंदिस्त घरामध्ये आश्रय घेणे.

बऱ्याच आपत्ती काळात स्थानिक अधिकारी, शाळा, न.पा. इमारती व प्रार्थना स्थळा मध्ये निवाऱ्याची उभारणी करतात. तसेच अन्न पाणी, औषधे व प्राथमिक स्वच्छतेच्या सोयी प्रशासन करतेच परंतु लोकांनी आपल्या बरोबर स्वत:चा पुरवठा ठेवणे आवश्यक आहे.

५.५.४.१ निर्देशित केलेल्या निवाऱ्यातच राहणे

१) जोपर्यंत स्थानिक अधिकारी सांगतात तोपर्यंतच त्या निवाऱ्यात रहावे. काही तासांपासुन तर काही दिवसांपर्यंत तिथे रहावे लागेल.
२) धुम्रपान करु नये.
३) निवाऱ्यात राहणाऱ्याइतर लोकांशी तसेच अधिकाऱ्यांशी सहकार्य करावे.
४) रेडीओवर केले जाणारे निवेदने लक्षपुर्वक ऐकावे.
५) आगीवर लक्ष ठेवणे.
६) पाणी व शिजवलेले अन्न व इतर मदत साहित्य तसेच वैद्यकीय सेवा इ. च्या व्यवस्थापनात स्थानिक अधिकाऱ्यांना मदत करावे.
७) पाळीव प्राणी व गुरे यांची निवाऱ्यात जाण्यापुर्वी व्यवस्था करावी. त्यंाना सार्वजनिक निवाऱ्यात आरोग्याच्या कारणास्तव प्रेवश देवू नये.
८) मुलांसाठी करमणूक कार्यक्रमाचे आयोजन करावे.
९) कायदा व सुव्यवस्था अबाधीत राखण्यासाठी स्थानिक अधिकाऱ्यांना मदत करणे.

५.५.४.२ आपत्ती नंतरचे मदतकार्य

जेव्हा आपत्ती घडते तेव्हा त्यातील गरजवंतांना मदत करण्याची तयारी सर्वच लोकांची असते. या औदार्याचा योग्य तो वापर करण्यासाठी प्रसार माध्यमांनी खालील बाबींवर जास्त भर घ्यावा.

- आपत्तीग्रस्तांनासाठी आर्थिक मदत ही तातडीची गरज असते. आर्थिक मतदीची योग्य त्या उद्देशासाठी वापर होण्यासाठी ती शासकीय यंत्रणेद्वारे देण्यात यावी.
- अन्न व कपडे दान करणे अगोदर स्थानिक अधिकाऱ्यांच्या सुचना लक्षात घ्याव्यात. आपत्ती आल्यानंतर लगेचच मदत देण्यासाठी वितरण व्यवस्था किंवा तेवढा वेळ मदत कार्याकडे नसल्यामुळे बरीच मदत वाया जाते.
- स्वयंसेवकांनी सुध्दा प्रसिध्द अशा अशासकीय संस्थे मार्फतच काम करावे. कारण त्या संस्थेस लोकांच्या गरजा माहित असतात. व योग्य ती पुर्व तयारी त्यांनी केलेली असते. स्थानिक अधिकाऱ्यांनाही स्वयंसेवकांच्या प्रयत्नात समन्वय दाखविण्याच्या प्रतत्न करावा.
- समाजगट व संघटना जे दान देवू इच्छितात त्यांनाही सर्वप्रथम स्थानिक अधिकाऱ्यांशी संपर्क साधायलाय हवा जेणेकरुन कशाची गरज आहे. व कोठे पाठवायचे याबाबत योग्य तो निर्णय घेता येईल. विविध वस्तु पाठविण्या करिता नेहमीच तयारीत रहावे. परंतु अधिकाऱ्यांकडून वाहतुक व्यवस्था व चालक इ. ची अपेक्षी करु नका.

५.६ विशिष्ट आपत्तीसाठी कुटुंबांची पुर्व तयारी योजना

५.६.१ आग

आगीचा प्रसार खुपच लवकर होतो. प्रशासनास कळविण्या तसेच मौल्यवान वस्तु काढून घेण्यासही वेळ मिळत नाही. श्वासाद्वारे आत घुसणारी हवा फुफ्फुसांना नुकसान पोहोचवू शकते. आगी मधून विषारी वायू बाहेर पडतात ज्यामुळे गुंगी, तसेच अस्वस्थता येते. त्यामुळे आगीमुळे जाग येण्याऐवजी गाढ झोप येण्याचीच जास्त शक्यता असते.

आगी बाबत काय करायचे, कशी सुटका करुन घ्यावयाची व लोकांना कसे वाचवायचे याबाद्दल माहिती असणे जरुरीचे आहे.

५.६.१.१ आगी बाबत सुरक्षित युक्ती

आगीतून बाहेर पडतांना मजल्याच्या खालच्या बाजुनेच (ज्या ठिकाणी आगीतील धुर सुरक्षित आहे.) बाहेर पडावे अशी सुचना कुंटुंबातील सदस्यांना करावी.

५.६.१.२ आग लागल्यावर काय करावे.

छोट्या प्रमाणावरील आग विझविण्यासाठी पाण्याचा वापर करावा. नियंत्रणा बाहेर जावू पाहणाऱ्याआगीवर नियंत्रण ठेवण्याचा प्रयत्न करुन नका. आग्निशमन दलास बोलवा.

- विजेमुळे लागलेल्या आगीवर पाणी फेकू नये.
- तेल किंवा वंगण यामुले लागणाऱ्याआगीमुळे मिठ किंवा बेकिंग सोडा टाका.
- जर कपडयांनी पेट घेतला असेल तर त्या व्यक्तीने थांबावे. जमीनीवर पडून जोपर्यंत आग विझत नाही तोपर्यंत लोळत रहावे. मदत करणाऱ्याव्यक्तीने फक्त पाणी ओतत रहावे. वा हाताने आग विझविण्याचा प्रयत्न करुन नये.
- दरवाज्याच्या वरच्या भागाला हात लावून तो गरम आहे का हे दरवाजा उघडण्याआधी तपासावे. रांगण्याचीही तयारी करुन ठेवावी. जर दरवाजा थंड असेल तर तात्काळ निघून जावे. जर दरवाजा गरम असेल तर खिडकीतून निघून जावे. जर सुटका होणे शक्य नसेत तर मदतीसाठी आरडाओरडा व खुणा करा.
- आग लागल्यास खोलीचे दरवाजे बंद करुन ठेवा. जेणेकरून आगीचा परतावाही होईल. तसेच विषारी वायुही बाहेर येणार नाही.

- उष्णता तसेच धरु हे वरच्या दिशेने जातात त्यामुळे जमीनीवरील हवा थंड व स्वच्छ असते. म्हणून सुटका होणार नाही असे वाटल्यास जमीनीलगतच थांबा जर सर्व दरवाजे बंद केलेले असतील तर हवा येण्यासाठी खिडक्या उघडा. शक्य झाल्यास ओले केलेले फाटके कपडे दरवाज्याभोवती लावा जेणे करुन धूर व उष्णता बाहेर येणार नाही.
- कोणत्याही कारणास्तव जळत्या घरात परत नक जर कोणी घरात राहीले असेल तर अग्निशमन दलाला कळवा.
-

५.६.१.३ आगी नंतर काय करावे.

- आगीमुळे नुकसान झालेल्या घरात जोपर्यंत सुरक्षित वाटत नाही तोपर्यंत शिरु नये.
- अशा घरात प्रवेश करणे आधी उष्णता व धुर निघत नाही ना ? याची खात्री करुन घ्यावी.
- विजपुरवठा चालू करण्याआधी एखाद्या वायरमनाकडून घरातील सर्व वायरिंग तपासुन घ्यावी.
- आगीमुळे नुकसान झालेले (छत) तसेच जमीनीची डागडुजी करण्यासंबधी लक्ष असू द्या.
- डागसाठी तसेच स्वच्छतेसंबंधी आलेल्या दुरुस्ती. खर्चाचे अभिलेख ठेवावे.
- भाडोत्री घरांच्या बाबततीत मालकाशी संपर्क साधावा.
- स्वत: जवळील दागदागीने/पैसे सुरक्षीत ठेवा. किंवा दुसऱ्या ठिकाणी पाठवा.
- ज्या अन्न व औषधांना आगीची झळ पोहोचली असेल त्यास फेकून द्या.
- सुरक्षीत किंवा मजबुत पेटी उघडण्याचा प्रयत्न करु नका. कारण त्यामध्ये कित्येक तास कोंडलेली उष्णता तसेच धूर असु शकतो. तसेच ती उघडल्यास मोठा स्फोट होण्याचीही शक्यता असते.
- जर स्थानिक प्रशासनाने एखादे घर असुरक्षित जाहिर केले व ते तात्काळ रिकामे करण्यास सांगितले तर.

१. पोलीसांना किंवा समाज तात्काळ प्रतिसाद संघाना मालमत्तेवर लक्ष ठेवण्यास संागावे.
२. दाग दागिने, रोख रक्कम तसेच आर्थिक बाबींचे रकॉर्ड तसेच महत्वाची कागदपत्रे घेवून बाहेर पडावे.
३. घर मोकळे केल्या नंतर मित्रांना, नातेवाईकांना, पोलीस अग्निशमन दल, पोस्ट ऑफीस शासकीय कार्यालय, शाळा, यांना आपला नविन पत्ता द्या.

५.६.२ भुकंप

भुकंपा दरम्यान होणारी जमीनीची हालचाल ही जीवीत ही जीवीत हानी घडू शकते. घरे पडल्यामुळे जास्त मृत्यु होतात. भुकंपामुळे समुद्रावर प्रचंड लाटा निर्माण होतात. व त्यातील प्रत्येक लाट मोठे नुकसान घडवून आणू शकते. धोका कमी करणेसाठी अनेक कृति करता येवू शकतात.

५.६.२.१ भुकंपासाठीची पुर्व तयारी.

- भुकंपासाठी घरगुती योजना तयार करा.
- घरातील प्रत्येक खोलीत जागा निवडून ठेवा. जसे टेबलाखाली जेणेकरुन तुमच्या अंगावर थेट काही पडू शकणार नाही.
- पडण्याचा, झाकून घेण्याचा वर्षातुन दोनदा तरी सराव करा. याबाबत मुलांना सांगा.

५.६.२.२ भुकंपावेळी

- शांत राहा खिडकीपासुन दरु दरवाज्याजवळ उभे रहा. किंवा टेबला खाली लपा. पडणाऱ्यावस्तुचे निरीक्षण करा. जर गादीवर झोपले असाल तर उशिने डोक्याचे संरक्षण करा.
- घराबाहेर असणाऱ्याव्यक्तीने इमारती, झाडे, विजेचे खांब यापासुन दुर रहावे.
- रस्तात असाल तर उडान पुल व पुल यापासुन दरु राहून मोकळ्या जागेवर थांबावे.

५.६.२.३ भुकंपानंतर

- जखमींची तपासणी करा. व प्रथमोपचार करा.
- शार्ट सर्किट, विजेच्या तारा, पाणी पुरवठा वाहिनीचे, इमारतीचे नुकसान तपासुन पहावे.
- छोट्या आगाकडे लक्ष ठेवून त्या नष्ट करा.
- धोकादायक वस्तुंची जाण्याऱ्यासुचना लक्षात घ्या.
- भुकंपानंतरही छोटे छोटे धक्के बसु शकतील याकडे लक्ष ठेवावे.

५.६.३ पुर

(या अगोदर कुटंबासाठी)

- पुर ही एक विस्तृत नैसर्गिक आपत्ती आहे. काही पुर यायला बरेच दिवस लागतात. तर काही अचानक येतात. अचानक येणारे पुर हे काही मिनीटातच त्यांच्या बरोबर खडक, चिखल व गाळ वाहून आणतात. नदीच्या बाजुला तयार होणारी जमीनीची घसरन धोकादायक असते.

५.६.३.१ पुराच्या पुर्वी

- स्तानिक अधिकाऱ्याकडून ते क्षेत्र पुर येण्या सारखे आहे किंवा नाही ते पहावे त्या पुरा बाबतचा इतिहास तसेच पुराची पातळी इत्यादी विषयी माहिती करुन घ्यावी.
- पुरा विषयी पुर्व सुचना लोकांना विशिष्ट यंत्रणाद्वारे देण्यात यावी. जेणे करुन ते तयार राहातील.

५.६.३.२ पुर निरीक्षणावेळी

- पुरा बाबतच्या चालू घडामोडी ऐकण्यासाठी रेडीओचा वापर करावा.तसेच स्वच्छ पाण्याच्या साठा करावा.
- पुर येण्याची शक्यता वाटल्यास उंच भागाकडे स्थलांतर करा, कोणत्याही सुचनांची वाट पाहू नका.
- वेळ असेल घरातील मौल्यवान साहित्य बरोबर घ्या.

५.६.३.३ पुराच्यावेळी

- **घराल असाल तर**
- रेडीओ ऐका व दुरदर्शन पहा. व सावध रहा.
- **घराबाहेर असाल तर ?**
- उंच ठिकाणी चढून तेथेच बसा, पुराच्या पाण्यातुन चालू नये
- पुराच्या पाण्यात मुलांना खेळु देवू नका.
- **वाहनात असाल तर**
- पुर क्षेत्रा प्रवास करत असाल तर दुसरी कडे निघून जा. जर वाहन अडकले असेल तर वाहन तेथेच सोडून उंच ठिकाणी पळा.

५.६.३.४ पुरा नंतर

- पाणी कमी व्हायला लागेल तरी पुराचा धोका संपत नाही, रेडीओ किंवा दुरदर्शन बघून जोपर्यंत अधिकारी काही सुचना देत नाही तोपर्यंत बसून रहा.
- इमारतीमध्ये प्रवेश करतांना अतिशय काळजी घ्या.
- भिंती , छत, दरवाजे, खिडक्या यांचे निरीक्षण करुन ते पडण्याच्या स्थितीत नाही ना ? ते पहावे.
- घरात शिरल्यानंतर सापासारखे प्राणी पुरासोबत वाहून येवू शकतात त्यापासुन सावध राहा.
- मातीच्या ढिगाऱ्यातून चालतांना काठीने तो भाग चाचपून पहावे.
- पुराच्या पाण्याच्या संपर्कात आलेल्या सर्व धान्य फेकून द्यावे.
- घरात शिरलेले पाणी उपसुन टाकावे.

प्रकरण- ६

सोई, वित्तीय साधने यांच्याशी संबंधीत यंत्रणाचे पत्ते व दुरध्वणी क्रमांक.

६.१ खाजगी डॉक्टरांची पत्यांसह यादी

अ.क्र.	डॉक्टरांचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	डॉ.रामदेव सीताराम अग्रवाल	२२०१४२
२	डॉ. गणेश संपतराव अवचार	२२०३१८
३	डॉ.बी.एम.बगडिया	२२०७२१
४	डॉ.अशोक खुशालचंद बडेरा	२२०३७३
५	डॉ.गणेश पान्दुजी बांगर	२२०७८८०
६	डॉ.दिलीप भाले	२२०३३७
७	डॉ.सौ. स्वाती भाले	२२०३६६
८	डॉ.मदनलाल देवीचंद बोथरा	२२०८३१
९	डॉ.साहेबराव वामनराव देशमुख	२२०३६३
१०	डॉ.लक्ष्मण राजाराम गलांडे	२२०३०१
११	डॉ.श्रीराम चौहान	२२२२७५
१२	डॉ.सूर्यकांत नामदेव घट्टे	२२०६७५
१३	डॉ.के.एच. गिरी.	२२०५७०
१४	डॉ. राजेश काबरा	२२१६०७
१५	सुभाष कामतीकर	२२०३३९
१६	श्री.श्रीराम सीताराम कंदी	२२०४४५
१७	डॉ.विजयकुमार एकनाथ निलावार	२२१०९७

१८	डॉ.अशोक नामदेवराव पातुरकर	२२११५६
१९	डॉ. उमेश अण्णाराव राजुल्वार	२२०५८८
२०	डॉ. सत्यनारायण भिकुलाल सोनी	२२००८६
२१	डॉ. तापडिया	२२०५८८
२२	डॉ.श्री.व सौ. तोष्णीवाल	२२०३५९
२३	डॉ.स्नेहल नगरे	२२११३५
२४	डॉ.संदीप मास्ट	२२०१९४
२५	डॉ.ए.टी.निळकंठे	२२०४६२
२६	डॉ.अरुण शिवाजी विर्धे	२२१२२३
२७	डॉ. अनिल भीमराव सवनेकर	२२०५३०

डोळ्यांचे डॉक्टर

१	डॉ.किसान लखमावार	२२४१५५
२	डॉ. अग्रवाल	२२३६०६
३	डॉ.मृणालिनी माहुरकर	२२१८८५

हाडांचे डॉक्टर

१	डॉ.सुनील सराफ	२२३०२६
२	डॉ.संजय शिराडकर	२२३३२३
३	डॉ.मनिष बगडिया	२२०८७८
४	डॉ.मंगेश टेहरे	२२२६८२
५	डॉ.शहा	२२०५३०

त्वचा रोग डॉक्टर

१	डॉ.शिवाजी गीते	२२५०२६
२	डॉ.कौठेकर	२२४२३९

सर्जन

१	डॉ. के.एच. गीते	२२०५७०

हृदय रोग विशेषज्ञ

१	डॉ.महेश काबरा	२२३४५०
२	डॉ. सत्यनारायण तापडिया	२२०२८८

बाल रोग तज्ञ

१	डॉ. सुमेध गिरी	२२०५७०
२	डॉ. आशुतोष माहुरकर	९३७१९७५३६१

नाक, कान, घसा तज्ञ

१	डॉ. सचिन नगरे	२३४३९

दंत वैद्य

१	डॉ. मनिष वैद्य	२२२०२३
२	डॉ. मास्ट	२२५१३८
३	डॉ. किरण कमुटाला	२२६७३०

६.२ बियाणे, रासायनिक खते, व जंतुनाशकांचे घाऊक व्यापारी

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	बाझ फर्टीलायझर्स	२२१७८६
२	किसान सेवा केंद्र	२२१८७९

६.३ खाजगी बस मालक

अ.क्र.	खाजगी बस मालकाचे नाव पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	खुराणा ट्रवल्स, हिंगोली	२२१७६२

६.४ पशु वैद्यकीय दवाखाने, पशुवैद्यकीय संस्था व त्या संबधीत औषध विक्रेत्यांची यादी.

अ.क्र.	नाव व पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	पशुवैद्यकीय दवाखाना शासकीय रुग्णालय हिंगोली वाळू माता संगोपन केंद्र, हिंगोली	२२१७७८

६.५ जिल्ह्यातील साखर कारखाने

अ.क्र.	साखर कारखान्याचे नाव व पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	पूर्णा सहकारी साखर कारखाना वसमत	
२	बाराशिव हनुमान सहकारी साखर कारखाना, जवळा बाजार, ता.औंढा ना. जि. हिंगोली	
३	डोंगरकळा सहकारी साखर कारखाना, डोंगरकळाता. कळमनुरी	

६.७ बेकरीज

अ.क्र.	बेकरीचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	बेंगलोर बेकारी, इंदिरा गांधी चौक, हिंगोली	

६.८ वास्तविशारत

अ.क्र.	वास्तुविशारतचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	वास्तूप्लानर, स्टेशन रोड, हिंगोली	२२४४८०

६.९ औषधे विक्रेते

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	दीपक मेडिकल, जवाहर रोड, हिंगोली	२२०८५७
२	कृष्णा मेडिकल, जवाहर रोड, हिंगोली	२२०३१६
३	साकळे मेडिकल,पोस्ट ऑफिस समोर हिंगोली	२२२६२१
४	ज्योतिबा मेडिकल हिंगोली	२२२९००
५	समर्थ मेडिकल मानका कॉम्पलेक्स हिंगोली	९८२२४३०८७२
६	बगडिया मेडिकल महावीर चौक हिंगोली	२२३४७२
७	आखरे मेडिकल, जवाहर रोड हिंगोली	२२३९९५
८	राजयोग मेडिकल न्यू. प्लॉट हिंगोली	२२०१५३

६.१० बाम्बु विक्रेते

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	ज्ञानेश्वर त्रंबक मर्चंट,हिंगोली	

६.११ बोरवेल यंत्रधारक

अ.क्र.	बोरवेल यंत्रधारक	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	संजय बोरवेल हिंगोली	२२११०३
२	बालाजी बोरवेल हिंगोली	२२१९४४

६.१२ सिमेट पाईप उत्पादक

अ.क्र.	उत्पादकाचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	मे.तापडिया, नवा मोंढा हिंगोली	

६.१३ लाईन आऊटलेट

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	सिमेंट पाईप उत्पादक बँक कॉलनी दर्गारोड हिंगोली	

६.१४ सिमेंट डेपो

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	मे. गजेंद्र हार्डवेअर नगर पालिका शॉपिंग सेंटर हिंगोली	२२१७२१
२	महेश एजन्सीज हिंगोली	२२१४५१

६.१५ इमारत बांधकाम ठेकेदार

अ.क्र.		दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	संतोष लाद्निया, शास्त्रीनगर हिंगोली	२२१८७४

६.१६ महाविद्यालयाचे नांव

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	आदर्श महाविद्यालय हिंगोली	२२१७४९
२	शिवाजी महाविद्यालय	२२२०१५

६.१७ विद्युत मोटार पंप विक्रेते

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	विजय ट्रेडर्स स्टेशन रोड हिंगोली	
२	पांडुरंग मशिनरी स्टोअर्स स्टेशन रोड हिंगोली	२२११७२
३	प्रेम्दीप मशिनरी एजन्सीज, स्टेशन रोड हिंगोली	२२३५४६
४	मराठवाडा मशिनरी एजन्सीज, स्टेशन रोड	२२४२२७

६.१८ लोखंड विक्रेते

अ.क्र.	लोंखड विक्रेते	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	स्वास्तिक सेल्स कॉर्पोरेशन	२२३४९१
२	तिरुमला ट्रेडिंग कॉर्पोरेशन	२२११०१

६.१९ गॅस एजन्सी

अ.क्र.	एजन्सीचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	सोनी गॅस एजन्सीज नारायण नगर हिंगोली	२२०५४४
२	साई गॅस एजन्सीज शिवाजी नगर कोरता समोर हिंगोली	२२२९११
३	शिवसाई इंडेन गॅस एजन्सीज कळमनुरी	०२४५५/२२००४५

६.२० केरोसीन विक्रेते

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	मे. बी.टी. खुराणा हिंगोली	२२१७६३
२	मे.सुभाष चौधरी	

६.२१ पशुखाद्या विक्रेता

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	महावीर ट्रेडिंग कंपनी हिंगोली	२२३०२२
२	श्री. दत्त ट्रेडिंग कंपनी, नवा मोंढा हिंगोली	२२३९३६

६.२२ आचारी

अ.क्र.	नांव पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	मारोती जाधव	९८२२६०२८७७

६.२३ तंबु मंडप टेकेदार

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	विशाल मंदाव व तंबू सर्विस. हिंगोली	२२०७४८

६.२४ मंगल कार्यालय

अ.क्र.	मंगल कार्यालायेचनांव पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	स्वंयवर मंगल कार्यालय अकोला रोड हिंगोली	
२	महावीर भावानं, रामलीला मैदान हिंगोली	
३	महिश्वरी भवन मंगल्वारा हिंगोली	
४	देशमुख मंगल कार्यालय, अकोला रोड हिंगोली	

६.२५ वाहतुक ठेकेदार

अ.क्र.	ठेकेदाराचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	ब्याटको रोड लाईन्स	२२३६२३
२	विजय ट्रान्सपोर्ट	२२४२७७

६.२६ लॉजेस

अ.क्र.	लाजचे नांव पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	गोपाल लॉज, गंगादेवी कॉम्पलेक्स हिंगोली	२२१९९६
२	आदर्श गेस्ट हाउस स्टेशन रोड हिंगोली	२२१८६०

६.२७ वर्तमानपत्र वार्ताहर

अ.क्र.		दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	श्री अभिमन्यू कांबळे, दैनिक लोकमत	२२२३०१
२	श्री संपुरकर, दैनिक सकाळ	२२१६४५
३	श्री नजीर महमद, पुसेगाव	२२०७८६
४	श्री रामेश्वर अपूर्वा, दैनिक प्रजावाणी	२२२२९६
५	श्री तुकाराम झाडे, दै.लोकसत्ता,दै.गावकरी	२२०४३०
६	श्री प्रकाश इंगोले, दै. देशोन्नती	२२३९००
७	श्री कल्याण देशमुख, श्रामिक एकजूट	२२१४९७
८	श्री आय.दि. पठाण, दै. एकमत	२२१४७२
९	श्री रमेश धाबे, दै. सामना	९८२३३३६६८२
१०	श्री प्रद्युम गीरीकर, दै. पुण्य नगरी	२२२९९३

६.२८ दुध पुरवठा केंद्रे

अ.क्र.	विक्रेत्याचे नांव	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	मे.त्रिधारा मिल्क प्रोडक्ट,हिंगोली	०२४५५/२२०५४०

६.२९ दालमील

अ.क्र.	मिलाचे नांव पत्ता	दुरध्वणी क्रमांक
१	**२**	**३**
१	मे.बगडिया राईस अन्ड दाल इंडस्ट्रीज,हिंगोली	२२१९३९

६.३० हिंगोली जिल्ह्यातील मुख्य व्यापारी.

अ.क्र.		Owner Name १	Owner Name २
०१	तेल व्यापारी	नाव-श्री.नवनीत राठोड- संपर्क क्र.-९९६०९४६००७	नाव- श्री.दिपक एस. निमोडिया संपर्क क्र.-९४२२१७६७८२
०२	जुता/चप्पल व्यापारी	नाव-रॉयल बूट हाउस-एजाज अली खान संपर्क क्र.-९८९०७८७७३०	नाव-मुझफ्फर आली खान संपर्क क्र.-न्यू रॉयल बूट हाउस
०३	भाजीपाला	नाव-मो.रफिक अ.कादर संपर्क क्र.- ९८२२८८८६२५,९८२२४९२७६९	नाव-मो.खाजा मो.कासीम संपर्क क्र.-९४२२८७८३५७
०४	Hawkars फेरीवाला	नाव- श्री.सुभाष आर.अपूर्वा संपर्क क्र.-९८५०५६७०३९	नाव- श्री.माणिक सुदामा पंडित संपर्क क्र.-९८८१६६४८२३
०५	सुटकेस व्यापारी	नाव- श्री.राहुल चंदनानी संपर्क क्र.-९४२२८७८१२९	नाव- श्री.सेवाराम कुंदनाणी संपर्क क्र.-९७६४३९०००
०६	TV-Fridge व्यापारी	नाव-गोयल एजन्सीज- श्री.आनंद अग्रवाल संपर्क क्र.-९२७२१२०२८९	नाव- श्री.किशोर दोडल-मोनिका इलेक्ट्रिकलस संपर्क क्र.-९८२२५७८३९४
०७	फर्निचर व्यापारी	नाव-गोयल एजन्सीज- श्री.आनंद अग्रवाल संपर्क क्र.-९२७२१२०२८९	नाव- श्री.विजय खोलगडे-विश्वकर्मा फर्निचर संपर्क क्र.-९४२०४३१७१३
०८	सरकी-पेंड व्यापारी	नाव-मयूर एजन्सीज- श्री.मयूर बगडिया संपर्क क्र.-९५९५५५४८४८	नाव- श्री.हनमानदास आणि कंपनी-एच डोडया संपर्क क्र.- ९४२२७०६७०६,९८२२६०६०६०
०९	बियाणे -फवारणी Fertilizer व्यापारी	नाव- श्री.संजयकुमार बागडिया- प्रकाश ट्रेडिंग संपर्क क्र.-९४२२१७५६७९	नाव- श्री.प्रशांत प्रभाकर हलगे संपर्क क्र.-९४२२१७५९२९
१०	सराफा व्यापारी	नाव- श्री.किशोरकुमार सोनी- जैन ज्वेलर.पी.आय संपर्क क्र.-९८२२२८६२२१	नाव-श्रीचंद्रकांतअप्पा सराफ. संपर्क क्र.-९४२२१७८३०१
११	सिमेंट लोखंड बांधकाम साहित्य व्यापारी	नाव-श्री.सुभाषचंद शंकरलालजी तापडिया संपर्क क्र.-९४२२१७५८९०	नाव-श्री. अजय रामेश्वर बियाणी संपर्क क्र.-९८८१४४४०७७
१२	हिरो एजन्सी	नाव- श्री.नरेश देशमुख संपर्क क्र.-९८२२६९७००१	

१३	होंडा एजन्सी	नाव- श्री.दिलीप बाबुराव चव्हाण संपर्क क्र.-९४२२८७७०३४
१४	TVS एजन्सी	नाव- श्री.ज्ञानेश्वर चव्हाण संपर्क क्र.-०२४५६-२२२२६१
१५	बजाज एजन्सी	नाव- श्रीमती.अनिता दिनकर गंगावणे संपर्क क्र.-९८५०४३३२९४

६.३१ हिंगोली जिल्ह्यातील (जे.सि.बी., क्रेन, पोकलेन मालक)

०१	जे.सि.बी.-२	नाव-श्री.निरज बाळासाहेब देशमुख	पत्ता:-गायत्री नगर हिंगोली संपर्क क्र.-९४२१५०१७१८
०२	जे.सि.बी.-१	नाव- श्री.नईम खान	पत्ता:-इंदिरा चौक हिंगोली संपर्क क्र.-९८५०५२८८१७
०३	जे.सि.बी.-१	नाव- श्री.जे.एस.भाटीया	पत्ता:-श्रीनगर कॉलोनी, हिंगोली संपर्क क्र.-९९२१४५०००२
०४	क्रेन-१	नाव- श्री.रामदास पाटील	पत्ता:-नांदेड नाका, हिंगोली संपर्क क्र.-९८२२७११४०५
०५	जे.सि.बी-१, पोकलेन-१	नाव- श्री.कयाल	पत्ता:-पोस्ट ऑफिस रोड, हिंगोली संपर्क क्र.-९८५०८७७०७७

६.३१ हिंगोली जिल्ह्यातील (पेट्रोल पंप)

०१	श्री बालाजी पेट्रोलियम	नाव- श्री देशमुख संपर्क क्र.-९९२२८४९६८५
०२	बि.टी.खुराणा	नाव-श्री.ललितराज ब्रिजलाल खुराणा संपर्क क्र.-९८२२२२१०७३
०३	बि.टी.खुराणा	नाव-श्री.ब्रिजलाल टेहलराम खुराणा संपर्क क्र.-९८२२५७७०००
०४	सुभाष चौधरी	नाव-श्री.सुभाष चौधरी संपर्क क्र.-९४२३७३९०८०
०५	बांगर पेट्रोलपंप	नाव-श्री. कैलासराव बांगर संपर्क क्र.-९४२२१७५४३९
०६	चौधरी पेट्रोलपंप	नाव-श्री.गणेश चौधरी संपर्क क्र.-९४२२१७५५७३
०७	श्री.म्हाळासाई फिलिंग	नाव-श्री.राजेश शर्मा संपर्क क्र.-७५८८९७७६८८
०८	अमर पेट्रोलियम	नाव-श्री.राजेशअमृतलाल बगडिया संपर्क क्र.-९४०४०७६११८

६.३० संदेश नोंद वहीचा नमुना

<table>
<tr><td>दिनांक</td><td>आवक संदेश अनुक्रमांक</td><td>संदेश कोणत्या वेळी प्राप्त झाला</td><td>संदेश घेणाऱ्याचे अद्याक्षरांसह नाव</td></tr>
<tr><td colspan="2">संदेश पाठविणार</td><td colspan="2">संदेश घेणार</td></tr>
<tr><td colspan="2">संदेश कोणाला पाठविला - नांव
पदनाम
दिनांक
वेळे</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">संदेश कोणी पाठविला - नांव
पदनाम
दिनांक
वेळे</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">दिलेल्या सुचनांची अंमलबजावणी झाली आहे.</td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

<table>
<tr><td>दिनांक</td><td>जावक संदेश अनुक्रमांक</td><td>संदेश कोणत्या वेळी पाठविला</td><td>संदेश देणाऱ्याचे अद्याक्षरांसह नाव</td></tr>
<tr><td colspan="2">संदेश पाठविणार</td><td colspan="2">संदेश घेणार</td></tr>
<tr><td colspan="2">संदेश कोणाला पाठविला - नांव
पदनाम
दिनांक
वेळे</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">संदेश कोणी पाठविला - नांव
पदनाम
दिनांक
वेळे</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">दिलेल्या सुचनांची अंमलबजावणी झाली आहे.</td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

प्रकरण- ७

७.१) पुर परीस्थिती ओढवल्यास करावयाच्या उपाययोजना

-जिल्ह्यात पुर परीस्थिती ओढवल्यास नदी काठच्या गावांतील लोकांना तात्पुरत्या स्वरुपात स्थलांतर करावयाची ठिकाणे (तात्पुरता निवारा)

७.१.१) हिंगोली तालुका

अ. क्र.	नदी काठची गावे	नदी/तलावाचे नाव	सुरक्षतेसाठी इमारत	जवळचे पो.स्टे.	जवळचा दवाखाना	जवळचे स्व. धान्य दुकान
१	हिंगोली	कयाधू नदी	महादेव माळीराम शाळा,माणिक स्मारक,आदर्श महाविद्यालय	हिंगोली	हिंगोली	हिंगोली
२	धानापूर	पैनगंगा	प्रा.शा.धानापूर	बासंबा	सिरसम बु.	धानापूर
३	सागद	पैनगंगा	प्रा.शा.सागद	बासंबा	सिरसम बु.	सागद
४	पातोंडा	पैनगंगा	प्रा.शा.पातोंडा	बासंबा	सिरसम बु.	पातोंडा
५	भटसावंगी	पैनगंगा	प्रा.शा.भटसावंगी	बासंबा	सिरसम बु.	भटसावंगी
६	दुर्गसावंगी	पैनगंगा	प्रा.शा.दुर्गसावंगी	बासंबा	सिरसम बु.	दुर्गसावंगी
७	सावरगाव	पैनगंगा	प्रा.शा.सावरगाव ब.	बासंबा	सिरसम बु.	सावरगाव
८	हिरडी	पैनगंगा	प्रा.शा.हिरडी	बासंबा	हिंगोली	हिरडी
९	समगा	कयाधू	प्रा.शा.समगा	बासंबा	हिंगोली	समगा
१०	दुर्गधामणी	कयाधू	प्रा.शा.दुर्गधामणी	बासंबा	हिंगोली	दुर्गधामणी
११	खेड	कयाधू	प्रा.शा.खेड	बासंबा	हिंगोली	खेड
१२	मोप	पैनगंगा	प्रा.शा.मोप	कन्हेरगाव नाका	फाळेगाव	मोप
१३	महादेववाडी	कयाधू	दत्ता मंदिर	हिंगोली	हिंगोली	हिंगोली
१४	कन्हेरगाव नाका	कयाधू	प्रा.शा.कन्हेरगाव	कन्हेरगाव	कन्हेरगाव	कन्हेरगाव
१५	वांझोळा	पैनगंगा	प्रा.शा.वांझोळा	गोरेगाव	गोरेगाव	वांझोळा
१६	खेर्डा	पैनगंगा	प्रा.शा.खेर्डा	बासंबा	हिंगोली	खेर्डा

(७.१.२) कळमनुरी तालुका

अ. क्र.	नदी काठची गावे	नदी/तलावा चे नाव	सुरक्षतेसाठी इमारत	जवळचे पो.स्टे.	जवळचा दवाखाना	जवळचे स्व. धान्य दुकान
१	शेवाळा	कयाधू नदी	जि.प.हु.स्मा.इ.ग्रा.प. कार्यालय	बाळापुर	बाळापूर	शेवाळा
२	चिखली	कयाधू	जि.प.शा.चिखली	बाळापूर	बाळापूर	चिखली
३	टाकळगव्हाण	कयाधू	जि.प.शा.टाकळगव्हाण व दत्तराव पतंगे यांचे घर	कळमनुरी	कळमनुरी	कळमनुरी
४	कोंढूर	कयाधू	टेंट उभारावा लागतो शाळेत पाणी भरतो	बाळापूर	बाळापूर	कोंढूर
५	येलकी	कयाधू	जि.प.शा.चिंचोडी	बाळापूर	बाळापूर	येलकी
६	डिग्रस	कयाधू	जि.प.शा.डिग्रस	बाळापूर	बाळापूर	डिग्रस
७	बिबथर	कयाधू	गावातच उंच डिग्रस	बाळापूर	बाळापूर	बिबथर
८	नांदापूर	कयाधू	जि.प.शा. नांदापूर	बाळापूर	बाळापूर	नांदापूर
९	डोंगरगाव पूल	कयाधू	जि.प.शा. डोंगरगाव पूल	बाळापूर	बाळापूर	डोंगरगाव पूल
१०	धार धावंडा	कयाधू	उंच ठिकाणी	बाळापूर	बाळापूर	धार धावंडा
११	कसबे धावंडा	कयाधू	जि.प.शा.कसबे धावंडा	बाळापूर	बाळापूर	कसबे धावंडा
१२	कान्हेगाव	कयाधू	जि.प.शा.कान्हेगाव	बाळापूर	बाळापूर	कान्हेगाव
१३	फुटाणा	कयाधू	जि.प.शा.फुटाणा	बाळापूर	बाळापूर	फुटाणा
१४	येगाव	कयाधू	जि.प.शा.येगाव	बाळापूर	बाळापूर	येगाव

७.१.३) सेनगाव तालुका

अ. क्र.	नदी काठची गावे	नदी/तलावा चे नाव	सुरक्षतेसाठी इमारत	जवळचे पो.स्टे.	जवळचा दवाखाना	जवळचे स्व. धान्य दुकान
१	सेनगाव	कयाधू नदी	जि.प.शा.	सेनगाव	सेनगाव	सेनगाव
२	कोळसा	कयाधू	जि.प.शा.	सेनगाव	कौठा	कोळसा
३	कोंडवाडा	कयाधू	जि.प.शा.कोंडवाडा	सेनगाव	कौठा	कोंडवाडा
४	भगवती	पैनगंगा	जि.प.शा.भगवती	गोरेगाव	भगवती	भगवती
५	मन्नास पिंपरी	पैनगंगा	जि.प.शा.मन्नास पिंपरी	गोरेगाव	गोरेगाव	मन्नास पिंपरी
६	गुगुळ पिंपरी	पैनगंगा	जि.प.शा.	गोरेगाव	गोरेगाव	गोरेगाव
७	पार्डी पो.	कयाधू	जि.प.शा.	नर्सी ना.	नर्सी ना.	पार्डी पो.
८	केंद्रा बु.	नाला	जि.प.शा. व अमृतराव जिनिंग कारखाना	गोरेगाव	गोरेगाव	केंद्रा बु.
९	वायचाळ पिंपरी	पैनगंगा	जि.प.शा.वायचाळ	गोरेगाव	गोरेगाव	वायचाळ पिंपरी
१०	तपोवन	पैनगंगा	जि.प.शा.कडोळी	गोरेगाव	गोरेगाव	तपोवन
११	गारखेडा	पैनगंगा	जि.प.शा.	गोरेगाव	गोरेगाव	गारखेडा
१२	सुरजखेडा	पैनगंगा	समाज मंदिर गोरेगाव	गोरेगाव	गोरेगाव	सुरजखेडा
१३	सवना	पैनगंगा	जि.प.शा. व उंच ठिकाणी	गोरेगाव	गोरेगाव	सवना
१४	धानोरा ब.	पैनगंगा	जि.प.शा.गुगुळ पिंपरी	गोरेगाव	गोरेगाव	धानोरा
१५	वजर खु.	पैनगंगा	जि.प.शा. व उंच ठिकाणी	गोरेगाव	गोरेगाव	वजर खु.
१६	जयपूर	पैनगंगा	जि.प.शा	गोरेगाव	गोरेगाव	जयपूर

(७.१.४) वसमत तालुका

अ. क्र.	नदी काठची गावे	नदी/तलावा चे नाव	सुरक्षतेसाठी इमारत	जवळचे पो.स्टे.	जवळचा दवाखाना	जवळचे स्व. धान्य दुकान
१	कुरुंदा	कुरुंदा नदी	जि.प.प्रशाला	कुरुंदा	कुरुंदा	कुरुंदा
२	सोन्ना तर्फे हट्टा	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	सोन्ना तर्फे हट्टा
३	ब्राह्मणगाव बु.	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	ब्राह्मणगाव
४	ब्राह्मणगाव खु.	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	ब्राह्मणगाव
५	सावंगी खु.	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	सावंगी खु.
६	देऊळगाव	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	देऊळगाव
७	माटेगाव	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	माटेगाव
८	पिंपळगाव कुटे	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हट्टा	पिंपळगाव कुटे
९	खांडेगाव	नाला	जि.प.प्रशाला	वसमत	वसमत	खांडेगाव
१०	जवळा बु.	नाला	जि.प.प्रशाला	हट्टा	हयातनगर	जवळा बु.
११	धामणगाव	नाला	जि.प.प्रशाला	वसमत	वसमत	धामणगाव
१२	कान्होसा	नाला	ग्रामपंचायत	कुरुंदा	पार्डी बु.	कान्होसा
१३	परळी	पूर्णा नदी	बोरी सावंत येथे प्रा.शा.	कुरुंदा	कुरुंदा	परळी
१४	आसेगाव	नाला	गावातील जैन मंदिर व जि.प.प्रा.शा.	वसमत	वसमत	आसेगाव
१५	वसमत	नाला	जि.प.प्रा.शा.	वसमत	वसमत	वसमत
१६	आरळ	नाला	समाज मंदिर व जि.प.प्रा.शा.	वसमत	वसमत	आरळ

७.१.५) औंढा नागनाथ तालुका

अ. क्र.	नदी काठची गावे	नदी/तलावाचे नाव	सुरक्षतेसाठी इमारत	जवळचे पो.स्टे.	जवळचा दवाखाना	जवळचे स्व. धान्य दुकान
१	पोटा बु.	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	जवळा	जवळा	पोटा बु.
२	पोटा खु.	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	जवळा	जवळा	पोटा खु.
३	अनखळी	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	औंढा ना.	औंढा ना.	अनखळी
४	माथा	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	औंढा ना.	औंढा ना.	माथा
५	टाकळगव्हाण	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	जवळा	जवळा	टाकळगव्हाण
६	पेरजाबाद	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	जवळा	जवळा	पेरजाबाद
७	नालेगाव	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	जवळा	जवळा	नालेगाव
८	तपोवन	पूर्णा नदी	जि.प.प्रशाला	जवळा	जवळा	तपोवन

७.३) आपत्ती शोध व बचाव पथक

- हिंगोली जिल्हा पोलीस विभागातील अधिकारी आणि कर्मचारी यांची निवड करून तालुका निहाय शोध व बचाव पथक तयार करण्यात आला आहे.
- तालुकास्तरावर प्रत्येक पथकात १ पथक प्रमुख अधिकारी आणि ०९ कर्मचारी अशी रचना करण्यात आली आहे.

७.३.१ हिंगोली तालुका पोलीस शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	पो.उप.नि. माधव जिव्हारे	८८८८८५९९७०
०२	प्रदीप राठोड	८६६८४९३६६८
०३	संदीप घुगे	९८३४६९५९३९
०४	रमेश जाधव	९६०४५४५७४४
०५	सुधीर तपासे	८९७२९०३३०९
०६	गणेश खोकले	८६०००२१८२४
०७	नागुलकर	८७८८१८६६६३
०८	माटवाडी	९२८४१५४१७९
०९	धोंडीराम खोकले	९६२३४५१९६३
१०	हेमंत दराडे	८६६८६४५१३९

७.३.२ कळमनुरी तालुका पोलीस शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	पो.उप.नि.सोनुले	९८२२०८१५८८
०२	सदावृते	९८८११४१७०१
०३	गजानन होळकर	९८५०४८१७७७
०४	महादेव डोखळे	९३७०३१५२९०
०५	जगन पवार	८०८०९३९९५२
०६	अरविंद राठोड	९६७३९०५०६१
०७	शेख साहेद	९७६४८४१२८०
०८	अमोल अडकीने	९२८४९९८६८७
०९	जि.डी.मडावी	९११२८३३६०७
१०	मस्के	८४८३८२०१६७

७.३.३ सेनगाव तालुका पोलीस शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	पो.उप.नि.अच्चुत मुडपे	८८८८२७३१११
०२	भीमराव चींतारे	९८५०८८०८५६
०३	महादू शिंदे	९०११४७४२५७
०४	भिमराव मेनकुडले	९६०४२७४७४७
०५	अमोल चिकणे	८००७५७१३०५
०६	तुकाराम मार्कळ	९८८१४०११४१
०७	पि.एम.दाफरे	९३०७७०४२१५
०८	जाधव	९१८०८४२१०२
०९	व्ही.एन.नवले	८९७२२८३५०३
१०	एस.आर.रणखांब	७९७२५४००५६

७.३.४ औंढा ना. तालुका पोलीस शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	स.पो.नि.लांडगे	९४२०३२७१००
०२	अमोल चव्हाण	९८२२२७७७४९
०३	ज्ञानेश्वर गोरे	९६८९२००७९२
०४	वि.जी.घुगे	७९७२२६६१२३
०५	के.एस.वसमतकर	८३२९७०६१४३
०६	ए.ए.पठाण	९६२३५३५८०३
०७	राजाराम कदम	७२१९६६७८७८
०८	विशाल काळे	९९२१२८२८४९
०९	महेश गर्जे	९३०९१०१०२०
१०	संदीप टाक	९९६०९४६१६५

७.३.५ वसमत तालुका पोलीस शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	पो.उप.नि.बी.एस.खार्डे	७०२०९६३२३१
०२	संतोष थोरात	९९२२७७०९७१
०३	बोरुके	९८३४९४३८८०
०४	गोरालवाड	७३५०००४९२४
०५	गारोळे	८८८८८३५८०३
०६	गव्हाणे	७३५०००७०१२
०७	अंबादास विभूते	७६०२०५०१६५
०८	भुजंग भांगे	९९२१६६३९२१
०९	नामदेव बेंगाळ	८८३०९०१६५८
१०	विक्रम ढवळे	९०७५५२९२९६

७.३.६ सशास्त्र सिमा बल शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	स.पो.नि.राजेंद्र कुमार	६००६१६७८३२
०२	शिवराज लोहार	८२९९३१०९३९
०३	चव्हाण हनुमान सिंघ	९२८४३९८१७१
०४	रान सिंघ अमर	९८३४१३८८७३
०५	नरेंद्र सिंघ	८००५८३१८२२
०६	धरम राजू	८३०९१९६१६९
०७	दळवी मोहन	९५२९६८७५८६
०८	आर.योगेंद्र	९१३७०९१५९१
०९	काटकर विश्वनाथ	९३२५३५६७५१
१०	दुर्गाआनंद कुमार	९५३१०२८६६०
११.	नागे विष्णू शेषेराव	९३७३४६२१०७
१२.	निलेश पाटील	६२०४१००२९८

७.३.७ SRPF शोध व बचाव पथक:

अ.क्र.	अधिकारी/ कर्मचारी नाव	मो.क्र.
०१	पो.उप.नि.एम.एम.आदलिंग	९०४९९७४८६०
०२	बी.पी.बिचेवर	८१०८२२४८८८
०३	डी.एम.काळे	९५५२५९११५०
०४	पी.डी.पवार	९०४९०३२३७६
०५	जी.डी.खिल्लारे	९०७५९१७८७५
०६	पी.एस.कत्तेवार	९६८९०९५९१२
०७	बी.एस.राउत	७३५०२५३४१७
०८	व्ही.जी.पावडे	९४२२६५७८३५
०९	दि.एच.बहुरे	९२८४६७१४८९
१०	ए.आर.शेख	७९७२१००८८३

७.४) आपत्ती शोध व बचाव साहित्य

Sr. no	Name of the Equipment	Quantity	Sr. no	Name of the Equipment	Quantity
१	Life jackets	५०	११	Gumboot with Steel	१०
२	Life Buoys	५०	१२	Lighting Tower	२
३	Search Lights	१५	१३	Motor Boat with OBM	२
४	Light Weight Chain Saw	१	१४	Megaphone	५
५	Aluminum Folding Stretcher	५	१५	First Aid Box	१८
६	Bolt Cutter	१	१६	Portable Water Tank	५
७	Helmet	१२	१७	Rope Rescue Kit	१
८	Tent	३	१८	Portable Generator	२
९	MultiGas Detector	१	१९	Floating pump	१
१०	Fire Extinguisher	१०	२०	Combi Rescue tool Kit	१
२१	Concrete Cutter	१			

धन्यवाद